

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών

και Πολιτικών Επιστημών

Γενικό Τμήμα Δικαίου

Κατεύθυνση Δημοσίου Δικαίου

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών:

Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση

Διπλωματική Εργασία με τίτλο:

«Το δημοσιονομικό περιβάλλον της ΕΕ

μετά τη Συνθήκη της Λισσαβώνας»

Επιβλέπων:

Καθ. Βασίλης Δ. Κουγέας

Εκπόνηση Εργασίας:

Αναστασία Μαρκογιαννάκη

Αρ. Μητρώου: 0912M010

Αθήνα, Ιούλιος 2014

Περίληψη

Με την παρούσα επιχειρείται η αξιολόγηση του δημοσιονομικού περιβάλλοντος της ΕΕ μετά τη Συνθήκη της Λισσαβώνας με κεντρικό ερώτημα τις σχετικές προεκτάσεις στην ευημερία των Ευρωπαίων πολιτών.

Για το σκοπό αυτό μεθοδολογικά επιχειρείται η επισκόπηση των εξελίξεων σε θεσμικό και πολιτικό επίπεδο έως την υιοθέτηση της Συνθήκης, καθώς επίσης και ως προς την μετέπειτα εφαρμογή της.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της παρούσας προκύπτει ότι υπό το βάρος της συγκυρίας της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και των πιθανών επιπτώσεών της στα κέρδη των ιδιωτών κυρίως επενδυτών των κεντρικών οικονομιών της Ευρώπης, η ευημερία των Ευρωπαίων πολιτών, από πρωταρχικός σκοπός της Συνθήκης της Λισσαβώνας τέθηκε μάλλον σε δεύτερη μοίρα.

Συνομογραφίες

ΑΕΚΧ	: Αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης
ΔΔ	: Διακυβερνητική Διάσκεψη
ΔΝΤ	: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΚΤ	: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΚΧ	: Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης
ΕΜΣ	: Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Στήριξης
ΕΤΕΠ	: Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΕΤΧΣ	: Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας
ΣυνΕΕ	: Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣυνΘΛ	: Συνθήκη της Λισσαβώνας
ΣυνΘΛΕΕ	: Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΦΠΑ	: Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη	2
Συνομογραφίες	3
Πρόλογος και Ευχαριστίες	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΜΕΡΟΣ Α – Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ	12
A.1 Γενικά για τη Συνθήκη της Λισσαβώνας	12
A.2 Ο δρόμος προς τη Συνθήκη της Λισσαβώνας	14
A.3 Στόχοι της ΣυνθΛ	18
A.4 Οι πολιτικές της ΕΕ μετά τη Συνθήκη της Λισσαβώνας	20
ΜΕΡΟΣ Β – Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΉ ΠΟΛΙΤΙΚΉ ΤΗΣ ΕΕ ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΝΘΛ	23
B.1 Η θέσπιση του «Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου»	25
B.2 Η αρχή της προηγούμενης κοινοβουλευτικής εξουσιοδότησης	32
B.3 Η ανακατανομή των δυνάμεων μεταξύ των οργάνων της ΕΕ ως προς τη Νομοθέτηση του Προϋπολογισμού της ΕΕ	33
B.4 Η ανακατανομή των δυνάμεων μεταξύ των οργάνων της ΕΕ ως προς την Εκτέλεση του Προϋπολογισμού της ΕΕ	38
ΜΕΡΟΣ Γ – Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΝΘΛ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ	40
Γ.1 Απόψεις περί της αποτελεσματικότητας των μέτρων της ΕΕ για τη διαχείριση της κρίσης χρέους – Οι περιπτώσεις των χωρών του Ευρωπαϊκού Νότου	40
Γ.2 Απόψεις περί παραβιάσεων των διατάξεων της ΣυνθΛ	51
Γ.3. Απόψεις περί της διαμόρφωσης ενός δημοσιονομικού περιβάλλοντος πολλαπλών ταχυτήτων	54
Γ.1.3. Σύγχρονη Συγκυρία και Μελλοντικές Προκλήσεις	68
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	72
ΠΗΓΕΣ	75
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	92

Πρόλογος και Ευχαριστίες

Σχεδόν παράλληλα με τη θέση της Συνθήκης της Λισσαβώνας σε ισχύ, η παγκόσμια οικονομική κρίση η οποία πυροδοτήθηκε το 2007 – 08 από τις ΗΠΑ εκδηλώθηκε και στην Ευρώπη. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, το Ευρωπαϊκό δημοσιονομικό περιβάλλον, όπως διαμορφώθηκε από τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, τέθηκε στη δοκιμασία της ύφεσης της Ευρωζώνης με έμφαση στις περιφερειακές χώρες του Νότου. Προς ανταπόκριση στις προκλήσεις της ύφεσης οι Ευρωπαϊκές αρχές σε συνεργασία με τις εθνικές κυβερνήσεις επέλεξαν την εφαρμογή αυστηρών δημοσιονομικών πολιτικών με αντάλλαγμα τη χορήγηση δανείων, τελικά παρακάμπτοντας τις διατάξεις της Συνθήκης της Λισσαβώνας.

Σε κάθε περίπτωση, μόλις πέντε χρόνια από την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης και υπό το βάρος της οικονομικής ύφεσης, έχει ήδη αναδειχθεί η δυσκολία του εγχειρήματος της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης επί της ουσίας και σε επίπεδο δημοσιονομικής πολιτικής. Άλλωστε, οι πολιτικές διαστάσεις της ύφεσης αποκαλύπτονται ολοένα και περισσότερο, αφ' ενός από τις τοποθετήσεις πλήθους απόψεων ακαδημαϊκών και μη, συχνά αντικρουόμενων, αφ' ετέρου από τον κύριο αντίκτυπο στο ολοένα μειούμενο επίπεδο της ευημερίας των πολιτών και της κοινωνικής συνοχής.

Ίσως είναι νωρίς για τη διατύπωση συμπερασμάτων επί της συμβολής των δημοσιονομικών στην πορεία του Ευρωπαϊκού εγχειρήματος. Αναμφισβήτητα όμως πρόκειται για ένα πεδίο με ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον. Στην πορεία για την εκπόνηση της παρούσας παρουσιάστηκαν πλήθος προκλήσεων δεδομένης της ταχύτητας των εξελίξεων και του πολυδιάστατου των απόψεων στη βιβλιογραφία και αρθρογραφία.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς την οικογένειά μου για την υπομονή και την ενθάρρυνση όλο αυτό το χρονικό διάστημα της εκπόνησης της μελέτης.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τον Καθηγητή κ. Κουγέα για τη διακριτική επιστημονική καθοδήγηση ως επιβλέπων της παρούσας, αλλά και για την ενθάρρυνση της συνέχισης της ακαδημαϊκής μου πορείας εν γένει.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη διάρκεια των τελευταίων πέντε δεκαετιών ο κόσμος και η Ευρώπη έχουν αλλάξει ριζικά διαμορφώνοντας ένα νέο και συνεχώς μεταβαλλόμενο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον¹. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο αναδεικνύονται ολοένα και περισσότερες προκλήσεις τις οποίες καλούνται να αντιμετωπίσουν οι κυβερνήσεις των χωρών². Πρόκειται για προκλήσεις διασυνοριακού χαρακτήρα, όπως η κλιματική αλλαγή, η ενεργειακή κρίση, η οικονομική παγκοσμιοποίηση και η τρομοκρατία μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο των οποίων η αναγκαιότητα για την ενδυνάμωση του ευρωπαϊκού εγχειρήματος και του εκσυγχρονισμού της Ευρώπης εν γένει, προκύπτει ως ζωτικής σημασίας³.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, τίθεται το ζήτημα της ανάδειξης των αποτελεσματικότερων κατά το δυνατόν μέσων τα οποία θα αφορούν αφ' ενός στην αντιμετώπιση των παγκόσμιων και ευρωπαϊκών προκλήσεων και αφ' ετέρου στις προκλήσεις οι οποίες αναδύονται και εσωτερικά της Ένωσης των 28 πλέον κρατών-μελών. Σε ανταπόκριση αυτής της αναγκαιότητας προκύπτει η δράση της ΕΕ για αναπροσαρμογή των προβλέψεων και κανόνων όπως ορίζονται στις Συνθήκες και ρυθμίζουν τη συμβίωση των Ευρωπαίων πολιτών, όπως αντικατοπτρίζεται στη Συνθήκη της Λισσαβώνας (ΣυνθΛ), η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου του 2009⁴.

¹ Doering, D. (2013) *Το Μικρό Βιβλίο του Φιλελευθερισμού* Α. Ιωαννίδης (μετ.), Κέντρο Φιλελευθέρων Μελετών – Μάρκος Δραγούμης: Αθήνα, σελ. 18.

² Σακελλαρόπουλος, Σ.Ο (2004) *Μύθος της Παγκοσμιοποίησης και η πραγματικότητα του Ιμπεριαλισμού*, Αθήνα: Gutenberg, σελ. 15.

³ Ιωακειμίδης, Π. *Η Συνθήκη της Λισσαβώνας*, Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο, 2010, σελ. 12.

⁴ Λιανού, Μ. (2014) *Ευρωπαϊκή Ένωση και Συνθήκη της Λισσαβώνας* [WWW] Διαθέσιμο στο: http://www.ekem.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1116:2010-05-03-11-46-53&catid=124:2009-11-06-12-17-52&Itemid=249 [Προσπελάστηκε 14/05/2014].

Ωστόσο, με το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, η οποία ξεκίνησε από τις ΗΠΑ το 2008 και εξαπλώθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο και στην Ευρώπη⁵, αναδείχθηκαν μάλλον εντονότερα οι τομείς όπου η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση φαίνεται να μην έχει ακόμη φτάσει σε πέρας, με έμφαση στο πολιτικό και οικονομικό πεδίο⁶. Ειδικότερα, το ζήτημα της δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής της ΕΕ όπως σχηματίζεται μετά τη ΣυνθΛ αναδείχθηκε ακόμη ισχυρότερα με την έξαρση της οικονομικής κρίσης στις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου με έμφαση στην Ελλάδα⁷.

Σε αυτό το πλαίσιο προκύπτει το κύριο ερώτημα με το οποίο ασχολείται η παρούσα και αφορά στο κατά πόσον προκύπτει στην πράξη ως αποτελεσματική η ΣυνθΛ αναφορικά με τη δημοσιονομική πολιτική και ιδιαίτερα όπως αυτή αντικατοπτρίζεται στην πραγματικότητα των Ευρωπαίων πολιτών. Άλλωστε, προς το συμφέρον των τελευταίων προωθήθηκε και εξακολουθεί να εξελίσσεται η Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, συνεπώς κρίνεται τουλάχιστον θεμιτό να τεθούν οι ίδιοι οι Ευρωπαίοι πολίτες ως το κριτήριο για την αποτελεσματικότητα της ΣυνθΛ επί της δημοσιονομικής πολιτικής της ΕΕ.

Προς διερεύνηση του εν λόγω ερωτήματος η παρούσα οργανώνεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται η Συνθήκη της Λισσαβώνας γενικά, υπό το

⁵ Ramone, I. (2009) *Το απόλυτο Κράχ, η κρίση του αιώνα και η ανασυγκρότηση του μέλλοντος*, Γ. Ευαγγέλου (επ.) – Κ. Σαμπαθιανάκη (μετ.), Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου

⁶ Παπανικολάου, Η. (2013) *Κρίση Χρέους της Ζώνης του Ευρώ: Επιπτώσεις στην Εξωτερική Διάσταση της Ε.Ε., Παρατηρητήριο για την Κρίση ΕΛΙΑΜΕΠ* [www] Διαθέσιμο στο: http://crisisobs.gr/wp-content/uploads/2013/07/POLICY-PAPER-No13.2013_%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CE%AC%CE%BF%CF%85-%CE%9A%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%82-2.pdf [Προσπελάστηκε: 20/06/2014].

⁷ Χρυσόγονος, Κ. (2010) *Η χαμένη τιμή της Ελληνικής Δημοκρατίας. Ο μηχανισμός «στήριξης της ελληνικής οικονομίας» από την οπτική της εθνικής κυριαρχίας και της δημοκρατικής αρχής* [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.constitutionalism.gr/site/1809-i-hameni-timi-tis-ellinikis-dimokratias-o-mihanism/> [Προσπελάστηκε: 14/06/2014].

πρίσμα της ιστορικής της εξέλιξης και στοχοθεσίας για την ανάδειξη της θεσμικής αναγκαιότητας προς την υιοθέτησή της.

Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται συγκεκριμένα η δημοσιονομική πολιτική της ΕΕ όπως προβλέπεται μέσα από τις διατάξεις της ΣυνθΛ. Έτσι, ως σημείο έμφασης αναδεικνύεται η θέσπιση του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου καθώς και η αρχή της προηγούμενης κοινοβουλευτικής εξουσιοδότησης. Υπό αυτήν την οπτική γωνία αναδεικνύεται η ανακατανομή των δυνάμεων μεταξύ των οργάνων της ΕΕ ως προς τη νομοθέτηση του προϋπολογισμού όπως προκύπτει ιδιαίτερα από την κατάργηση της διάκρισης των δαπανών σε υποχρεωτικές και μη υποχρεωτικές, καθώς επίσης και από τις αλλαγές επί των τρόπων λήψης των αποφάσεων. Επιπλέον, η μετατόπιση του σημείου ισορροπίας μεταξύ των οργάνων της ΕΕ εξετάζεται όπως προκύπτει και από το εκτελεστικό σκέλος του προϋπολογισμού και ιδιαίτερα από τον εκτελεστικό ρόλο της Επιτροπής, το ρόλο του Ελεγκτικού Συνεδρίου και τον εποπτικό και ελεγκτικό ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Στο τρίτο μέρος προσεγγίζεται η δημοσιονομική πολιτική της ΕΕ υπό το πρίσμα της εφαρμογής της ΣυνθΛ. Στη συγκεκριμένη ενότητα αναδεικνύεται το κριτικό πνεύμα των σύγχρονων απόψεων όπως δημοσιεύονται στη βιβλιογραφία και αρθρογραφία περί της αποτελεσματικότητας των μέτρων της ΕΕ για τη διαχείριση της κρίσης χρέους με έμφαση στις περιπτώσεις των χωρών του Ευρωπαϊκού Νότου. Κατ' επέκταση εξετάζεται η εγκυρότητα των απόψεων περί της διαμόρφωσης ενός δημοσιονομικού περιβάλλοντος πολλαπλών ταχυτήτων στους κόλπους της Ευρωζώνης καθώς επίσης και οι ανάλογες προεκτάσεις σε επίπεδο συσχετισμών δυνάμεων, οι οποίες οδηγούν στη σύνθεση των επιμέρους διαστάσεων της σύγχρονης συγκυρίας και στη διατύπωση πιθανών προτάσεων για την αντιμετώπιση

των τρεχουσών και επερχόμενων προκλήσεων. Το κύριο σώμα του κειμένου της παρούσας ολοκληρώνεται με τη διατύπωση συνοπτικών συμπερασμάτων.

Για την πληρέστερη δυνατή τεκμηρίωση των διατυπώσεων της παρούσας, τα συμπεράσματα ακολουθεί η παράθεση των πηγών επί των οποίων βασίστηκε η έρευνα, κυρίως πρωτογενή κείμενα και δημοσιεύσεις των οργάνων της ΕΕ, συγγράμματα και δημοσιεύσεις άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά αλλά και ιστοχώρους εγνωσμένου κύρους. Επιπλέον, στο τέλος το Παράρτημα της μελέτης παρατίθενται τα άρθρα 310 – 324 της ΣυνθΛ στα οποία συμπεριλαμβάνονται οι κυριότερες διατάξεις επί της δημοσιονομικής πολιτικής της ΕΕ.

Κλείνοντας το εισαγωγικό σημείωμα, όπως προαναφέρεται, στην παρούσα μελέτη το επίκεντρο αφορά στη διερεύνηση του δημοσιονομικού περιβάλλοντος της ΕΕ όπως αντικατοπτρίζεται στην ευημερία των πολιτών της. Από την άλλη πλευρά, η δημοσιονομική – όπως και κάθε άλλη – πολιτική κρίνεται με την πάροδο του χρόνου. Δεδομένου αυτού, τίθενται περιορισμοί στην αξιολόγηση του όλου σχεδίου της ΣυνθΛ η οποία τέθηκε σε ισχύ μόλις πριν μία πενταετία, στη διάρκεια μάλιστα της οποίας σημειώθηκε μία από τις σφοδρότερες οικονομικές κρίσεις στη σύγχρονη Ιστορία με παγκόσμιο αντίκτυπο και πολλαπλές διαστάσεις.

A.1 Γενικά για τη Συνθήκη της Λισσαβώνας

Η συνθήκη της Λισσαβώνας (ΣυνθΛ) υπογράφηκε από τους επικεφαλής των 27 κρατών μελών της διευρυμένης Ευρώπης στις 13 Δεκεμβρίου του 2007 με σκοπό την αναμόρφωση της λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά τις δύο διευρύνσεις που οδήγησαν στην αύξηση των μελών της Ένωσης από τα 15 στα 27⁸.

Το κείμενο της ΣυνθΛ δομείται σε δύο μέρη, εκ των οποίων το πρώτο αναφέρεται ουσιαστικά στην πρότερη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το δεύτερο στη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πρώτο μέρος διατυπώνονται οι γενικές προβλέψεις για τη διακυβέρνηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς επίσης και για τις εξωτερικές σχέσεις της Ένωσης, ενώ στο δεύτερο μέρος διατυπώνονται οι συγκεκριμένοι στόχοι των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σε γενικές γραμμές η ΣυνθΛ εισάγει σημαντικές αλλαγές στη λειτουργία της Ένωσης, μερικές εκ των οποίων χαρακτηρίζονται και ως καινοτομίες. Στις κυριότερες μεταρρυθμίσεις συμπεριλαμβάνεται κατ' αρχάς η αναγόρευση της Ένωσης σε μοναδικό νομικό πρόσωπο και η αναγνώριση του ισόκρου των ΣυνθΕΕ και ΣυνθΛΕΕ, σε συνδυασμό με την κατάργηση του νομικού προσώπου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, καθώς επίσης και της διάκρισης των τριών «πυλώνων»⁹.

Επίσης, στις σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις της ΣυνθΛ μπορεί να συμπεριληφθεί και η αναθεώρηση του χαρακτήρα και των αρχών της Ένωσης όπως αποτυπώνεται στο προοίμιο της ΣυνθΛ. Ειδικότερα, σύμφωνα με το προοίμιο της

⁸ Lisbon Treaty (2014) *The Lisbon Treaty – Introduction* [WWW] Διαθέσιμο στο: <http://www.lisbon-treaty.org/wcm/the-lisbon-treaty.html> [Προσπελάστηκε: 10/05/2014].

⁹ Φραγκάκης, Δ. (2008) *Από τη Συνταγματική στη «Μεταρρυθμιστική» Συνθήκη και από τη Νίκαια στη Λισσαβόνα*. Ευρωπαϊκή Πολιτική, 1: 3 – 23, σελ. 3.

ΣυνθΛ η Ένωση διακηρύττει τη θρησκευτική και ανθρωπιστική κληρονομιά της Ευρώπης ως λίκνο παγκόσμιων αξιών και απαράβατων δικαιωμάτων του ανθρώπου, αναφορικά με τη δημοκρατία, την ελευθερία και το κράτος δικαίου¹⁰.

Στις σημαντικές μεταρρυθμίσεις αναφορικά με την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου σημειώνεται η αναγωγή του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε πρωτογενές Ενωσιακό δίκαιο, έστω και δια παραπομπής¹¹.

Επιπλέον, σημειώνεται η ενδυνάμωση της συμμετοχής των πολιτών και του ρόλου των εθνικών κοινοβουλίων στη λειτουργία της Ένωσης, καθώς επίσης και η αποκρυστάλλωση των τομέων αρμοδιότητας της Ένωσης σε αποκλειστικές, συντρέχουσες και υποστηρικτικές αρμοδιότητες. Επιπροσθέτως, στις σημαντικές μεταρρυθμίσεις συμπεριλαμβάνεται μεταξύ άλλων και η θεσμική ενδυνάμωση του ρόλου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), η θεσμοθέτηση του Ύπατου εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα ΕΠΠΑ και η αναδιάρθρωση της εξωτερικής δράσης της Ένωσης εν γένει¹².

Αν και η σκοπιμότητα και η αποτελεσματικότητα ορισμένων από τους προαναφερόμενους τομείς μεταρρυθμίσεων τίθενται υπό συζήτηση και κριτική στην κοινή γνώμη και βιβλιογραφία¹³, σημειώνεται σε γενικές γραμμές ότι πέρα από τη λειτουργία της στην εξέλιξη της πορείας προς την πλήρη Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, η

¹⁰ Ibid., σελ. 4.

¹¹ Βλ. Άρθρο 6 ΣυνθΛ και Παπαδημητρίου, Λ. (2011) *Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε ενωσιακό επίπεδο και ο Χάρτης: Η προδρομική σκέψη και η συμβολή του Γιώργου Παπαδημητρίου* [WWW] Διαθέσιμο στο: <http://constitutionalism.gr/site/wp-content/mgdata/pdf/papadopoulou.pdf> [Προσπελάστηκε στις: 10/05/2014].

¹² Ιωακειμίδης, Π. (2010) *ibid.*

¹³ Στεφάνου, Κ. (2013) *Οι Ευρωπαϊκές Συνθήκες μετά την Αναθεώρηση της Λισσαβώνας*. ECEFIL – European Center of Economic and Financial Law, Διαθέσιμο στο: <http://www.ecefil.eu/UplFiles/educ/Lissavona.pdf> [Προσπελάστηκε: 09/05/2014].

ΣυνθΛ αποτελεί ένα νομικό κείμενο στο πλαίσιο του οποίου περιγράφεται το σύνολο των αρμοδιοτήτων των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των υποχρεώσεων των κρατών-μελών και των κυρώσεων τους σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης¹⁴.

A.2 Ο δρόμος προς τη Συνθήκη της Λισσαβώνας

Για τη διερεύνηση των λόγων για τους οποίους η Ευρώπη οδηγήθηκε στη Συνθήκη της Λισσαβώνας κρίνεται απαραίτητη η ανασκόπηση της όλης εξέλιξης της πορείας της Ευρωπαϊκής διεύρυνσης μέχρι τη σημερινής της μορφή.

Πρότερη της Συνθήκης της Λισσαβώνας, η Συνθήκη της Νίκαιας υπογράφηκε στις 26 Φεβρουαρίου 2001 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2003, με την επικύρωση των 15 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Σκοπός της Συνθήκης της Νίκαιας ήταν η προετοιμασία της ΕΕ για την επερχόμενη διεύρυνση με την προσχώρηση δέκα νέων κρατών-μελών. Έτσι, στο πλαίσιο της Συνθήκης της Νίκαιας προωθήθηκε κυρίως η αναθεώρηση τεσσάρων κύριων τομέων, στους οποίους περιλαμβάνονται το μέγεθος και η σύνθεση της Επιτροπής, η στάθμιση των ψήφων στο Συμβούλιο, η επέκταση του συστήματος λήψης αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία και οι ενισχυμένες συνεργασίες¹⁵.

Ακόμη, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της Συνθήκης της Νίκαιας αφορά στο γεγονός ότι δεν επιφέρει επί της ουσίας αλλαγές στην τότε επικρατούσα θεσμική

¹⁴ Ζάχαρης, Η. (2013) *Η Ευρωπαϊκή Ένωση μετά τη Συνθήκη της Λισσαβώνας. Μία νέα Συνθήκη για μία αποτελεσματικότερη Ένωση*; ΜΑ Διπλωματική Εργασία: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

¹⁵ Europa (2007) *Σύνοψη της Νομοθεσίας της ΕΕ [WWW]* Διαθέσιμο στο: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/nice_treaty/nice_treaty_in_troduction_el.htm [Προσπελάστηκε: 10/05/2014].

ισορροπία. Ειδικότερα, με τη Συνθήκη της Νίκαιας προωθούνται μάλλον ορισμένες προσαρμογές κυρίως επί δύο θεμελιωδών αξόνων, εκ των οποίων ο πρώτος αφορά στη λειτουργία και στη σύνθεση των θεσμικών οργάνων και ο δεύτερος στις ενισχυμένες συνεργασίες. Υπό αυτούς τους όρους η φύση της Συνθήκης της Νίκαιας μπορεί να θεωρηθεί ως μάλλον τεχνική και περιορισμένη¹⁶.

Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Συνθήκη της Νίκαιας προωθήθηκε από τις κυβερνήσεις των δεκαπέντε μάλλον σαν παροδική Συνθήκη προκειμένου να διευκολύνει προσωρινά τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας/ Ένωσης (ΕΚ/ΕΕ) μετά την ένταξη των δέκα νέων κρατών μελών¹⁷. Από την άλλη πλευρά, παρά τον προσωρινό χαρακτήρα της Συνθήκης της Νίκαιας, ο απώτερος σκοπός για μια ουσιαστική μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της διευρυμένης Ένωσης παρέμενε. Έτσι, με τη σύγκληση της Διακυβερνητικής Διάσκεψης για τη «Συνέλευση για το Μέλλον της Ευρώπης» από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken¹⁸ αποφασίστηκε η έναρξη των εργασιών για την προετοιμασία μιας Συνθήκης με σκοπό τη θέσπιση του Συντάγματος της Ευρώπης¹⁹.

Η νέα Συνθήκη υπογράφηκε από τις εικοσιπέντε κυβερνήσεις στη Ρώμη στις 20 Οκτωβρίου του 2004, ημερομηνία κατά την οποία είχε υπογραφεί και η ιδρυτική συνθήκη της ΕΟΚ. Ωστόσο, για τη θέση της Συνθήκης σε ισχύ προβλεπόταν η υπογραφή και επικύρωσή της εντός χρονικού διαστήματος δύο ετών από τα

¹⁶ Καζάκος, Π. (2007) «Το οικονομικό Σύνταγμα» της ΕΕ με και χωρίς αναθεώρηση των Συνθηκών: Θεσμικές εγγυήσεις για ανοιχτές αγορές, *Ευρωπαϊών Πολιτεία*, 1, σελ. 93-15

¹⁷ Μούσης, Ν. (2011) *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 13.

¹⁸ Η ομώνυμη συνάντηση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου έλαβε χώρα στο Laeken στις 14 – 15 Δεκεμβρίου 2001.

¹⁹ Μποτόπουλος, Κ. (2008) Από τον ένα σταθμό στον άλλο (μέσω Συντάγματος). Μια συγκριτική ανάλυση της συνθήκης της Λισαβώνας, *Ευρωπαϊών Πολιτεία*, σελ. 33.

εικοσιπέντε κράτη-μέλη²⁰. Σε αυτό το πλαίσιο, διεξήχθησαν δημοψηφίσματα σε Γαλλία και Ολλανδία, το Μάιο και Ιούνιο του 2005 αντιστοίχως. Η απόφαση των πολιτών της Γαλλίας και της Ολλανδίας ήταν αρνητική, συνεπώς το όραμα της Ευρωπαϊκής ενοποίησης τέθηκε υπό αμφιβολία²¹.

Μετά την απόρριψη της προοπτικής ενός κοινού Ευρωπαϊκού συντάγματος από τους πολίτες Γαλλίας και Ολλανδίας κηρύχθηκε ένα χρονικό διάστημα ως «περίοδος περισυλλογής» επί του μέλλοντος της Ευρώπης προκειμένου να επανασυνδεθεί η πρόθεση των πολιτών με το Ευρωπαϊκό εγχείρημα της ολοκλήρωσης, καθώς επίσης και για να ληφθεί μια απόφαση επί της μοίρας του Ευρωπαϊκού συντάγματος²².

Μία διετία αργότερα, το 2007, η Γερμανία ανέλαβε την προεδρία της Ένωσης και κήρυξε το τέλος της εν λόγω περιόδου «περισυλλογής για το μέλλον της Ευρώπης». Έτσι, μέχρι το Μάρτιο του 2007, όπου επρόκειτο για την 50^η επέτειο των Συνθηκών της Ρώμης, υιοθετήθηκε από όλες τις κυβερνήσεις των κρατών μελών η Διακήρυξη του Βερολίνου στο πλαίσιο της οποίας τα κράτη μέλη εκδηλώνουν την πρόθεσή τους για τη δημιουργία και επικύρωση μιας νέας συνταγματικής συνθήκης εγκαίρως, πριν τις επερχόμενες τότε ευρωκοινοβουλευτικές εκλογές του 2009²³.

Σημειώνεται δε ότι ήδη πριν τη Διακήρυξη του Βερολίνου είχε διαμορφωθεί μία ομάδα Ευρωπαίων πολιτικών με τη συμμετοχή και υποστήριξη της Επιτροπής επί

²⁰ Χρυσόγονος, Κ. (2005) *Το μετέωρο βήμα της Ευρώπης*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

²¹ Κοντιάδης, Ξ. (2005) *Τα δημοψηφίσματα για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και ο ρόλος των λαών – Διάλογος για τη νομιμοποίηση της ενωσιακής διαδικασίας*, Αθήνα-Κομοτηνή:

Εκδόσεις Σάκκουλα και Μανιτάκης, Α. (2004) *Το «Σύνταγμα» της Ευρώπης αντιμέτωπο με την εθνική και λαϊκή κυριαρχία*, Αθήνα: Παπαζήση.

²² Παπαστυλιανός, Χ. (2008) *Προϋποθέσεις και όρια μετεξέλιξης της ΕΕ σε μια διακριτή Συνταγματική τάξη*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε..

²³ Euractiv (2007) *Constitutional Treaty: the "reflection period"* [www] Διαθέσιμο στο: <http://web.archive.org/web/20071022173609/http://euractiv.com/en/future-eu/constitutional-treaty-reflection-period/article-155739> [Προσπελάστηκε: 10/05/2014].

Barroso, το λεγόμενο Amato Group. Υπό τον τίτλο της Επιτροπής Δράσης για την Ευρωπαϊκή Δημοκρατία (Action Committee for European Democracy – ACED) το Amato Group διεκπεραίωσε το έργο της ανασκόπησης κι επανασυγγραφής της Συνταγματικής Συνθήκης θεμελιώνοντας ένα Σύνταγμα για την Ευρώπη. Έτσι, τον Ιούνιο του 2007 δόθηκε από το Amato Group ένα κείμενο για τη Συνθήκη για τη δημιουργία του Συντάγματος της Ευρώπης περί τις 12.800 λέξεις σε 70 άρθρα, από τις 63.000 λέξεις και 448 άρθρα όπου ήταν η πρότερη – απορριφθείσα από τα δημοψηφίσματα – Συνταγματική συνθήκη²⁴.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της Διακήρυξης του Βερολίνου διατυπώθηκε από τους Ευρωπαίους ηγέτες ανεπισημώς ένα χρονοδιάγραμμα για τη νέα συνθήκη, σύμφωνα με το οποίο προβλεπόταν η υπογραφή της Συνθήκης στη Λισσαβώνα το Δεκέμβριο του 2007 και η θέση της Συνθήκης σε ισχύ την 1^η Οκτωβρίου του 2009²⁵.

Τελικά, η Συνθήκη της Λισσαβώνας υπογράφηκε – όπως προαναφέρεται – όντως το Δεκέμβριο του 2007 και τέθηκε σε ισχύ την 1^η Δεκεμβρίου του 2009, μένοντας στην ιστορία ως η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη, ως ανανεωτική της Συνθήκης του Μάαστριχτ και της Συνθήκης της Ρώμης.

Όπως προκύπτει, η Συνθήκη της Λισσαβώνας, απότοκος μιας μακράς περιόδου διαπραγματεύσεων, αποτελεί και την τελική λύση που δόθηκε στην ανάγκη για απάντηση στην κρίση συνταγματικής ταυτότητας που αντιμετώπιζε το εγχείρημα

²⁴ Action Committee for European Democracy (2007) *A New Treaty and Supplementary Protocols: Contribution to the Debate on Europe's Political Prospects in the Perspective of the European Council of 21–22 June 2007, Explanatory Memorandum* [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.eui.eu/Documents/RSCAS/Research/ACED/ACED2007NewTreatyMemorandum-0406.pdf> [Προσπελάστηκε: 15/06/2014].

²⁵ Ibid.

της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης μετά και την απόρριψη της Συνταγματικής Συνθήκης από τους Γάλλους και Ολλανδούς πολίτες²⁶.

Παράλληλα, όπως σημειώνεται, η ΣυνθΛΕΕ προέκυψε εκ μέρους των ηγετών των κυβερνήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως ένα όχημα για την επανασύνδεση των πολιτών της Ευρώπης – διαμέσου της ενδυνάμωσης του ρόλου των εθνικών κοινοβουλίων – με το όραμα της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης εν γένει²⁷.

A.3 Στόχοι της ΣυνθΛ

Σε περίπτωση όπου η Συνταγματική Συνθήκη ετίθετο σε ισχύ θα αποτελούσε ένα καταλυτικό βήμα προς την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Ωστόσο, με την απόρριψη της επικύρωσης της Συνταγματικής Συνθήκης από τους πολίτες τέθηκε το ζήτημα μιας λιγότερο φιλόδοξης και πιο ρεαλιστικής προσέγγισης στην πορεία προς την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση²⁸.

Έτσι, προς απάντηση του αιτήματος των πολιτών – όπως εκλήφθη από τους ηγέτες των κυβερνήσεων – για περισσότερη διαφάνεια και δημοκρατικότητα των ευρωπαϊκών θεσμών στο κείμενο της ΣυνθΛ και κυρίως στο προοίμιο εισάγονται ρητά και οι ανάλογες αξίες και στόχοι²⁹.

²⁶ Μούσης, Ν. (2011) *ibid*.

²⁷ Kurpas, S. Crum, B., de Schoutheete, P., Keller, J., Dehousse, F., Andoura, S., Missiroli, A., Hagemann, S., Bribosia, H. (2007) *The Treaty of Lisbon: Implementing the Institutional Innovations*. CEPS Special Reports. Διαθέσιμο στο: <http://www.ceps.eu/files/book/1554.pdf>, σελ. 87 [Προσπελάστηκε: 21/05/2014].

²⁸ Τσάτσος, Δ. (2007) *Ευρωπαϊκή Συμπολιτεία. Για μια Ευρωπαϊκή Ένωση των Κρατών, των Λαών, των Πολιτών και του Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Πολιτισμού*, Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνης.

²⁹ Καραγεώργου, Β. (2013) *Η αρχή της διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα

Ειδικότερα, στους στόχους της ΣυνθΛ εξέχουσα θέση φέρει ο απώτερος και ευρύτερος σκοπός προς μια δημοκρατικότερη και διαφανέστερη Ευρώπη. Επιπλέον στους κύριους σκοπούς συμπεριλαμβάνεται ο στόχος προς μια αποτελεσματικότερη Ευρώπη. Τρίτο απώτερο σκοπό αποτελεί ο στόχος προς μια Ευρώπη των δικαιωμάτων, των αξιών, της ελευθερίας, της ασφάλειας και της αλληλεγγύης. Επιπλέον, ως γενικότερος σκοπός σημειώνεται η ενδυνάμωση της οικονομικοπολιτικής παρουσίας της Ευρώπης επίπεδο συνοχής και σε επίπεδο αναγνωρισιμότητας στην παγκόσμια σκηνή³⁰.

³⁰ Europa (2014) *Η Συνθήκη με μια ματιά* [WWW] Διαθέσιμο στο: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_el.htm [Προσπελάστηκε: 10/05/2014].

A.4 Οι πολιτικές της ΕΕ μετά τη Συνθήκη της Λισσαβώνας

Μετά και τη ΣυνθΛ, η Ένωση φέρει αρμοδιότητες συμπληρωματικές εκείνων των κρατών-μελών, όπως της έχουν ανατεθεί από τα κράτη-μέλη σύμφωνα με την αρχή της δοτής αρμοδιότητας, ενώ ορισμένοι τομείς φέρουν αποκλειστικά Ευρωπαϊκή αρμοδιότητα.

Συνεπώς, στο πλαίσιο των συντρεχουσών αρμοδιοτήτων προκύπτει ο διπλός χαρακτήρας μιας ευρωπαϊκής και ταυτόχρονα εθνικής διάστασης για σχεδόν όλες τις κοινές πολιτικές. Σε αυτό το πλαίσιο, αναλόγως με τον τύπο της εκάστοτε πολιτική προσδιορίζεται το κατάλληλο επίπεδο λήψης απόφασης ώστε να αντιστοιχεί σε εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο ή και στα δύο. Έτσι, σε περίπτωση μέτρων υπό ομοιόμορφη εφαρμογή σε όλα τα κράτη-μέλη αφήνεται μικρότερο περιθώριο δράσης στις εθνικές αρχές συγκριτικά με μια περίπτωση του μη δεσμευτικού συντονισμού των εθνικών πολιτικών³¹.

Συγκεκριμένα, η πρότερη ασάφεια και οι νομικές διενέξεις επί των αρμοδιοτήτων της ΕΚ/ΕΕ διασαφηνίζονται στο σχετικό κατάλογο αρμοδιοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο κείμενο της ΣυνθΛ³².

Έτσι, η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) αποτελεί αρμοδιότητα της ΕΕ η οποία πλέον φέρει διεθνή νομική προσωπικότητα και κατ' επέκταση δύναται να αναλαμβάνει διεθνείς δεσμεύσεις τόσο σε οικονομικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο³³.

³¹ Μούσης, Ν. (2011) *ibid.* σελ. 565.

³² Στεφάνου, Κ. (2013) *Οι Ευρωπαϊκές Συνθήκες μετά την Αναθεώρηση της Λισσαβώνας. ECEFIL – European Center of Economic and Financial Law* [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.ecefil.eu/UpFiles/educ/Lissavona.pdf> [Προσπελάστηκε: 09/05/2014].

³³ Στεφάνου, Κ. (2013) *Ibid.*

Ειδικότερα, αναφορικά με την εξωτερική πολιτική της ΕΕ περιλαμβάνονται σημαντικές αλλαγές στο πλαίσιο της ΣυνθΛ. Σημειώνεται λοιπόν η δημιουργία του θεσμού του Ύπατου εκπροσώπου της Ένωσης για τις Διεθνείς Σχέσεις και την Πολιτική Ασφάλειας, ο οποίος υπηρετεί και ως του Συμβουλίου Διεθνών Σχέσεων της Ένωσης και ως Αντιπρόεδρος της Επιτροπής. Παράλληλα, ο Ύπατος εκπρόσωπος για τις Διεθνείς Σχέσεις και την Πολιτική Ασφάλειας υποστηρίζεται από μια νέα Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης η οποία στελεχώνεται από προσωπικό του Συμβουλίου, της Επιτροπής και των εθνικών διπλωματικών υπηρεσιών και αποσκοπεί στην αύξηση της συνοχής και συνεκτικότητας των εξωτερικών δράσεων της Ένωσης. Σημειώνεται δε ότι υπό την έννοια της εξωτερικής δράσης εντάσσονται ένα πλήθος τομέων προς διασύνδεση υπό τον έργο του Ύπατου εκπροσώπου μεταξύ των οποίων η διπλωματία, το εμπόριο, η ασφάλεια, οι διεθνείς σχέσεις, η αναπτυξιακή και ανθρωπιστική βοήθεια³⁴.

Ωστόσο, καθώς ο κανόνας για τη λήψη αποφάσεων περί ΚΕΠΠΑ παραμένει η ομοφωνία σημειώνεται ότι η ΚΕΠΠΑ μάλλον εμποδίζεται ως προς το να καταστεί πραγματικά κοινή και αποτελεσματική³⁵.

Παράλληλα, το γεγονός της επικοινωνίας του Προέδρου των ΗΠΑ με τους ηγέτες Γερμανίας και Γαλλίας αντί των εκπροσώπων της Ένωσης, δηλαδή της Υπάτου εκπροσώπου κ. Άστον και του Φον Ρομπάι επί του θέματος της κρίσης χρέους αναδεικνύει το γεγονός ότι η Ένωση δεν εκπροσωπείται αυτή τη στιγμή επαρκώς θεσμικά στο εξωτερικό³⁶.

³⁴ Βλ. Μέρος V της ΣυνθΛ.

³⁵ Μούσης, Ν. (2011) *ibid*.

³⁶ Sobczyk, M. (2012) *Kissinger Still Lacks a Number to Call Europe*. Wall Street Journal [www] Διαθέσιμο στο: <http://blogs.wsj.com/emerging europe/2012/06/27/kissinger-still-lacks-a-number-to-call-europe/tab/print/> [Προσπελάστηκε: 12/05/2014].

Κατά τα άλλα, οι μακροπρόθεσμοι στόχοι της ΚΕΠΠΑ αφορούν στην επίτευξη μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής άμυνας, καθώς επίσης και ενός ευρωπαϊκού χώρου έρευνας. Επιπλέον, με τη ΣυνθΛ αποσαφηνίζονται οι αρμοδιότητες της ΕΕ όσον προς την οικονομική, κοινωνική και ενεργειακή πολιτική. Ακόμη, αναφορικά με τις πολιτικές περί του ευρωπαϊκού χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης ενδυναμώνονται οι αρμοδιότητες της ΕΕ αναφορικά με τη δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις, την αστυνομική συνεργασία, το συνοριακό έλεγχο, την απόδοση ασύλου και τη μετανάστευση³⁷.

³⁷ Europa (2014) Σύνοψη της Νομοθεσίας της ΕΕ. Η Συνθήκη της Λισσαβώνας. [WWW] Διαθέσιμο στο: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0033_el.htm [Προσπελάστηκε: 15/05/2014].

Μέρος Β – Η δημοσιονομική πολιτική της ΕΕ μετά τη ΣυνθΛ

Όπως προαναφέρεται έναν από τους στόχους της ΣυνθΛ αποτελεί η ενδυνάμωση της οικονομικοπολιτικής συνοχής της ΕΕ. Δεδομένου αυτού, η Συνθήκη της Λισσαβώνας αποσκοπεί στη βελτίωση της οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ.

Μια τέτοια βελτίωση μεταφράζεται στην οικονομική πολιτική της ΕΕ ως προσπάθεια για αποτελεσματικότερη σύγκλιση μεταξύ των κρατών μελών έναντι κοινών στόχων των οικονομικών πολιτικών τους.

Ένα σημαντικό εργαλείο προς την ενδυνάμωση της οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ αποτελεί και η ενίσχυση της νομισματικής πολιτικής της ΕΕ, στο πλαίσιο της οποίας εντάσσεται ο ορισμός μίας κοινής νομισματικής πολιτικής για όλα τα κράτη μέλη με κύριο στόχο την διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, σε παραλληλία με την ειδική για το ευρώ νομισματική πολιτική των κρατών της ζώνης του ευρώ.

Επί της κοινής νομισματικής πολιτικής η ΣυνθΛ δε φαίνεται να προβλέπει σημαντικές αλλαγές, σημειώνοντας ωστόσο την αναγνώριση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) ως θεσμικό όργανο.

Επί της νομισματικής πολιτικής της ζώνης του ευρώ προβλέπονται στο κείμενο της ΣυνθΛ ορισμένες αλλαγές με πολυδιάστατες επιπτώσεις.

Κατ' αρχάς σημειώνεται η επιβεβαίωση της αποκλειστικής αρμοδιότητας της ΕΕ για τα ζητήματα νομισματικής πολιτικής αναφορικά με τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ³⁸.

Επιπλέον, σημειώνεται η καθιέρωση της λεγόμενης Ευρωμάδας, στο πλαίσιο της οποίας οι Υπουργοί Οικονομικών της ζώνης του ευρώ συνεδριάζουν άτυπα με

³⁸ Βλ. Άρθρο 3, ΣΛΕΕ

απώτερο στόχο τη στενότερη διακρατική συνεργασία προκειμένου να επιτευχθεί η βέλτιστη δυνατή οικονομική μεγέθυνση.

Ακόμη, υπογραμμίζεται η διασφάλιση της αυτονομίας για τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ ως προς τη λήψη αποφάσεων για τη δημοσιονομική πειθαρχία και το σχεδιασμό πολιτικών ειδικών για το ευρώ. Συγκεκριμένα, αποκλειστικά και μόνο τα κράτη-μέλη της ζώνης του ευρώ φέρουν δικαίωμα ψήφου κατά τη λήψη τέτοιων αποφάσεων. Επίσης, τα εν λόγω κράτη φέρουν τη δυνατότητα ενιαίας εκπροσώπησης έναντι διεθνών οικονομικών οργανισμών³⁹.

Πέραν όμως των προαναφερόμενων προβλέψεων οι οποίες αφορούν μάλλον περισσότερο σε επίπεδο σχεδιασμού πολιτικών με βάση τις προτεραιότητες και ανάγκες της ευρωπαϊκής και διεθνούς συγκυρίας, στο κείμενο της ΣυνθΛ προβλέπονται σημαντικές αλλαγές επί της άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής της ΕΕ σε λειτουργικό και θεσμικό επίπεδο.

Ειδικότερα, πρόκειται για αλλαγές επί της κατηγοριοποίησης των δαπανών της ΕΕ, καθώς πλέον καταργείται η διάκριση των δαπανών σε υποχρεωτικές και μη υποχρεωτικές. Επιπλέον, σημειώνονται αλλαγές επί του σχεδιασμού, της διαμόρφωσης και της εκτέλεσης του προϋπολογισμού σε ετήσιο και στο μακροπρόθεσμο ορίζοντα, συγκριτικά με τις πρότερες σχετικές διαδικασίες⁴⁰.

Οι εν λόγω αλλαγές φέρουν σημαντικές επιπτώσεις ως προς την κατανομή των δυνάμεων μεταξύ των οργάνων της ΕΕ αλλά και των εθνικών κοινοβουλίων αναφορικά με την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής της Ένωσης εν γένει. Ως τέτοιες οι επιπτώσεις αυτές αντικατοπτρίζονται στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων

³⁹ Βλ. Άρθρο 136 της ΣΛΕΕ

⁴⁰ Κουγέας, Β. (2009) *Ευρωπαϊκό φορολογικό δίκαιο : Οι πηγές - Πρωτογενές και παράγωγο δίκαιο*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

και εφαρμογής μέτρων, όπως ο δημοσιονομικός κανονισμός και η προώθηση της αρχής της προηγούμενης κοινοβουλευτικής εξουσιοδότησης, καθώς επίσης και στην άσκηση εποπτείας και ελέγχου, όπως η θέσπιση της Επιτροπής Συνδιαλλαγής. Δεδομένων αυτών, στις παρακάτω ενότητες μελετώνται ειδικότερα οι προαναφερόμενες αλλαγές στη δημοσιονομική πολιτική της ΕΕ όπως προβλέπονται από τη ΣυνθΛ και οι επιπτώσεις τους σε θεσμικό, λειτουργικό, εκτελεστικό και εποπτικό επίπεδο.

B.1 Η θέσπιση του «Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου»

Όπως προαναφέρεται, πριν τη ΣυνθΛ ο ετήσιος προϋπολογισμός της ΕΕ εντασσόταν στο πλαίσιο ενός προγραμματισμού με επταετή ορίζοντα υπό τον τίτλο: «δημοσιονομικές προοπτικές». Συγκεκριμένα, οι «δημοσιονομικές προοπτικές» κατ' αρχάς συντάσσονταν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στην πορεία απαιτούνταν η έγκρισή τους με ομοφωνία από όλα τα κράτη – μέλη. Επιπλέον, απαιτούνταν διαπραγμάτευση και συμφωνία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ⁴¹. Ακόμη, πριν τη ΣυνθΛ ο ετήσιος προϋπολογισμός της Ένωσης ανερχόταν σε περισσότερα των 120 δισ. ευρώ⁴².

Με τη ΣυνθΛ ο ετήσιος προϋπολογισμός της ΕΕ εντάσσεται στον ευρύτερο προγραμματισμό πενταετούς τουλάχιστον ορίζοντα με τίτλο: «Πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο». Το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) αποσκοπεί στη διασφάλιση της απρόσκοπτης εξέλιξης των δαπανών της ΕΕ εντός των ορίων των

⁴¹ Rosen, H.S., Gayer, T., Ράπανος, Β., Καπλάνογλου, Γ. (2009) *Δημόσια Οικονομική: Σύγχρονη θεωρία και ελληνική πραγματικότητα*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική. σελ. 920.

⁴² Rosen, H.S., Gayer, T., Ράπανος, Β., Καπλάνογλου, Γ. (2009) *Δημόσια Οικονομική: Σύγχρονη θεωρία και ελληνική πραγματικότητα*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική. σελ. 920.

ιδίων της πόρων. Έτσι, με το ΠΔΠ καθορίζεται το ύψος των ετήσιων ανώτατων ορίων των πιστώσεων για πληρωμές και για την ανάληψη υποχρεώσεων ανά κατηγορία δαπανών, δηλαδή ανά τομέα δραστηριότητας της Ένωσης⁴³.

Στους κύριους ίδιους πόρους της ΕΕ κατατάσσονται οι συνεισφορές των κρατών μελών, οι δασμοί στα εισαγόμενα προϊόντα από τρίτες χώρες και ένα ποσοστό του ΦΠΑ κάθε κράτους μέλους. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία για τον προϋπολογισμό του 2012, οι συνεισφορές των κρατών μελών ως ποσοστό επί το ΑΕΠ τους αντιπροσώπευαν περί το 70% του προϋπολογισμού της ΕΕ. Αναφορικά με τους λεγόμενους «παραδοσιακούς πόρους» στους οποίους περιλαμβάνονται οι τελωνειακοί δασμοί, τα γεωργικά τέλη και οι εισφορές ζάχαρης και ισογλυκόζης το 2012 συναποτελούσαν το 12% των εσόδων του προϋπολογισμού της ΕΕ. Επιπλέον, ο πόρος του ΦΠΑ αφορά στη μεταφορά ενός ποσοστού του εκτιμώμενου ΦΠΑ που εισπράττεται από τα κράτη μέλη προς την Κοινότητα, ο οποίος το 2012 αναλογούσε περίπου στο 11% των συνολικών εσόδων του προϋπολογισμού της ΕΕ⁴⁴.

Τα έσοδα του προϋπολογισμού της ΕΕ κυρώνονται από τα κοινοβούλια των κρατών μελών και καθορίζονται από το Συμβούλιο, ενώ οι δαπάνες του προϋπολογισμού εγκρίνονται από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο. Η κατάρτιση του προϋπολογισμού της ΕΕ διέπεται από εννέα γενικές αρχές στις οποίες περιλαμβάνονται: η ενότητα και αυθεντικότητα του προϋπολογισμού, η ετήσια διάρκεια, η ισοσκελίση, η ενιαία νομισματική μονάδα (ευρώ), η καθολικότητα, η

⁴³ ΣυνθΛ, Άρθρο 312 § 1, 3.

⁴⁴ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2014) *Τα έσοδα και οι δαπάνες της Ένωσης* [www] Διαθέσιμο στο: http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.5.1.html [Προσπελάστηκε: 05/06/2014].

ειδικότητας της διάθεσης κάθε πίστωσης σε καθορισμένης φύσεως δαπάνη, η χρηστή δημοσιονομική διαχείριση και η διαφάνειας⁴⁵.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του τρέχοντος ΠΔΠ, για την περίοδο 2014 – 2020 εντάσσονται νέα προγράμματα διαμέσου των οποίων εκφράζεται η πρόθεση της ΕΕ αναφορικά με τους τομείς πολιτικής προτεραιότητας. Ενδεικτικά, ως τέτοιοι τομείς αναφέρονται η έρευνα και καινοτομία, η διασύνδεση μεταξύ των υποδομών μεταφορών, ενέργειας και τεχνολογιών πληροφορικής για όλα τα κράτη-μέλη, εκπαίδευσης, απασχόλησης των νέων και ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων⁴⁶.

Συγκεκριμένα ο προϋπολογισμός του 2014, πρώτος προϋπολογισμός του τρέχοντος ΠΔΠ, καθώς καταρτίστηκε σε καιρό κρίσης αντανάκλα τη σύγχρονη συγκυρία της Ευρώπης. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο και παρά κάποια πρώιμα σημάδια ανάκαμψης, ο προϋπολογισμός του 2014 είναι κατά περίπου 3% χαμηλότερος εκείνου του 2013 δεδομένων των μειώσεων σε διοικητικά κυρίως κόσθη⁴⁷.

Όπως προκύπτει από το παρακάτω γράφημα (Γράφημα 1), όπου παρουσιάζονται οι υποχρεώσεις της ΕΕ ανά έτος για την περίοδο 2014 – 2020 σύμφωνα με το αντίστοιχο ΠΔΠ, προβλέπεται από το ΠΔΠ μια ετήσια αύξηση των δεσμεύσεων της ΕΕ η οποία ανέρχεται στο 1,08% του ΑΕΕ της ΕΕ. Σημειώνεται ότι

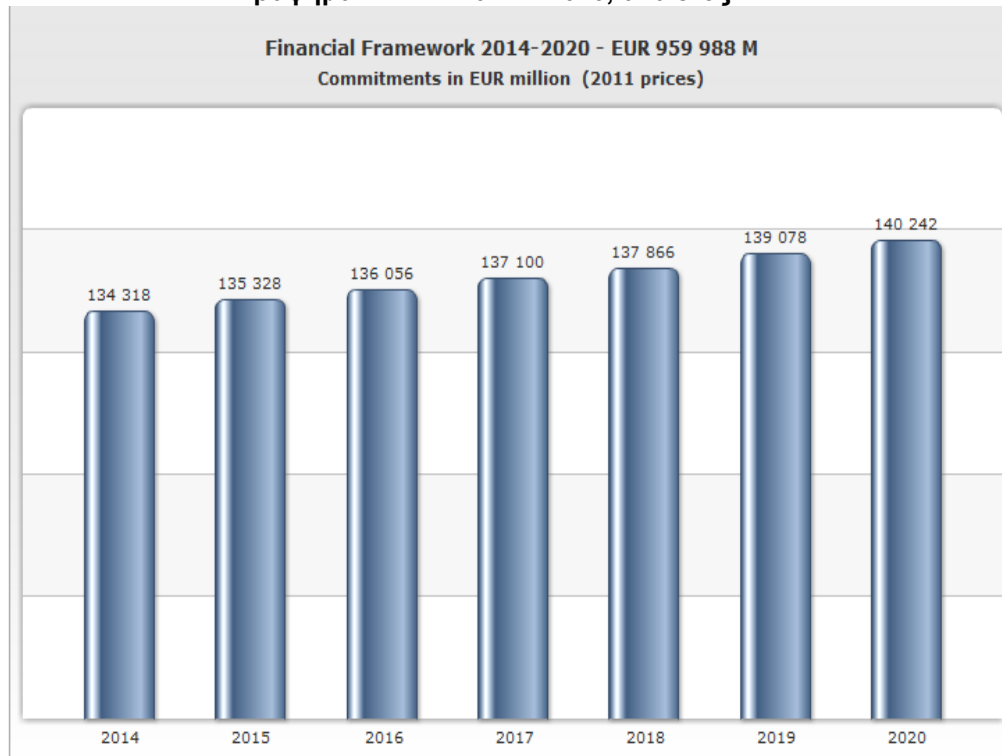
⁴⁵ Κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 966/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, σχετικά με τους δημοσιονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 1605/2002 του Συμβουλίου (ΕΕ L 298 της 26.10.2012, σ. 1) Βλ. Άρθρα 6 – 35.

⁴⁶ European Commission (2013) *Multiannual financial framework 2014–2020 and EU budget 2014 — The figures*, Luxembourg: Publications Office of the European Union. σελ. 4. Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/budget/news/article_en.cfm?id=201401281520 [Προσπελάστηκε: 20/05/2014].

⁴⁷ Ibid.

προβλέπεται και ετήσια αύξηση των πιστώσεων για την ίδια περίοδο της τάξεως του 1,03%⁴⁸.

Γράφημα 1: ΠΔΠ 2014 – 2020, ανά έτος⁴⁹.

Επιπλέον, όπως παρουσιάζεται στο παρακάτω γράφημα (Γράφημα 2) αλλά και στον Πίνακα 1, παρατηρούνται μεταβολές στις προτεραιότητες της ΕΕ, όπως εκφράζονται ως τομείς χρηματοδότησης μεταξύ των περιόδων 2007 – 2013 και 2014 – 2020.

Ειδικότερα, στον τομέα: «Έξυπνη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη» στο πλαίσιο του οποίου περιλαμβάνονται οι τομείς: «1α. Ανταγωνιστικότητα για την ανάπτυξη και την απασχόληση» και: «1β. Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή» παρατηρείται ενίσχυση του πρώτου υπο-τομέα με 34 εκατομμύρια ευρώ

⁴⁸ Europa (2014) *Financial Programming and budgeting* [www] Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/budget/mff/figures/index_en.cfm#documents [Προσπελάστηκε: 25/05/2014].

⁴⁹ Ibid.

περίπου και μείωση της χρηματοδότησης του δεύτερου κατά 30 εκατομμύρια ευρώ περίπου, συγκριτικά με την προηγούμενη περίοδο.

Στη δεύτερη κατηγορία πολιτικών – δαπανών: «2. Βιώσιμη ανάπτυξη: φυσικοί πόροι» παρατηρείται επίσης μείωση κατά 47 εκατομμύρια ευρώ περίπου.

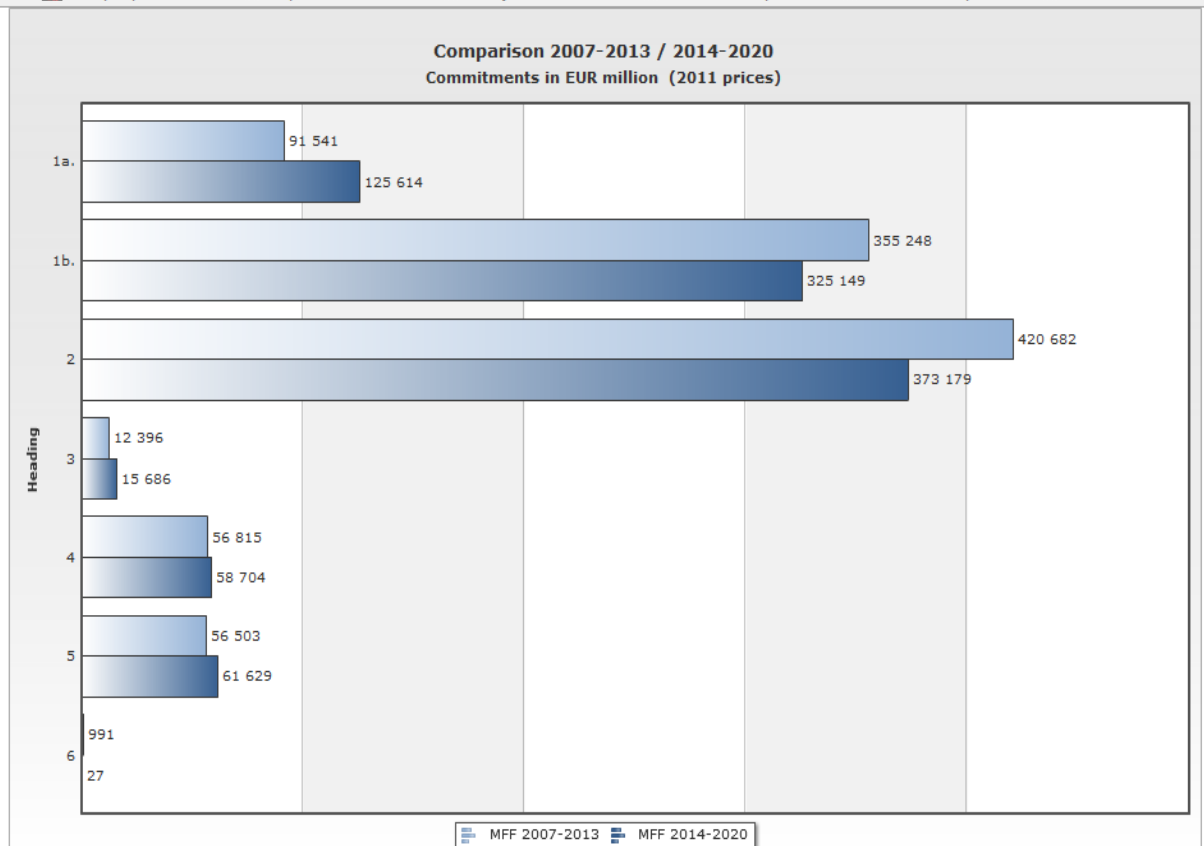
Στην τρίτη κατηγορία «Ασφάλεια και ιθαγένεια» παρατηρείται μικρή ενίσχυση της τάξεως των 3 εκατομμυρίων ευρώ περίπου.

Στην τέταρτη κατηγορία: «Μια παγκοσμιοποιημένη Ευρώπη» παρατηρείται μικρή ενίσχυση της τάξεως των 2 εκατομμυρίων ευρώ περίπου.

Στην πέμπτη κατηγορία των διοικητικών δαπανών παρατηρείται επίσης μικρή αύξηση των 5 εκατομμυρίων ευρώ περίπου, ενώ στην έκτη κατηγορία των αντισταθμίσεων – ώστε να προκύπτει ισοσκελισμένο το ποσό, η πρόβλεψη μειώνεται στα 27 εκατομμύρια ευρώ⁵⁰.

⁵⁰ Ibid.

Γράφημα 2: Σύγκριση μεταξύ ΠΔΠ 2007 – 2013 και ΠΔΠ 2014 – 2020⁵¹.

Επιπλέον, όπως προκύπτει από τον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 1), δεδομένου του υφιστάμενου οικονομικού κλίματος, τα συνολικά ανώτατα όρια διαμορφώθηκαν στα 960 δισ. ευρώ (1,00% του ΑΕΕ της ΕΕ) για τις πιστώσεις ανάληψης υποχρεώσεων και στα 908 δισ. ευρώ (0,95% του ΑΕΕ της ΕΕ) για τις πιστώσεις πληρωμών. Σημειώνεται σε αυτό το σημείο ότι για την περίοδο 2007-2013 το ανώτατο όριο για τις πιστώσεις ανάληψης υποχρεώσεων ήταν 976 δισ. ευρώ (1,12% του ΑΕΕ της ΕΕ) και το ανώτατο όριο για τις πιστώσεις πληρωμών 926 δισ. ευρώ (1,06% του ΑΕΕ της ΕΕ)⁵².

⁵¹ Europa (2014) *Financial Programming and budgeting* [www] Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/budget/mff/figures/index_en.cfm#documents [Προσπελάστηκε: 25/05/2014].

⁵² Jones, F. (2014) *Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο* [www] Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Διαθέσιμο στο: http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.5.2.html

Πίνακας 1: Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (εκατομμύρια ευρώ, τιμές 2011)⁵³.

ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Σύνολο 2014- 2020
1. Έξυπνη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη	60 283	61 725	62 771	64 238	62 528	67 214	69 004	450 763
1α. Ανταγωνιστικότητα για την ανάπτυξη και την απασχόληση	15 605	16 321	16 726	17 693	18 490	19 700	21 709	125 614
1β. Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	44 678	45 404	46 045	46 545	47 038	47 514	47 925	325 149
2. Βιώσιμη ανάπτυξη: φυσικοί πόροι	55 883	55 060	54 261	53 448	52 466	51 503	50 558	373 179
από το οποίο: δαπάνες και άμεσες πληρωμές σχετικές με την αγορά	41 585	40 989	40 421	39 837	39 079	38 335	37 605	277 851
3. Ασφάλεια και ιθαγένεια	2 053	2 075	2 154	2 232	2 312	2 391	2 469	15 686
4. Μια παγκοσμιοποιημένη Ευρώπη	7 854	8 083	8 281	8 375	8 553	8 764	8 794	58 704
5. Διοίκηση	8 218	8 385	8 589	8 807	9 007	9 206	9 417	61 629
από το οποίο: Διοικητικές δαπάνες των οργάνων	6 649	6 791	6 955	7 110	7 278	7 425	7 590	49 798
6. Αντισταθμίσεις	27	0	0	0	0	0	0	27
ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ	134 318	135 328	136 056	137 100	137 866	139 078	140 242	959 988
ως ποσοστό του ΑΕΕ	1,03%	1,02%	1,00%	1,00%	0,99%	0,98%	0,98%	1,00%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	128 030	131 095	131 046	126 777	129 778	130 893	130 781	908 400
ως ποσοστό του ΑΕΕ	0,98%	0,98%	0,97%	0,92%	0,93%	0,93%	0,91%	0,95%
Διαθέσιμο περιθώριο	0,25%	0,25%	0,26%	0,31%	0,30%	0,30%	0,32%	0,28%
Ανώτατο όριο ιδίων πόρων ως ποσοστό του ΑΕΕ	1,23%	1,23%	1,234%	1,23%	1,23%	1,23%	1,23%	1,23%

[Προσπελάστηκε: 25/05/2014].

⁵³ Jones, F. (2014) *Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο* [www] Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Διαθέσιμο στο:

http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.5.2.html

[Προσπελάστηκε: 25/05/2014].

B.2 Η αρχή της προηγούμενης κοινοβουλευτικής εξουσιοδότησης

Όπως σημειώνεται ο απώτερος στόχος και σκοπός της μελλοντικής εξέλιξης της ΣυνθΛ επί του δημοσιονομικού τουλάχιστον πεδίου αφορά στην πλήρη υιοθέτηση της αρχής της προηγούμενης κοινοβουλευτικής εξουσιοδότησης, η οποία είναι θεμελιώδους σημασίας στα εθνικά δημοσιονομικά συστήματα, όπως άλλωστε προβλέπεται και από τα αντίστοιχα εθνικά συντάγματα⁵⁴.

Παράλληλα, η αρχή της προηγούμενης κοινοβουλευτικής εξουσιοδότησης αποτελεί την προϋπόθεση εκείνη όπου καθιστά νόμιμα εκτελέσιμο στον προϋπολογισμό. Επιπλέον, η εν λόγω αρχή ξεκινά από την αναγκαιότητα επίτευξης συναίνεσης (consensus) για την επιβολή της φορολογίας και θεμελιώνεται στην αντιπροσωπευτικότητα του σώματος ως αρμόδιου για την ανάλογη απόφαση, περί νομιμοποίησης των πιστώσεων του προϋπολογισμού⁵⁵.

Έτσι, καθώς το ζήτημα ανάγεται στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναδεικνύεται μια περαιτέρω πολυπλοκότητα, αφού οι αρμοδιότητες για την έγκριση των πιστώσεων κατανέμονται μεταξύ των αρμόδιων οργάνων. Άλλωστε, η φύση ορισμένων εκ των αρμόδιων αυτών οργάνων δεν επιτρέπει την ξεκάθαρη ένταξή τους στα λεγόμενα αντιπροσωπευτικά νομοθετικά όργανα – όπως ορίζονται από τη θεωρία της κλασικής διάκρισης των εξουσιών⁵⁶.

⁵⁴ Κουγέας, Β.Δ. (1998) *Η παρέμβαση της εκτελεστικής λειτουργίας στην διάθεση των πιστώσεων του κρατικού προϋπολογισμού*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλας. σελ. 29κ.ε.

⁵⁵ Κουγέας, Β.Δ. (2008) *Οι αρχές του κοινοτικού προϋπολογισμού και η εφαρμογή τους*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη. σελ. 29, 34.

⁵⁶ Κουγέας, Β. (2008) *Ευρωπαϊκό δημοσιονομικό δίκαιο: Οι πηγές - Πρωτογενές και παράγωγο δίκαιο*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Συνεπώς, για μια πιο ουσιαστική εφαρμογή της αρχής της προηγούμενης κοινοβουλευτικής εξουσιοδότησης θα έπρεπε η αρμοδιότητα για την πρόταση του προϋπολογισμού να ανατίθεται στην Επιτροπή και στο Συμβούλιο, ενώ η απόφαση για την έγκριση του προϋπολογισμού να αφορά στην αρμοδιότητα του δημοκρατικά εκλεγμένου και αντιπροσωπευτικού Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁵⁷.

B.3 Η ανακατανομή των δυνάμεων μεταξύ των οργάνων της ΕΕ ως προς τη Νομοθέτηση του Προϋπολογισμού της ΕΕ

Αναφορικά με τη διαδικασία λήψης της απόφασης για τον προϋπολογισμό της ΕΕ όπως ισχύει μετά τη ΣυνθΛ, κατ' αρχάς για την υιοθέτηση του ΠΔΠ εκδίδεται Κανονισμός από το Συμβούλιο το οποίο αποφασίζει σχετικά με ειδική νομοθετική διαδικασία. Η απόφαση του Συμβουλίου λαμβάνεται ομόφωνα, ενώ πλέον απαιτείται και η έγκριση του Κοινοβουλίου το οποίο αποφασίζει με την πλειοψηφία των μελών που το απαρτίζουν⁵⁸.

Ωστόσο, προβλέπεται και η έκδοση ομόφωνης απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου η οποία να επιτρέπει στο Συμβούλιο την έκδοση του προαναφερόμενου Κανονισμού με ειδική πλειοψηφία⁵⁹.

Το ισχύον ΠΔΠ για την περίοδο 2014 – 2020 εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο στις 19 Νοεμβρίου 2013, υιοθετήθηκε με τον Κανονισμό του Συμβουλίου 1311/2013 της 2^{ας} Δεκεμβρίου 2013 και τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου του 2014⁶⁰.

⁵⁷ Κουγέας, Β.(2007) *Στοιχεία έλεγχου εφαρμογής κοινοτικού δικαίου : Διαδικασίες, παραβάσεις και αντιμετώπισή τους*, Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη.

⁵⁸ ΣυνθΛ, Άρθρο 312 § 1.

⁵⁹ ΣυνθΛ, Άρθρο 312 § 2.

⁶⁰ Κανονισμός (ΕΕ, EURATOM) αριθ. 1311/2013 του Συμβουλίου της 2ας Δεκεμβρίου 2013 για τον καθορισμό του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για την περίοδο 2014 – 2020.

Όπως προκύπτει και από την έκδοση σχετικού Κανονισμού πλέον, σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο καθίσταται νομικά δεσμευτική πράξη⁶¹.

Από εκεί κι έπειτα και με βάση το ισχύον ΠΔΠ, καθώς επίσης και τις κατευθυντήριες οδηγίες αναφορικά με τον προϋπολογισμό της ΕΕ του επερχόμενου έτους, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συντάσσει το σχέδιο του προϋπολογισμού και το καταθέτει στο Συμβούλιο⁶² και στο Κοινοβούλιο.

Προκειμένου να συνταχθεί το εν λόγω σχέδιο, όλα τα όργανα της ΕΕ καταρτούν τις εκτιμήσεις τους για το σχέδιο προϋπολογισμού με βάση τις εσωτερικές τους διαδικασίες μέχρι την 1^η Ιουλίου του έτους. Η Επιτροπή ενοποιώντας τις επιμέρους εκτιμήσεις των οργάνων της ΕΕ συντάσσει το ετήσιο «σχέδιο προϋπολογισμού». Αν και όπως προβλέπεται το «σχέδιο προϋπολογισμού» κατατίθεται από την Επιτροπή στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μέχρι την 1η Σεπτεμβρίου κάθε έτους, στην πράξη, η Επιτροπή καταβάλλει προσπάθειες

Διαθέσιμο στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (L 347/884, 20.12.2013) και στο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1311&from=EL> [Προσπελάστηκε: 25/05/2014].

⁶¹ Jones, F. (2014) *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο – Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο* [www] Διαθέσιμο στο:

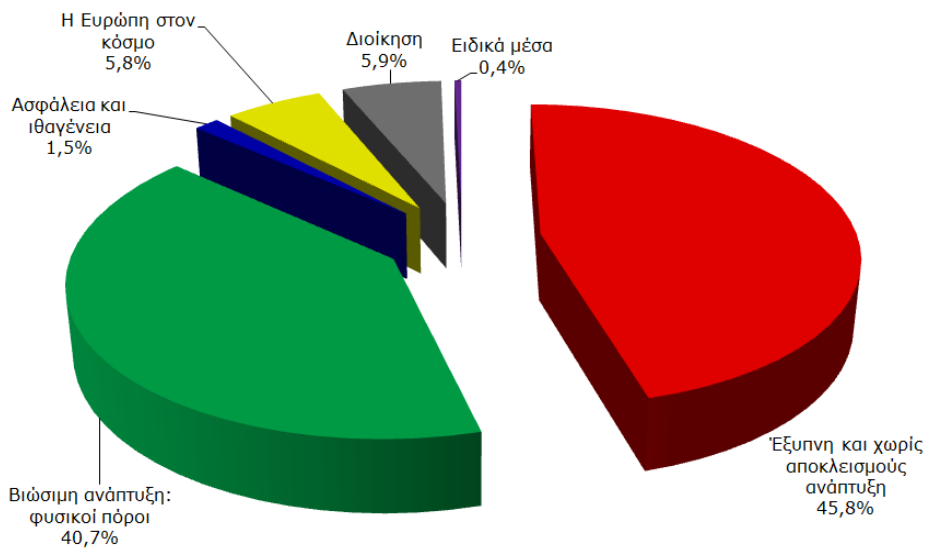
http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.5.2.html [Προσπελάστηκε: 14/06/2014].

⁶² Πρόκειται για το Συμβούλιο «Οικονομικές και Δημοσιονομικές Υποθέσεις» (Ecofin) το οποίο απαρτίζεται από τους Υπουργούς Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών όλων των κρατών μελών. Υπό την αρμοδιότητα του Ecofin τίθεται η πολιτική της ΕΕ σε 3 βασικούς τομείς: οικονομική πολιτική, θέματα φορολογίας και ρύθμιση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, καθώς επίσης και νομικά και πρακτικά ζητήματα ως προς το ευρώ. Το Ecofin συντονίζει επίσης τις θέσεις της ΕΕ ως προς τις οικονομικές διαστάσεις διαπραγματεύσεων διεθνούς επιπέδου. Στις συνόδους του Ecofin συμμετέχουν και οι αρμόδιοι Ευρωπαίοι Επίτροποι, ενώ για τις ειδικές συνόδους για τον ετήσιο προϋπολογισμό της ΕΕ συμμετέχουν οι αρμόδιοι για τους εθνικούς προϋπολογισμούς υπουργοί, ο Ευρωπαίος Επίτροπος του δημοσιονομικού προγραμματισμού και του προϋπολογισμού. Το Ecofin συνεδριάζει κατά κανόνα μία φορά το μήνα. Για περισσότερα βλ. Συμβούλιο της ΕΕ (2014) *Συνθέσεις του Συμβουλίου* [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.consilium.europa.eu/council/council-configurations?lang=el> [Προσπελάστηκε: 14/06/2014].

για την υποβολή του σχεδίου προϋπολογισμού περί τα τέλη Απριλίου με αρχές Μαΐου⁶³.

Συγκεκριμένα, για το προσεχές έτος 2015 το σχέδιο προϋπολογισμού εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 11 Ιουνίου του 2014 και προβλέπει αναλήψεις υποχρεώσεων ύψους 145,6 δισ. ευρώ και πληρωμές ύψους 142,1 δισ. ευρώ, όπως παρουσιάζεται στα παρακάτω διαγράμματα.⁶⁴

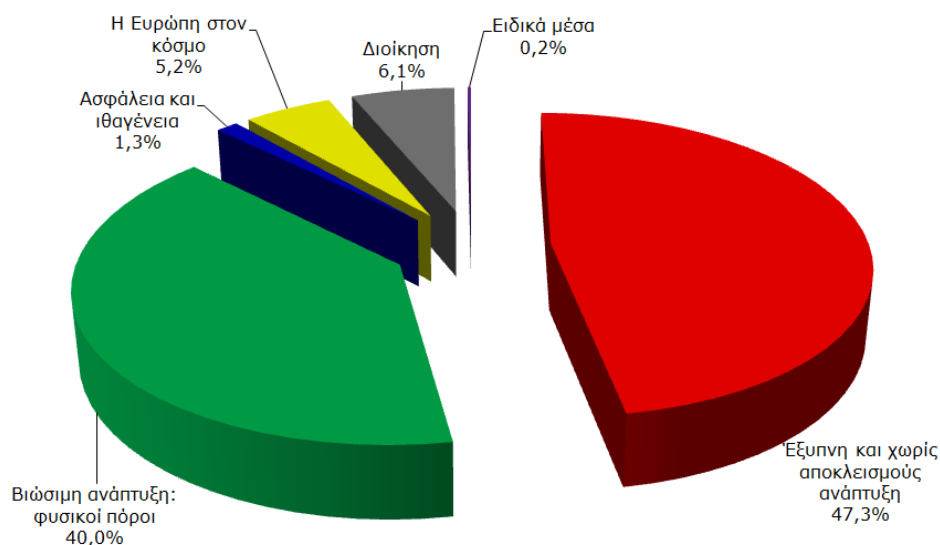
Γράφημα 3: Αναλήψεις υποχρεώσεων 145,6 δισ. ευρώ (Πηγή: Press Releases Database, 2014).

Γράφημα 4: Πληρωμές 142,1 δισ. ευρώ (Πηγή: Press Releases Database, 2014).

⁶³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010) Ο Προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης με μια ματιά [www] Διαθέσιμο στο: <http://europedirect.pde.gov.gr/images/pubs/%CE%9F-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%8B%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%88%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%BC%CE%B5-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%AC.pdf> [Προσπελάστηκε: 14/06/2014].

⁶⁴ European Commission Press Releases Database (2014) Σχέδιο προϋπολογισμού 2015 της ΕΕ με επίκεντρο την ανάπτυξη παρά τους δημοσιονομικούς περιορισμούς - European Commission - IP/14/665 11/06/2014 [www] Διαθέσιμο στο: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-665_el.htm [Προσπελάστηκε: 14/06/2014].

Όπως προαναφέρεται, μετά την έγκρισή του από την Επιτροπή, το σχέδιο προϋπολογισμού τίθεται υπό έγκριση από το Συμβούλιο – με την έκδοση σχετικής θέσης – και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μέλη των οποίων καταστούν την Αρχή του Προϋπολογισμού, η οποία θέτει διορθώσεις και υιοθετεί το προσχέδιο του προϋπολογισμού. Σε περίπτωση διαφωνίας μεταξύ του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου συνέρχεται μια Επιτροπή Συνδιαλλαγής με καθήκον την επίτευξη συμφωνίας επί ενός ενιαίου κειμένου εντός μιας χρονικής περιόδου 21 ημερών. Ωστόσο, εάν το ενιαίο κείμενο απορριφθεί από το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει το δικαίωμα να εγκρίνει τελικά τον προϋπολογισμό.

Συγκρίνοντας την τρέχουσα διαδικασία νομοθέτησης του προϋπολογισμού της ΕΕ με την αντίστοιχη προ της ΣυνθΛ προκύπτουν συγκεκριμένες διαφορές οι οποίες ουσιαστικά αφορούν σε μια γενικότερη ανακατανομή των δυνάμεων μεταξύ των οργάνων της ΕΕ.

Ειδικότερα, αναφορικά με τη σχέση δυνάμεων μεταξύ των ρόλων αφ' ενός του Συμβουλίου και αφ' ετέρου του Κοινοβουλίου σημειώνεται η κατάργηση της διάκρισης των δαπανών σε υποχρεωτικές και μη υποχρεωτικές.

Συγκεκριμένα, πριν τη ΣυνθΛ οι προτεραιότητες των χωρών της ΕΕ σε μια δεδομένη χρονική στιγμή προέκυπταν στον κοινοτικό προϋπολογισμό ως δράσεις και έργα υπό χρηματοδότηση ταξινομημένα σε ευρείες κατηγορίες δαπανών 31 τομείς πολιτικής. Η σημαντικότερη ωστόσο κατηγοριοποίηση για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης αφορά στη διάκριση των δαπανών σε υποχρεωτικές και μη υποχρεωτικές, όπου στις πρώτες κατατάσσονταν οι δαπάνες που αφορούσαν σε υποχρεώσεις της Ένωσης όπως απορρέουν από τις συνθήκες της και από διεθνείς συμφωνίες και στις δεύτερες κατατάσσονταν όλες οι άλλες δαπάνες⁶⁵, σε αντιδιαστολή με τις πρώτες⁶⁶.

Σημειώνεται δε ότι στις λεγόμενες υποχρεωτικές δαπάνες περιλαμβάνονταν περίπου το ήμισυ των πιστώσεων αναφορικά κυρίως με την κοινή γεωργική πολιτική⁶⁷.

Ωστόσο, η διάκριση των δαπανών σε υποχρεωτικές και μη υποχρεωτικές φαίνεται να συνέβαλλε στη διαμόρφωση κωλυμάτων αφενός πρακτικού και αφετέρου πολιτικού χαρακτήρα, καθώς η κατηγορία των δαπανών συνδεόταν τελικά με την αρμοδιότητα του κατά περίπτωση οργάνου για τη σχετική προς αυτές έγκριση. Άλλωστε, με δεδομένη τη διάκριση οι υποχρεωτικές δαπάνες ετίθετο εκτός των αρμοδιοτήτων, άρα και εξουσιών, του Κοινοβουλίου. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, προέκυπτε ένα έλλειμμα ισορροπίας επί των δημοσιονομικών εξουσιών μεταξύ Συμβουλίου και Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁶⁸.

⁶⁵ Rosen, H.S., Gayer, T., Ράπανος, Β., Καπλάνογλου, Γ. (2009) *Δημόσια Οικονομική: Σύγχρονη θεωρία και ελληνική πραγματικότητα*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική. σελ. 926.

⁶⁶ ΣυνθΕΚ, Αρ. 272, § 4.

⁶⁷ Μούσης, Ν. (2011) *ibid.*

⁶⁸ Κουγέας, Β.Δ. (2009) Εισήγηση στην εκδήλωση: «Η προοπτική των θεσμών, του δικαίου και των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» 1.6.2009, Νομική Βιβλιοθήκη. σελ. 15 - 16.

Με άλλα λόγια, ενώ το Κοινοβούλιο είχε τον τελευταίο λόγο ως προς τις μη υποχρεωτικές δαπάνες, το Συμβούλιο είχε τον τελευταίο λόγο ως προς τις υποχρεωτικές δαπάνες. Η αντίθεση του Κοινοβουλίου ανέδειξε την περιοριστική διάσταση της διάκρισης των δαπανών ως προς τις αρμοδιότητές του. Με την κατάργηση της διάκρισης μεταξύ υποχρεωτικών και μη υποχρεωτικών δαπανών από τη Συνθήκη της Λισσαβώνας φαίνεται να δίδονται στο Κοινοβούλιο ίσες δημοσιονομικές αρμοδιότητες με το Συμβούλιο για όλο τον προϋπολογισμό⁶⁹, ο οποίος πλέον μετονομάζεται σε «προϋπολογισμός της Ένωσης» από «προϋπολογισμός των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων»⁷⁰.

B.4 Η ανακατανομή των δυνάμεων μεταξύ των οργάνων της ΕΕ ως προς την Εκτέλεση του Προϋπολογισμού της ΕΕ

Ο εκτελεστικός ρόλος της Επιτροπής αναφορικά με την οικονομική πολιτική της ΕΕ αναδεικνύεται ως ενισχυμένος από το κείμενο της ΣυνθΛ. Ειδικότερα, οι εξουσίες της Επιτροπής ενισχύονται ώστε να εποπτεύει και να διασφαλίζει την τήρηση των ευρωπαϊκών απαιτήσεων από τα κράτη μέλη⁷¹.

Επιπλέον, ενισχύεται και ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ως εποπτικός και ελεγκτικός. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή Ελέγχου του Προϋπολογισμού του Κοινοβουλίου πλέον διεξάγει ετήσιες συναντήσεις με την ΕΤΕπ για τον έλεγχο

⁶⁹ Beugelink, A. (2014) *Τα έσοδα και οι δαπάνες της Ένωσης* [www] Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Διαθέσιμο στο: http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.5.1.html [Προσπελάστηκε: 28/05/2014].

⁷⁰ Βλ. ΣυνθΛΕΕ Αρ. 310.

⁷¹ Europa (2014) Σύνοψη Νομοθεσίας. Οικονομική και Νομισματική Πολιτική [www] Διαθέσιμο στο: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0031_el.htm [Προσπελάστηκε: 22/05/2014].

των οικονομικών της δραστηριοτήτων, όπως προβλέπεται με βάση το σχετικό ψήφισμα του Κοινοβουλίου της 22ας Απριλίου 2008 αναφορικά με την ετήσια έκθεση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων για το 2006⁷².

Αναφορικά με την ενισχυμένη δράση του Κοινοβουλίου ως προς τον εποπτικό και ελεγκτικό ρόλο επί του προϋπολογισμού της ΕΕ σημειώνεται και το ψήφισμα της 7^{ης} Ιουλίου του 2010 σύμφωνα με το οποίο υιοθετείται η αξιολόγηση των επιπτώσεων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και άλλων χρηματοοικονομικών μέσων της ΕΕ και δανείων που χορηγεί η ΕΤΕπ.

⁷² Σύμφωνα με το ψήφισμα: «... τα χρηματοοικονομικά μέσα μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμο εργαλείο για την πολλαπλασιαστική επίδραση των πόρων της Ένωσης... Ωστόσο, τα μέσα αυτά θα πρέπει να χρησιμοποιούνται υπό αυστηρούς όρους, αποφεύγοντας τους κινδύνους για τον προϋπολογισμό. Προς τον σκοπό αυτό, έχουν εισαχθεί στον κανονισμό περί δημοσιονομικών κανόνων λεπτομερείς κανόνες χρήσης των χρηματοοικονομικών μέσων...». Για περισσότερα βλ. Beugelink, A. (2014) *Τα έσοδα και οι δαπάνες της Ένωσης* [www] Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Διαθέσιμο στο: http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.5.1.html [Προσπελάστηκε: 28/05/2014].

Γ.1 Απόψεις περί της αποτελεσματικότητας των μέτρων της ΕΕ για τη διαχείριση της κρίσης χρέους – Οι περιπτώσεις των χωρών του Ευρωπαϊκού Νότου

Γ.1.1. Η εξέλιξη της κρίσης στην Ελλάδα

Η λεγόμενη κρίση της Ευρωζώνης προέκυψε μάλλον ως συνδυασμός ενός πλήθους πολυδιάστατων παραγόντων. Μεταξύ των εν λόγω παραγόντων συγκαταλέγεται η παγκοσμιοποίηση των χρηματοοικονομικών αγορών και οι χαλαροί όροι πίστωσης μεταξύ των ετών 2002 – 2008 οι οποίοι ενθάρρυναν πρακτικές δανεισμού με υψηλό ρίσκο. Ακολούθησε η χρηματοπιστωτική κρίση του 2007 – 2008 των ΗΠΑ, η οποία σε συνδυασμό με διεθνείς ανισορροπίες στο εμπόριο, φούσκες στον κλάδο ακινήτων οι οποίες ξέσπασαν και ελλειμματικές δημοσιονομικές καθώς και πρακτικές κυβερνήσεων για διάσωση τραπεζών και ιδιωτών αναλαμβάνοντας φορτία ιδιωτικών χρεών ή κοινωνικές απώλειες, φαίνεται να οδήγησε στη μεγάλη ύφεση των ετών 2008 – 2012 για την Ευρώπη, με έμφαση στον Νότο και κυρίως στην Ελλάδα⁷³.

Ειδικότερα, αναφορικά με την Ελλάδα, κατά τα μέσα της δεκαετίας του 2000 η οικονομία της χώρας διακρινόταν ως μία από τις γρηγορότερα αναπτυσσόμενες οικονομίες της Ευρωζώνης σε συνδυασμό με ένα υψηλό διαρθρωτικό έλλειμμα⁷⁴.

⁷³ Belkin, P., Weiss, A. M., Nelson, M. R., Mix, E. D (2012) The Eurozone Crisis: Overview and Issues For Congress, Congressional Research Service Report R42377 [www] Διαθέσιμο στο: <http://fas.org/sgp/crs/row/R42377.pdf> [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

⁷⁴ Competition master (2013) Crisis in Euro-zone – Next Phase of Global Economic Turmoil

Με την εκδήλωση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007 – 2008 που ξεκίνησε από τις ΗΠΑ, η Ελλάδα είχε ιδιαίτερες επιπτώσεις γιατί επηρεάστηκαν σημαντικά δύο από τις κυριότερες βιομηχανίες της, ο τουρισμός και η ναυτιλία. Η κυβέρνηση προχώρησε σε εκτενείς δαπάνες προκειμένου να διατηρηθεί σε λειτουργία η οικονομία και το εξωτερικό χρέος της χώρας αυξήθηκε αναλόγως. Τον Οκτώβριο του 2009 αποκαλύφθηκε από την νεοεκλεγείσα τότε κυβέρνηση το επίπεδο του πραγματικού τότε ελλείμματος περί το 12.7%, καθιστώντας το εξωτερικό χρέος της χώρας στο 120% του ΑΕΠ της, περί τα 400 δισεκατομμύρια δολάρια, από τα οποία περί το 10% οφείλονταν στη Γαλλία. Τον Απρίλιο του 2010 το δεκαετές ελληνικό ομόλογο υπερέβη το 7% και κατέστη σαφές ότι ήταν πλέον αδύνατο για την ελληνική κυβέρνηση να δανειστεί από τις αγορές, οδηγώντας τη χώρα στην αναζήτηση αρχικά 45 δισεκατομμυρίων ευρώ από την ΕΕ και το ΔΝΤ για την κάλυψη των υποχρεώσεων του 2010⁷⁵. Με την υποβάθμιση της χώρας από την Standard & Poor's στην κατηγορία BB+ μερικές ημέρες αργότερα οι αγορές αντέδρασαν περαιτέρω με ανάλογες επιπτώσεις στην αξία του ευρώ⁷⁶.

Το Μάιο του 2010, προκειμένου να διασφαλιστεί περαιτέρω τριετές δάνειο 110 δισεκατομμυρίων ευρώ, η Ελληνική κυβέρνηση υιοθέτησε με τη διαδικασί του κατεπείγοντος μια σειρά μέτρων λιτότητας αναφορικά κυρίως με τις απολαβές των

[www] Διαθέσιμο στο:

<http://web.archive.org/web/20100525043849/http://www.competitionmaster.com/ArticleDetail.aspx?ID=4546e4b3-8b0c-465b-b2b8-46ef69cc14f3> [Προσπελάστηκε: 20/06/2014].

⁷⁵ Ziotis, C., Weeks, N. (2010) *Greek Bailout Talks Could Take Three Weeks as Bond Repayment Looms in May*. Bloomberg L.P. [www] Διαθέσιμο στο:

<http://www.bloomberg.com/news/2010-04-20/greek-talks-on-61-billion-aid-may-take-three-weeks-as-bond-payment-looms.html> [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

⁷⁶ Ewing, J., Healy, J. (2010) Cuts to Debt Rating Stir Anxiety in Europe, *The New York Times* [www] Διαθέσιμο στο:

http://www.nytimes.com/2010/04/28/business/global/28drachma.html?pagewanted=all&_r=0 [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

εργαζομένων στο δημόσιο τομέα συμπεριλαμβανομένων περικοπών επιδομάτων και συντάξεων, πάγωμα αυξήσεων, μείωση υπερωριακής απασχόλησης και αποζημιώσεων, ξεσηκώνοντας μαζικές κοινωνικές αντιδράσεις σε όλη τη χώρα. Στο πακέτο δημοσιονομικών και διαρθρωτικών μέτρων συμπεριλαμβάνονταν και προβλέψεις αναφορικά και με την αύξηση φόρων κατανάλωσης σε τσιγάρα και ποτά, των φόρων πολυτελείας, τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης του ΦΠΑ, το άνοιγμα ορισμένων κλειστών επαγγελμάτων, την αύξηση αντικειμενικών αξιών ακίνητης περιουσίας, τη φορολόγηση αυθαιρέτων και ημι-υπαίθριων χώρων, την εισαγωγή πράσινων τελών και φόρων σε τυχερά παιχνίδια, την εξυγίανση του ΟΤΕ και την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας⁷⁷.

Με την υλοποίηση των δημοσιονομικών και διαρθρωτικών μέτρων – η οποία τέθηκε ως όρος από την Τρόικα ΔΝΤ, ΕΚΤ και ΕΕ για την χορήγηση των δανείων – το πρωτογενές έλλειμμα της Ελλάδας⁷⁸ μειώθηκε από τα 24,7 δισεκατομμύρια ευρώ του 2009 σε 5,2 δισεκατομμύρια ευρώ το 2011, αντίστοιχα από το 10,6% του ΑΕΠ στο 2,4% του ΑΕΠ⁷⁹.

Ωστόσο, το 2011 σημειώθηκε η υψηλότερη μείωση του ελληνικού ΑΕΠ των τελευταίων ετών στο -6,9%⁸⁰, η βιομηχανική παραγωγή διαμορφώθηκε σε επίπεδα

⁷⁷ In.gr (2010) Μαχαίρι στο 13ο και 14ο μισθό στο Δημόσιο, σώζεται στον ιδιωτικό τομέα [www] Διαθέσιμο στο: <http://news.in.gr/greece/article/?aid=1132263> [Προσπελάστηκε: 26/06/2014].

⁷⁸ Πρόκειται για το δημοσιονομικό έλλειμμα προ της πληρωμής επιτοκίων.

⁷⁹ Smith, H. (2012) IMF official admits austerity is harming Greece. The Guardian [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.theguardian.com/business/2012/feb/01/imf-austerity-harming-greece> [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

⁸⁰ European Commission (2012) Interim Forecast [www] Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/eu_economic_situation/pdf/2012/2012-02-23-interim-forecast_en.pdf [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

χαμηλότερα του 2005 στο 28,4% και 111.000 ελληνικές εταιρείες κήρυξαν πτώχευση, 27% περισσότερες συγκριτικά με το 2010⁸¹.

Ως αποτέλεσμα οι Έλληνες έχασαν περί το 40% της αγοραστικής τους δύναμης συγκριτικά με την αρχή της κρίσης, τον Ιούνιο του 2013 η ανεργία έφτασε στο ιστορικό υψηλότατο 27,9% με την ανεργία στους νέους στο 62%⁸² και το ποσοστό του πληθυσμού υπό κίνδυνο φτώχειας κορυφώθηκε στο 33%, όταν ο μέσος όρος της ΕΕ των 27 ανερχόταν στο 23,4%⁸³.

Για την αποφυγή μιας έστω και «ελεγχόμενης πτώχευσης» όπως προτάθηκε⁸⁴ και των καταστροφικών οικονομικών και πολιτικών επιπτώσεων της σε εθνικό και ευρωζωνικό επίπεδο— κατά την εκτίμηση ορισμένων εκ των κυριότερων ευρωπαϊκών τραπεζών, όπως οι γερμανικές UBS και Deutsche Bundesbank, η γαλλική BNP Paribas και η ΕΚΤ το Φεβρουάριο του 2012 συμφωνήθηκε η χορήγηση δεύτερου πακέτου διάσωσης στην Ελλάδα ύψους 130 δισεκατομμυρίων € υπό τον όρο της υλοποίησης πρόσθετων δημοσιονομικών και διαρθρωτικών μέτρων για την περαιτέρω μείωση των δαπανών⁸⁵.

⁸¹ Eurostat (2012) Industrial production down by 1,1% in the euro area [www] Διαθέσιμο στο: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/4-14022012-AP/EN/4-14022012-AP-EN.PDF [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

⁸² Eurostat (2012) Euroarea unemployment rate at 10,7% [www] Διαθέσιμο στο: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-01032012-AP/EN/3-01032012-AP-EN.PDF [Προσπελάστηκε: 27/06/2014].

⁸³ Smith, H. (2012) I fear for social explosion. The Guardian [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.theguardian.com/world/2012/feb/12/greece-cant-take-any-more> [Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

⁸⁴ Firzli, J.M.N. (2010) The Ideological and Political Roots of the EU debt crisis [www] διαθέσιμο στο: http://www.canadianeuropean.com/yahoo_site_admin/assets/docs/Greece__the_EU_Debt_Crisis_VN__Al-Nahar_Feb-March_2010.7383827.pdf [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

⁸⁵ BBC (2012) Eurozone crisis explained [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.bbc.com/news/business-13798000> [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

Με τη στάση πληρωμών του Μαρτίου του 2012 από την ελληνική κυβέρνηση και την αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους με παραγραφή 107 δισεκατομμυρίων ευρώ⁸⁶ το ελληνικό εξωτερικό χρέος μειώθηκε από τα 350 δισεκατομμύρια € στα 240 δισεκατομμύρια €, δηλαδή κατ' εκτίμηση στο 117% του ΑΕΠ μέχρι το 2020, κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από το στόχο του Μνημονίου με την Τρόικα⁸⁷.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί η άποψη του Ελληνικού Παρατηρητηρίου του Πανεπιστημίου LSE ότι τα δισεκατομμύρια ευρώ των φορολογουμένων δεν πηγαίνουν προς διάσωση των Ελλήνων αλλά μάλλον των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων⁸⁸, καθώς περισσότερο του 80% των πακέτων διάσωσης πηγαίνει στους πιστωτές, δηλαδή 40% σε τράπεζες εκτός Ελλάδας, 18% στην ΕΚΤ, 23% σε Ελληνικές τράπεζες και μόλις 19% στις πραγματικές χρηματοδοτικές ανάγκες⁸⁹.

Η μετατόπιση των χρεών από τις Ευρωπαϊκές τράπεζες στους Ευρωπαίους φορολογουμένους κλιμακώθηκε, καθώς, το δημόσιο χρέος της Ελλάδας προς ξένες κυβερνήσεις συμπεριλαμβανομένου του χρέους προς το μηχανισμό ΕΕ/ΔΝΤ και του χρέους προς το ευρωσύστημα αυξήθηκε από τα 47,8 δισεκατομμύρια € το Σεπτέμβρη του 2010 στα 180,5 δισεκατομμύρια € το Σεπτέμβρη του 2011, ενώ το σύνολο της έκθεσης των ξένων τραπεζών προς δημόσιους και ιδιωτικούς ελληνικούς

⁸⁶ Baker, L, Sassard, S. (2012) Insight: How the Greek debt puzzle was solved [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.reuters.com/article/2012/02/29/us-europe-greece-idUSTRE81S0NP20120229> [Προσπελάστηκε: 26/06/2014].

⁸⁷ Eurogroup (2012) Eurogroup Statement [www] Διαθέσιμο στο: http://consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/128075.pdf [Προσπελάστηκε: 26/06/2014].

⁸⁸ Antonopoulou, I. (2012) Are the European banks saving Greece or themselves? . LSE [www] Διαθέσιμο στο: <http://blogs.lse.ac.uk/greeceatlse/2012/03/23/are-the-european-banks-saving-greece-or-saving-themselves/#more-537> [Προσπελάστηκε: 24/06/2014].

⁸⁹ Voxeurop (2014) Greek aid will go to the banks [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.voxeurop.eu/en/content/news-brief/1599061-greek-aid-will-go-banks> [Προσπελάστηκε: 24/06/2014].

φορείς μειώθηκε από περισσότερα των 200 δισεκατομμυρίων € το 2009 σε περίπου 80 δισεκατομμύρια ευρώ το Φεβρουάριο του 2012⁹⁰.

Παράλληλα, το Μάιο του 2012 καθώς η κρίση βάθαινε και η χώρα οδηγείτο σε εκλογές με αυξημένες πιθανότητες για νίκη της αντιμνημονιακής αριστεράς εκκινήθηκε νέος κύκλος κερδοσκοπίας περί Ελληνικής εξόδου από την Ευρωζώνη, ο οποίος οδήγησε σε περαιτέρω αναταραχή στις αγορές κεφαλαίου, η οποία καταλάγιασε με το τελικό εκλογικό αποτέλεσμα της κεντρο-δεξιάς⁹¹.

Από τη νέα κυβέρνηση ζητήθηκε από την Τρόικα παράταση προθεσμίας από το 2015 στο 2017 – η οποία θεωρήθηκε ισότιμη με ένα τρίτο πακέτο διάσωσης για τα έτη 2015 – 2016 αξίας 32,6 δισεκατομμυρίων ευρώ πρόσθετων δανείων⁹².

Το Νοέμβριο του 2012 η ελληνική κυβέρνηση πέρασε νέο πακέτο διαρθρωτικών μέτρων για την εξοικονόμηση 18,8 δισεκατομμυρίων € συμπεριλαμβανομένων μέτρων για την αναδιάρθρωση του εργασιακού καθώς επίσης και του μεσοπρόθεσμου φορολογικού πλάνου για την περίοδο 2013 – 2016⁹³.

Το Eurogroup από την άλλη πλευρά επέτρεψε τη μείωση των επιτοκίων, την χρονική επέκταση των χρεών και την παροχή επιπλέον κεφαλαίου 10 δισεκατομμυρίων ευρώ για ένα πρόγραμμα επαναγοράς του χρέους, το οποίο

⁹⁰ Whittaker, J. (2011) Eurosystem debts, Greece, and the role of banknotes. Lancaster University Management School. [www] Διαθέσιμο στο: <http://eprints.lancs.ac.uk/51935/1/eurosystemNov2011.pdf> [Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

⁹¹ Boot, A. (2012) *From 'Grexit' to 'Spain in the neck': It's time for puns, neologisms and break-ups* [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.dailymail.co.uk/debate/article-2144206/From-Grexit-Spain-neck-Its-time-puns-neologisms-break-ups.html?ito=feeds-newsxml> [Προσπελάστηκε: 26/06/2014].

⁹² European Commission (2012) *The Second Economic Adjustment Programme for Greece*. Διαθέσιμο στο: http://sup.kathimerini.gr/xtra/media/files/fin/troika_ekthesi.pdf [Προσπελάστηκε: 29/06/2014].

⁹³ Baker, L. (2012) *One step forward, two back for Greece on debt*. Ekathimerini. Διαθέσιμο στο: http://www.ekathimerini.com/4dcgi/_w_articles_wsite2_1_03/10/2012_464286 [Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

επέτρεψε στη χώρα να ανακτήσει περίπου τα μισά από τα 62 δισεκατομμύρια ευρώ τα οποία όφειλε σε ιδιώτες πιστωτές εξοικονομώντας περί τα 20 δισεκατομμύρια ευρώ από αυτό το χρέος⁹⁴.

Υποστηρίζεται ότι η απελευθέρωση της αγοράς εργασίας – κυρίως μέσω της μείωσης μισθών και παρά τις αντιδράσεις των εργατικών συνδικάτων – φαίνεται να διευκόλυne την Ελλάδα να μειώσει κατά 50% την τελευταία διετία το χάσμα κόστους – ανταγωνιστικότητας συγκριτικά με τις άλλες νότιες χώρες της ευρωζώνης⁹⁵.

Κατά τα άλλα, τον Απρίλιο του 2014 η Ελλάδα επέστρεψε στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου εκδίδοντας ομόλογα αξίας 3 δισεκατομμυρίων ευρώ⁹⁶, ενώ τις προσεχείς εβδομάδες αναμένεται και νέα άντληση κεφαλαίων για τη χώρα από τις αγορές.

Γ.1.2. Το δημοσιονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα της κρίσης

Με την εκδήλωση της κρίσης και ειδικότερα, με την ένταξη της Ελλάδας στο «μηχανισμό στήριξης» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου επήλθε η ανάληψη δεσμεύσεων επί της αναθεώρησης της εθνικής νομοθεσίας αναφορικά με ζητήματα κοινωνικοασφαλιστικά, μεταξύ άλλων, αναφορικά κυρίως με τον επανακαθορισμό μισθών, επιδομάτων και συντάξεων.

Συγκεκριμένα, με το Ν. 3833/2010⁹⁷ μειώθηκαν οι αποδοχές των υπηρετούντων, με οποιαδήποτε σχέση εργασίας, στον στενό ή ευρύτερο δημόσιο

⁹⁴ European Commission (2013) Autumn Economic Forecast. Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2012_autumn_forecast_en.htm [Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

⁹⁵ Financial Times (2013) Hint of southern comfort shows need to bolster reform process [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/bb53cd56-b17d-11e2-9315-00144feabdc0.html#axzz2TO9HHgbj> [Προσπελάστηκε: 26/06/2014].

⁹⁶ Bensasson, M., Benjamin, H. (2014) Greek bond sale tops 4\$ billion in return to markets. Bloomberg [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.businessweek.com/news/2014-04-10/greece-readies-bond-sale-as-athens-car-bomb-reminds-of-upheaval> [Προσπελάστηκε: 27/06/2014].

τομέα, κατά παρέκκλιση οποιασδήποτε γενικής ή ειδικής διάταξης ή ρήτρας ή όρου συλλογικής σύμβασης εργασίας, διαιτητικής απόφασης ή ατομικής σύμβασης ή συμφωνίας⁹⁸ αναδρομικά από 1.1.2010⁹⁹. Επιπλέον, ορίστηκε νέο όριο στις συνολικές αποδοχές και πρόσθετες αμοιβές ή απολαβές όλων των εργαζομένων στον στενό και ευρύτερο δημόσιο τομέα¹⁰⁰ αναδρομικά από 1.3.2010¹⁰¹, και καθορίστηκε η εισοδηματική πολιτική της Κυβέρνησης για το έτος 2010^{102,103}.

Επιπλέον, με το Ν. 3845/2010¹⁰⁴ μειώθηκαν περαιτέρω, κατά παρέκκλιση οποιασδήποτε γενικής ή ειδικής διάταξης ή ρήτρας ή όρου συλλογικής σύμβασης εργασίας, διαιτητικής απόφασης ή ατομικής σύμβασης ή συμφωνίας, οι αποδοχές και τα επιδόματα των υπηρετούντων, με οποιαδήποτε σχέση εργασίας, στον στενό ή ευρύτερο δημόσιο τομέα. Ακόμη, ορίστηκαν με ενιαίο τρόπο, το ύψος και οι προϋποθέσεις καταβολής των επιδομάτων Χριστουγέννων, Πάσχα και αδειάς, τόσο των εργαζομένων στον δημόσιο τομέα, όσο και των συνταξιούχων όλων των φορέων κύριας ασφάλισης¹⁰⁵.

⁹⁷ Ν. 3833/2010 «Προστασία της Εθνικής Οικονομίας- Επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης» (Α' 40/15.3.2010), και ειδικότερα με τις διατάξεις του κεφαλαίου Α' (άρθρα 1-5) με τίτλο «Μέτρα για τη μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και εισοδηματική πολιτική έτους 2010».

⁹⁸ Ibid., άρθρο 1.

⁹⁹ Ibid., άρθρο 20 § 1.

¹⁰⁰ Ibid., άρθρο 2.

¹⁰¹ Ibid., άρθρο 20 § 2.

¹⁰² Ibid., άρθρο 3.

¹⁰³ Σαρπ. Ε. (2013) Εισήγηση στην υπόθεση του Μνημονίου, *Ομιλος Αριστόβουλος Μάνεσης*, Διαθέσιμο στο: <http://www.constitutionalism.gr/site/1865-eisigisi-stin-ypotesi-toy-mnimoniou/> [Προσπελάστηκε: 10/06/2014].

¹⁰⁴ Ν. 3845/2010 «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα Κράτη – Μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο» (Α' 65/6.5.2010), και ειδικότερα με τις διατάξεις του άρθρου τρίτου, αποδοχές και επιδόματα των υπηρετούντων, με οποιαδήποτε σχέση εργασίας, στον στενό ή ευρύτερο δημόσιο τομέα.

¹⁰⁵ Ε. Σαρπ, Εισήγηση στην υπόθεση του Μνημονίου, σελ. 1 – 2, Ibid.

Ακόμη, με το Ν. 4046/2012 λήφθηκαν μέτρα για τον επανακαθορισμό αναδρομικώς των μηνιαίων αποδοχών υπαλλήλων και λειτουργών με ειδικά μισθολόγια¹⁰⁶, για τη μείωση του κατώτατου μισθού¹⁰⁷ και για την αποδέσμευση του ορισμού του ύψους του από τις εθνικές συλλογικές συμβάσεις εργασίας (ΕΣΣΕ)¹⁰⁸. Σημειώνεται δε στη σχετική έκθεση επί του νομοσχεδίου ότι το κατά πόσον υφίστανται λόγοι δημοσίου συμφέροντος και κυρίως το κατά πόσον με τις διαδοχικές αυτές μειώσεις των αποδοχών παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας, επαφίεται στην κρίση των αρμόδιων Δικαστηρίων, εφόσον τεθεί σχετική προσφυγή ενώπιόν τους¹⁰⁹.

Παράλληλα, αναφορικά με το Ν. 4046/2012 και τα επιδόματα, προβλέπεται η μείωση του ύψους της αποζημίωσης της καταγγελίας της σύμβασης εργασίας¹¹⁰, η

¹⁰⁶ Εδώ περιλαμβάνονται δικαστικοί λειτουργοί και κύριο προσωπικό Ν.Σ.Κ., μέλη Δ.Ε.Π. των Πανεπιστημίων, ιατροί Ε.Σ.Υ. κλπ.).

¹⁰⁷ Άρθρο 22 του Συντάγματος περί προστασίας της εργασίας: «1. Η εργασία αποτελεί δικαίωμα και προστατεύεται από το Κράτος, που μεριμνά για τη δημιουργία συνθηκών απασχόλησης όλων των πολιτών και για την ηθική και υλική εξύψωση του εργαζόμενου αγροτικού και αστικού πληθυσμού. Όλοι οι εργαζόμενοι, ανεξάρτητα από φύλο ή άλλη διάκριση, έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για παρεχόμενη εργασία ίσης αξίας. 2. Με νόμο καθορίζονται οι γενικοί όροι εργασίας, που συμπληρώνονται από τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας συναπτόμενες με ελεύθερες διαπραγματεύσεις και, αν αυτές αποτύχουν, με τους κανόνες που θέτει η διαιτησία. 3. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη σύναψη συλλογικών συμβάσεων εργασίας από τους δημόσιους υπαλλήλους και τους υπαλλήλους οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου. 4. Οποιαδήποτε μορφή αναγκαστικής εργασίας απαγορεύεται. Ειδικοί νόμοι ρυθμίζουν τα σχετικά με την επίταξη προσωπικών υπηρεσιών σε περίπτωση πολέμου ή επιστράτευσης ή για την αντιμετώπιση αναγκών της άμυνας της Χώρας ή επείγουσας κοινωνικής ανάγκης από θεομηνία ή ανάγκης που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία, καθώς και τα σχετικά με την προσφορά προσωπικής εργασίας στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης για την ικανοποίηση τοπικών αναγκών. 5. Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει.».

¹⁰⁸ Ν. 4046/2012 § ΙΑ 5, περ. ΙΙ 1, 2 και 3.

¹⁰⁹ Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του Νομοσχεδίου «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 – Επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016», σελ. 27.

¹¹⁰ Ν. 4046/2012 § ΙΑ 5, περ. ΙΙΙ.

έμμεση κατάργηση του επιδόματος γάμου¹¹¹, η μείωση του εφάπαξ βοηθήματος¹¹², η κατάργηση των επιδομάτων Χριστουγέννων, Πάσχα και αδειάς και η αύξηση του ορίου ηλικίας για τη χορήγηση του επιδόματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΑΣ) στους χαμηλοσυνταξιούχους του Δημοσίου¹¹³.

Αναφορικά με τις συντάξεις, στο πλαίσιο του Ν.4046/2012 αυξάνεται το όριο ηλικίας συνταξιοδότησης¹¹⁴, μειώνεται το ύψος των μεσαίων και υψηλών συντάξεων¹¹⁵, επανακαθορίζεται η μηνιαία σύνταξη των ανασφάλιστων υπερηλίκων¹¹⁶. Επιπλέον, σύμφωνα με τις διατάξεις των Ν.3863/2010¹¹⁷, Ν. 3986/2011¹¹⁸, Ν.4002/2011, Ν. 4024/2011, Ν.4051/2012, Ν. 4093/2012, οι συνταξιούχοι κυρίως μεσαίων και υψηλών συντάξεων επιβαρύνονται και με περαιτέρω περικοπές σε κύριες και επικουρικές συντάξεις, σε περικοπές επιδομάτων, εισφορές και άλλες μειώσεις.

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, οι στόχοι της δημοσιονομικής προσαρμογής της χώρας εστίασαν στη μείωση κοινωνικών δαπανών, καθώς οι τελευταίες κρίθηκαν ως υπεύθυνες για τις υπερβάσεις του κρατικού προϋπολογισμού, με ιδιαίτερη έμφαση στις συντάξεις και τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης¹¹⁹.

¹¹¹ Ν. 4046/2012 § ΙΑ5, περ. ΙΙ 3.

¹¹² Ν. 4046/2012 § ΙΑ5, περ. ΙΙΙ.

¹¹³ Ν. 4046/2012 § Β, περ. 3 – 8 και § Γ, και § ΙΑ, ΥΠΟΠΑΡ. ΠΕΡ. 3ΙΙ V.

¹¹⁴ Συγκεκριμένα το όριο ηλικίας συνταξιοδότησης αυξάνεται για όσους θεμελιώνουν δικαίωμα συνταξιοδότησης από την ημερομηνία αυτή – 1.1-2013- κατά δύο έτη, δίχως να προβλέπεται κλιμάκωση της αύξησης με μεταβατική μεταρρύθμιση. Ν. 4046/2012 § Β, περ. 2 και § Ι, ΙΑ ΠΕΡ. 3 Ι.

¹¹⁵ Ν. 4046/2012 § Β, περ. 3 – 8 και § Γ, και § ΙΑ, ΥΠΟΠΑΡ. ΠΕΡ. 3ΙΙ V.

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ Ν. 3863/2010, Άρθρο 38 περί καθιέρωσης εισφοράς αλληλεγγύης κύριων συντάξεων.

¹¹⁸ Ν. 3986/2011, Άρθρο 44 § 13, περί εισφοράς αλληλεγγύης επικουρικών συντάξεων.

¹¹⁹ Στεργίου, Α. (2013) Οι περικοπές των συντάξεων υπό το πρίσμα του άρθρου 1 του Π.Π.Π. της ΕΣΔΑ, Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης, σελ. 4, Διαθέσιμο στο:

Ωστόσο, οι εν λόγω ρυθμίσεις, έρχονται σε αντίφαση με τον ΕΚΧ και με τον ΑΕΚΧ, καθώς επίσης και με το κοινωνικό κεκτημένο εν γένει, το οποίο διασφαλιζόταν από την εθνική νομοθεσία και το Σύνταγμα¹²⁰.

<http://www.constitutionalism.gr/site/%CE%BF%CE%B9-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%80%CE%AD%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%AC%CE%BE%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CF%85%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF-%CF%80%CF%81%CE%AF%CF%83/>
[Προσπελάστηκε: 20/05/2014].

¹²⁰ Άρθρο 22 Συντάγματος περί προστασίας της εργασίας.

Γ.2 Απόψεις περί παραβιάσεων των διατάξεων της ΣυνθΛ

Αναφορικά με την εφαρμογή των προβλέψεων των διατάξεων της ΣυνθΛ κατ' αρχάς κρίνεται σκόπιμο να γίνει αναφορά στα κριτήρια σύγκλισης όπως διατυπώνονται στα πρωτόκολλα των ιδρυτικών συνθηκών καθώς επίσης και στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, στο πλαίσιο των οποίων τα κράτη συμφωνούν τη μη υπέρβαση του 3% του ΑΕΠ στο ετήσιο έλλειμμα του προϋπολογισμού καθώς επίσης και τη μη υπέρβαση του 60% του ΑΕΠ από το κυβερνητικό χρέος¹²¹.

Ωστόσο, ήδη για την ανταπόκρισή τους στα κριτήρια σύγκλισης πολλές χώρες υιοθέτησαν αυστηρά προγράμματα λιτότητας με περικοπές των δημοσίων δαπανών και αύξηση της φορολογίας, τα οποία ωστόσο δεν εφαρμόστηκαν πρακτικά. Παράλληλα, η αξιολόγηση της επιλεξιμότητας των χωρών για την είσοδό τους στο ευρώ ήταν μάλλον χαλαρή όπως ήταν κατά συνέπεια και ο έλεγχος της εφαρμογής των περαιτέρω κανόνων¹²². Παρά τις σχετικές διατάξεις και μόλις έξι χρόνια από την ολοκλήρωση του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ και πέντε χρόνια από την κυκλοφορία του ενιαίου νομίσματος, το 2005 οι περισσότερες από τις χώρες της Ευρωζώνης δεν πληρούν τα εν λόγω κριτήρια, χωρίς ωστόσο να υφίστανται τυχόν επιπτώσεις¹²³.

Με άλλα λόγια, υποστηρίζεται ότι τα ισχυρά και πρώτα μέλη της ΕΕ όπως η Γερμανία προκειμένου να αναπτυχθεί μία μεγάλη και ανταγωνιστική Ευρωζώνη επέτρεψαν σε λιγότερο φερέγγυα κράτη να ενταχθούν στο ευρώ, ακόμη και αν δεν πληρούσαν τα κριτήρια σύγκλισης. Ωστόσο, σήμερα, με την εξαίρεση του ΗΒ, της

¹²¹ Βλ. Πρωτόκολλα 12 και 13 της ΣυνθΛ.

¹²² Manolopoulos, J. (2011) *Greece's Odious Debt*. New York: Anthem Press.

¹²³ European Commission (2011) *Public Finances in the EMU*. Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2011/pdf/ee-2011-3_en.pdf [Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

Δανίας και της Σουηδίας, απαιτείται η κάλυψη των κριτηρίων προκειμένου ένα κράτος να εισαχθεί στην Ευρωζώνη, με τον έλεγχο μάλιστα από το Eurogroup¹²⁴.

Σε κάθε περίπτωση δε θα μπορούσε να παραβλεφθεί ότι ήδη στη Συνθήκη του Μάαστριχτ προβλέπεται ρητά ότι δεν επιτρέπεται η ενδο-ευρωπαϊκή διάσωση κρατών αφού με το Άρθρο 125 ΣΛΕΕ διασφαλίζεται ότι η ευθύνη για την αποπληρωμή δημόσιου χρέους παραμένει σε εθνικό επίπεδο και αποτρέπει τη λήψη υψηλών ρίσκων πιθανής διάδοσης δημοσιονομικών ελλειμμάτων ιδιαίτερα μέσω μη συνετών δημοσιονομικών πολιτικών, ενθαρρύνοντας πιο συνετές δημοσιονομικές πολιτικές σε εθνικό επίπεδο¹²⁵.

Συγκεκριμένα στο Άρθρο 125 της ΣΛΕΕ προβλέπεται ότι απαγορεύεται η χρηματοπιστωτική αλληλεγγύη μεταξύ των χωρών, καθώς κάθε κράτος θα πρέπει να τακτοποιεί κατά μόνας τις όποιες χρηματοοικονομικές δεσμεύσεις, ενώ ούτε η Ένωση, ούτε κάποιο άλλο κράτος-μέλος δεν μπορεί να φέρει τέτοια ευθύνη, ούτε και να την αναλάβει. Παράλληλα, σύμφωνα με το Άρθρο 123 της ΣΛΕΕ η οποιαδήποτε πιστωτική διευκόλυνση ή υπερανάληψη και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και υπέρ των εθνικών κεντρικών τραπεζών ή άλλων εθνικών χρηματοπιστωτικών φορέων απαγορεύεται επίσης¹²⁶.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η αγορά εθνικών ομολόγων χωρών σε κρίση από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα υποστηρίζεται ότι μπορεί να θεωρηθεί ως παραβίαση της απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης ελλειμμάτων του προϋπολογισμού, η οποία προβλέπεται από το Άρθρο 123 της ΣΛΕΕ, ενώ το ίδιο

¹²⁴ Alessi, C. (2013) *The Eurozone in crisis*. Council on Foreign Relations [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.cfr.org/eu/eurozone-crisis/p22055> [Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

¹²⁵ Βλ. Άρθρο 125 ΣΛΕΕ.

¹²⁶ Κατρούγκαλος, Γ. (2014) *Τα νομικά της διαγραφής του χρέους*, Διαθέσιμο στο: <http://greek-critical-legal.blogspot.gr/2014/02/blog-post.html> [Προσπελάστηκε 20/05/2014].

ισχύει και για τη δημιουργία περαιτέρω μόχλευσης στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας με πρόσβαση στο δανεισμό από την ΕΚΤ.

Άλλωστε, οι διατάξεις των Άρθρων 123 και 125 αποσκοπούσαν στη δημιουργία αντικινήτρων ώστε τα κράτη-μέλη να μην υιοθετούν δημοσιονομικές πολιτικές με υπερβολικά ελλείμματα και χρέη, καθώς επίσης και για να αποθαρρύνουν τον ηθικό κίνδυνο των υπερβολικών δαπανών και δανεισμών σε εποχές ευρωστίας. Επιπλέον, τα εν λόγω Άρθρα αποσκοπούσαν και στην προστασία των φορολογουμένων των συνετών χωρών από την διάσωση άλλων μη συνετών δημοσιονομικά χωρών¹²⁷.

¹²⁷ Verhelst, S. (2011) The Reform of European Economic Governance: Towards a Sustainable Monetary Union?. Egmont – Royal Institute for International Relations [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.egmontinstitute.be/wp-content/uploads/2013/09/ep47.pdf> [Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

Γ.3. Απόψεις περί της διαμόρφωσης ενός δημοσιονομικού περιβάλλοντος πολλαπλών ταχυτήτων

Προκειμένου να διερευνηθεί η εξέλιξη της μετάδοσης της κρίσης στις περιφερειακές οικονομίες του Ευρωπαϊκού Νότου κατ' αρχάς σημειώνεται ως κύρια ομοιότητα μεταξύ τους το κοινό στοιχείο του υψηλού εξωτερικού χρέους, το οποίο μάλιστα οφείλεται σε μεγάλο βαθμό σε άλλα, ισχυρά κράτη-μέλη της Ευρωζώνης¹²⁸.

Για την ακρίβεια, σύμφωνα με τα σχετικά στοιχεία από τη βάση δεδομένων της Παγκόσμιας Τράπεζας¹²⁹ αναφορικά με την Ελλάδα, το χρέος της χώρας κατά το 2010 αφορά περί το μισό τρισεκατομμύριο δολάρια, από τα οποία τα 56 δισεκατομμύρια δολάρια οφείλονται στη Γαλλία, 21,5 δισεκατομμύρια στην Ιαπωνία, 12,4 δισεκατομμύρια στο ΗΒ, 10 δισεκατομμύρια στην Πορτογαλία και 3,8 δισεκατομμύρια στην Ιταλία.

Το εξωτερικό χρέος της Πορτογαλίας ανέρχεται επίσης περίπου σε μισό τρισεκατομμύριο δολάρια από τα οποία 89,1 δισεκατομμύρια δολάρια οφείλονται στην Ισπανία, 36 δισεκατομμύρια στη Γερμανία και 25,9 δισεκατομμύρια στη Γαλλία.

Στην Ιρλανδία το ίδιο έτος το εξωτερικό χρέος ανέρχεται στα 2,3 τρισεκατομμύρια δολάρια, από τα οποία τα 141,7 δισεκατομμύρια οφείλονται στο ΗΒ, τα 111 στη Γερμανία, τα 54 στις ΗΠΑ και τα 32,2 δισεκατομμύρια στη Γαλλία.

Αναφορικά με το εξωτερικό χρέος της Ιταλίας, πρόκειται για 2,7 τρισεκατομμύρια δολάρια από τα οποία τα 162,7 δισεκατομμύρια οφείλονται στη Γερμανία, τα 419 δισεκατομμύρια δολάρια οφείλονται στη Γαλλία, 74,1

¹²⁸ Bronz, J.L. (2013) The (never-ending) Eurozone Crisis [www] Διαθέσιμο στο: oli.berkeley.edu/display/documents/eurozone.pptx [Προσπελάστηκε: 26/06/2014].

¹²⁹ World Bank Database (2011) World Databank [www] Διαθέσιμο στο: <http://databank.worldbank.org/data/views/reports/tableview.aspx> [Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

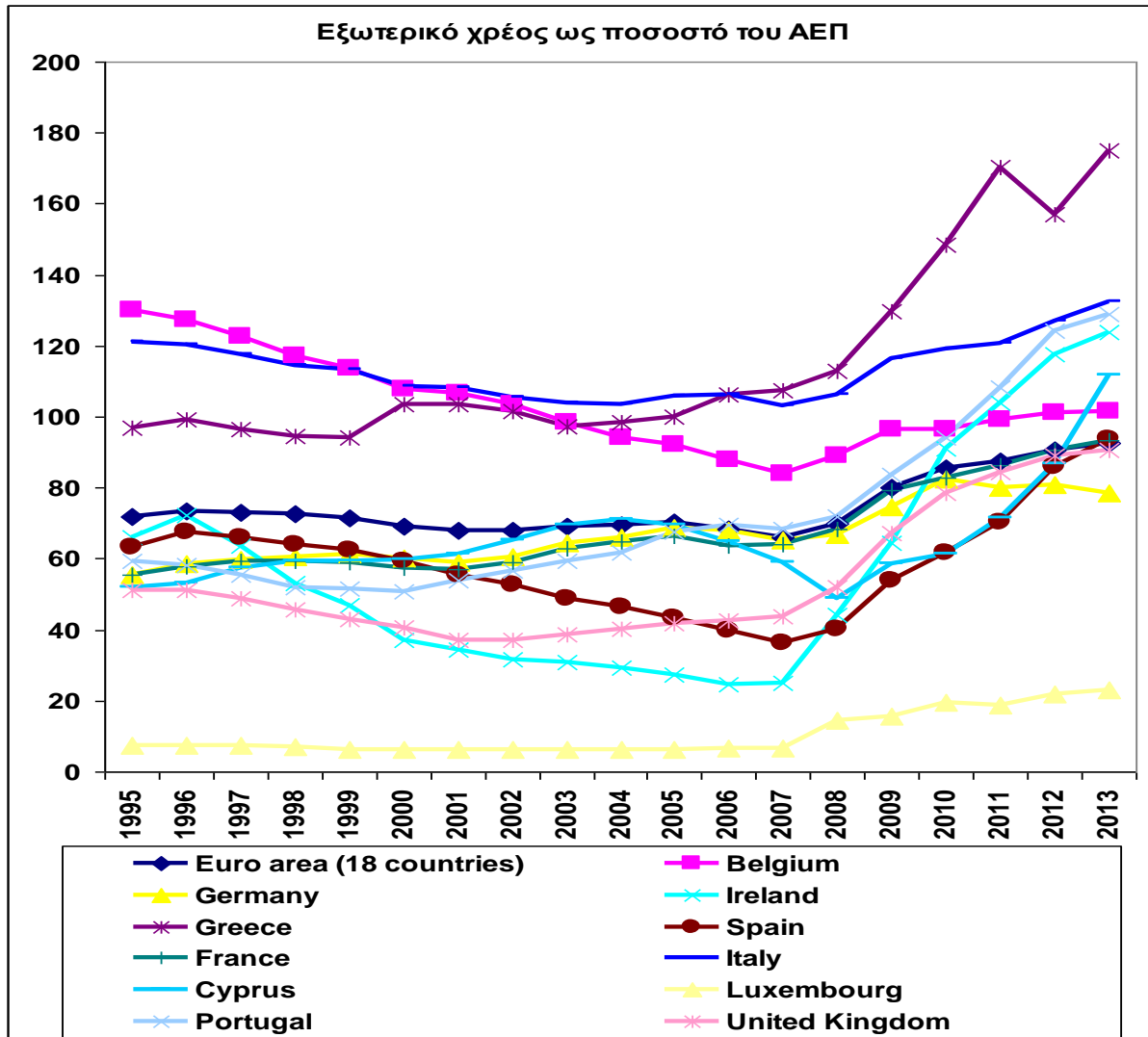
δισεκατομμύρια δολάρια στο ΗΒ, 47,2 δισεκατομμύρια στις ΗΠΑ, 40 δισεκατομμύρια στην Ισπανία και 44,9 δισεκατομμύρια στην Ιαπωνία.

Η Ισπανία έχει εξωτερικό χρέος στα 2,5 τρισεκατομμύρια δολάρια, από τα οποία τα 178,6 δισεκατομμύρια οφείλονται στη Γερμανία, τα 151,9 δισεκατομμύρια στη Γαλλία, 101,5 δισεκατομμύρια στο ΗΒ, 67,28 δισεκατομμύρια στις ΗΠΑ και 27 δισεκατομμύρια στην Ιαπωνία¹³⁰.

Αναφορικά με την διαχρονική εξέλιξη του εξωτερικού χρέους, όπως παρουσιάζεται και στο Γράφημα 5 που ακολουθεί, για την Ιρλανδία, την Ιταλία, την Ισπανία, την Πορτογαλία, την Κύπρο και την Ελλάδα παρατηρείται αλματώδης αύξηση ιδιαίτερα από το 2008 κι έπειτα. Ωστόσο, αύξηση παρατηρείται και στα κράτη των ισχυρών οικονομιών όπως το ΗΒ, η Γαλλία και η Γερμανία, οδηγώντας και το μέσο όρο της ΕΕ των 28 σε συνολική αύξηση. Μόνη εξαίρεση αποτελεί το Βέλγιο το οποίο ξεκινά το 1995 με το υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με τις υπό μελέτη χώρες και βαίνει σταδιακά μειούμενο ως το 2013, παραμένοντας ωστόσο σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα περί με ποσοστό εξωτερικού χρέους προς ΑΕΠ στο 100%.

¹³⁰ Manikandan, R. (2011) Eurozone Crisis: Italy, Spain, Greece, Portugal and Ireland in Debt Web [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.ibtimes.com/eurozone-crisis-italy-spain-greece-portugal-ireland-debt-web-373322> [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

Γράφημα 5: Εξωτερικό χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ για την περίοδο 1995 – 2013 για τις χώρες της περιφέρειες και επιλεγμένες κεντρικές οικονομίες (Πηγή Δεδομένων: Eurostat, 2014)¹³¹.

Στις διαφορές μεταξύ των περιφερειακών χωρών του ευρωπαϊκού Νότου, μπορούν να αναφερθούν οι διαφορετικές περαιτέρω αιτίες των επιμέρους κρίσεων.

Ειδικότερα, στην Ελλάδα το κύριο πρόβλημα αποτελούσε η δημοσιονομική πολιτική και ειδικότερα η δημιουργία μακρόχρονου ελλείμματος, ελλιπούς οικονομικής διαχείρισης, φοροδιαφυγής και ελλιπούς αναφοράς από την

¹³¹ Eurostat (2014) Eurostat Database [www] Διαθέσιμο στο: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsdde410> [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

κυβέρνηση¹³². Αντίθετα στα κράτη της Ιρλανδίας και της Ισπανίας τηρήθηκε μια δημοσιονομική υπευθυνότητα αλλά καθώς οι τράπεζες προώθησαν προς δανεισμό τα δανεικά χρήματα στη αγορά ακινήτων δημιουργήθηκαν φούσκες στον κλάδο, οι οποίες οδήγησαν τις κυβερνήσεις στο να αναλάβουν τα ανάλογα – ιδιωτικά κατά τα άλλα – χρέη με διάσωση των τραπεζών¹³³.

Συγκεκριμένα, η Ιρλανδία χρειάστηκε να αναλάβει μαζικές υποχρεώσεις για την υποστήριξη του χρηματοπιστωτικού της συστήματος κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας κρίσης. Το Δεκέμβριο του 2009 μετά τις σχετικές προειδοποιήσεις του ΟΑΣΑ για αύξηση του ελλείμματος σε επικίνδυνα επίπεδα οι αρχές της χώρας ανακοίνωσαν σημαντικές μειώσεις στον προϋπολογισμό. Ωστόσο, το Νοέμβριο του 2010 η Ιρλανδία στα όρια της πτώχευσης αναγκάστηκε να αναζητήσει πακέτο διάσωσης 112 δισεκατομμυρίων δολαρίων από την ΕΕ και το ΔΝΤ, με αντάλλαγμα την υιοθέτηση νέου προϋπολογισμού με σκοπό τη μείωση 20 δισεκατομμυρίων δολαρίων σε διάρκεια τεσσάρων ετών μέσω μειώσεων των δαπανών και αυξήσεων της φορολογίας¹³⁴.

Παράλληλα, στην Πορτογαλία το ΑΕΠ, η παραγωγικότητα και ο ρυθμός ανάπτυξης των μισθών είχαν παραμείνει στάσιμα κατά την τελευταία δεκαετία. Το 2009 η εξάρτηση της χώρας στο εξωτερικό της χρέος, ως έλλειμμα του ισοζυγίου των τρεχουσών συναλλαγών σε περισσότερο του 10% του ΑΕΠ της, κατέστησε τη χώρα πιο ευάλωτη στην κρίση που σάρωνε την Ευρωπαϊκή περιφέρεια. Υπό τέτοιες

¹³² University George Mason (2011) New Voices of Public Policy [www] Διαθέσιμο στο: <http://journals.gmu.edu/index.php/newvoices/article/viewFile/261/152> [Προσπελάστηκε: 14/06/2014].

¹³³ Bronz, J.L. (2013) The (never-ending) Eurozone Crisis [www] Διαθέσιμο στο: oli.uci.edu/display/documents/eurozone.pptx [Προσπελάστηκε: 26/06/2014].

¹³⁴ Alessi, C. (2013) *The Eurozone in crisis*. Council on Foreign Relations [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.cfr.org/eu/eurozone-crisis/p22055> [Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

συνθήκες, οι επενδυτές στοιχημάτισαν εναντίον της Πορτογαλίας ανεβάζοντας τα επιτόκια και καθιστώντας όλο και πιθανότερη τη μη εξυπηρέτηση της χρηματοδότησης της χώρας από τις αγορές. Παράλληλα, όσο βάθαινε η κρίση της Πορτογαλίας κατά τη διάρκεια του 2010 και του 2011 όλα τα προτεινόμενα από την κυβέρνηση πακέτα λιτότητας, απορρίφθηκαν από το κοινοβούλιο της χώρας. Έτσι, το Μάρτιο του 2011 όπου η κατάταξη της Πορτογαλίας από τους οίκους αξιολόγησης έφτανε στο επίπεδο «near-junk» και η απόδοση του δεκαετούς ομολόγου έφτασε περισσότερο από το 8% κατέστη σαφές ότι και η Πορτογαλία θα αναγκαζόταν να αναζητήσει πακέτο διάσωσης. Το Μάιο του 2011 η ΕΕ και το ΔΝΤ συμφώνησαν για τη χορήγηση πακέτου διάσωσης ύψους 116 δισεκατομμυρίων δολαρίων με αντάλλαγμα την εφαρμογή δημοσιονομικών μέτρων λιτότητας ύψους 3 – 4% του ΑΕΠ της χώρας¹³⁵.

Παράλληλα, περί τα τέλη του 2011 το επίκεντρο της κρίσης χρέους μετατέθηκε στην Ιταλία, η οποία κατά τα άλλα αποτελεί την τρίτη μεγαλύτερη οικονομία της Ευρωζώνης μετά τη Γερμανία και την Ιταλία. Ειδικότερα, με δεδομένη τη δυσπιστία έναντι του Ιταλού πρωθυπουργού για την υλοποίηση των απαραίτητων μέτρων λιτότητας, η απόδοση για το δεκαετές ομόλογο της χώρας ανήλθε σε υψηλότερα του 7% επίπεδα. Ωστόσο, ενώ για την Ελλάδα, την Πορτογαλία και την Ιρλανδία το αντίστοιχο πρόβλημα οδήγησε στη χορήγηση πακέτου διάσωσης από την ΕΕ και το ΔΝΤ, για την Ιταλία με δημόσιο χρέος περί τα 2,6 τρισεκατομμύρια δολάρια, δηλαδή περί το 115% του ΑΕΠ της, μια τέτοια διάσωση δεν επιλέχθηκε ως μη εφικτή. Ανάλογα με την περίπτωση της Ελλάδας, σχηματίστηκε και στην Ιταλία κυβέρνηση

¹³⁵ Morisse-Schilback, M. (2011) “Ach Deutschland” Greece, the euro-crisis and the Costs and Benefits of a Benign Hegemon *IPG*, 1: 26 – 41, Διαθέσιμο στο: http://library.fes.de/pdf-files/ipg/ipg-2011-1/2011-1__04_a_morisse-schilbach.pdf [Προσπελάστηκε: 20/05/2014].

τεχνοκρατών για την υλοποίηση επείγουσών διαρθρωτικών μέτρων για την εξοικονόμηση δισεκατομμυρίων από μειώσεις δαπανών, αυξήσεις στη φορολογία, αναμόρφωση του συνταξιοδοτικού και του εργασιακού.

Παράλληλα, στην Ισπανία, όπου η αύξηση του ελλείμματος του προϋπολογισμού ήταν ραγδαία από τις αρχές της κρίσης, ξέσπασε η φούσκα του κλάδου των ακινήτων όπως και στην Ιρλανδία αφήνοντας επικίνδυνα εκτεθειμένο τον τραπεζικό τομέα της χώρας. Το καλοκαίρι του 2012 η Ισπανία αναζήτησε πακέτο διάσωσης για τον τραπεζικό τομέα, το οποίο και έλαβε από το ΕΤΧΣ και το μετέπειτα ΕΜΣ ύψους 123 εκατομμυρίων δολαρίων για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών.

Παράλληλα, το 2012 οι τράπεζες της Κύπρου καταστάθηκαν αφερέγγυες, ως κάτοχοι μεγάλων ποσοστών ελληνικών ομολόγων τα οποία έχασαν μεγάλο ποσοστό της αξίας τους με το κούρεμα του ελληνικού χρέους. Το Μάιο του 2013 και η Κύπρος οδηγήθηκε σε πακέτο διάσωσης αξίας 13 δισεκατομμυρίων δολαρίων από την ΕΕ, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ, ενώ η μεγαλύτερη τράπεζα της χώρας, η Λαϊκή, έκλεισε με ανάλογες επώδυνες επιπτώσεις για τους μεγάλους καταθέτες.

Έτσι, μεταξύ της άνοιξης του 2010 και του 2011 η Ελλάδα, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία οδηγήθηκαν στην ανάγκη της οικονομικής «διάσωσης» από την ΕΕ και το ΔΝΤ, με την υιοθέτηση επώδυνων δεσμεύσεων για διαρθρωτικές δημοσιονομικές ρυθμίσεις σε αντάλλαγμα. Τελικά, το ΕΤΧΣ και ο ΕΜΣ προώθησαν τα δάνεια υπέρ των δανειζόμενων κρατών προς τις χρηματοπιστωτικές αγορές, ενώ παράλληλα, επιβλήθηκαν στις εν λόγω χώρες πρακτικές εσωτερικής υποτίμησης – σε αντιδιαστολή με μια υποτίμηση του εθνικού νομίσματος που θα μπορούσε να γίνει εάν δεν υπήρχε το ενιαίο νόμισμα. Έτσι, οι χώρες της Ευρωπαϊκής περιφέρειας και κυρίως οι πολίτες υπέστησαν δραστικά δημοσιονομικά μέτρα, σε βαθμό ώστε

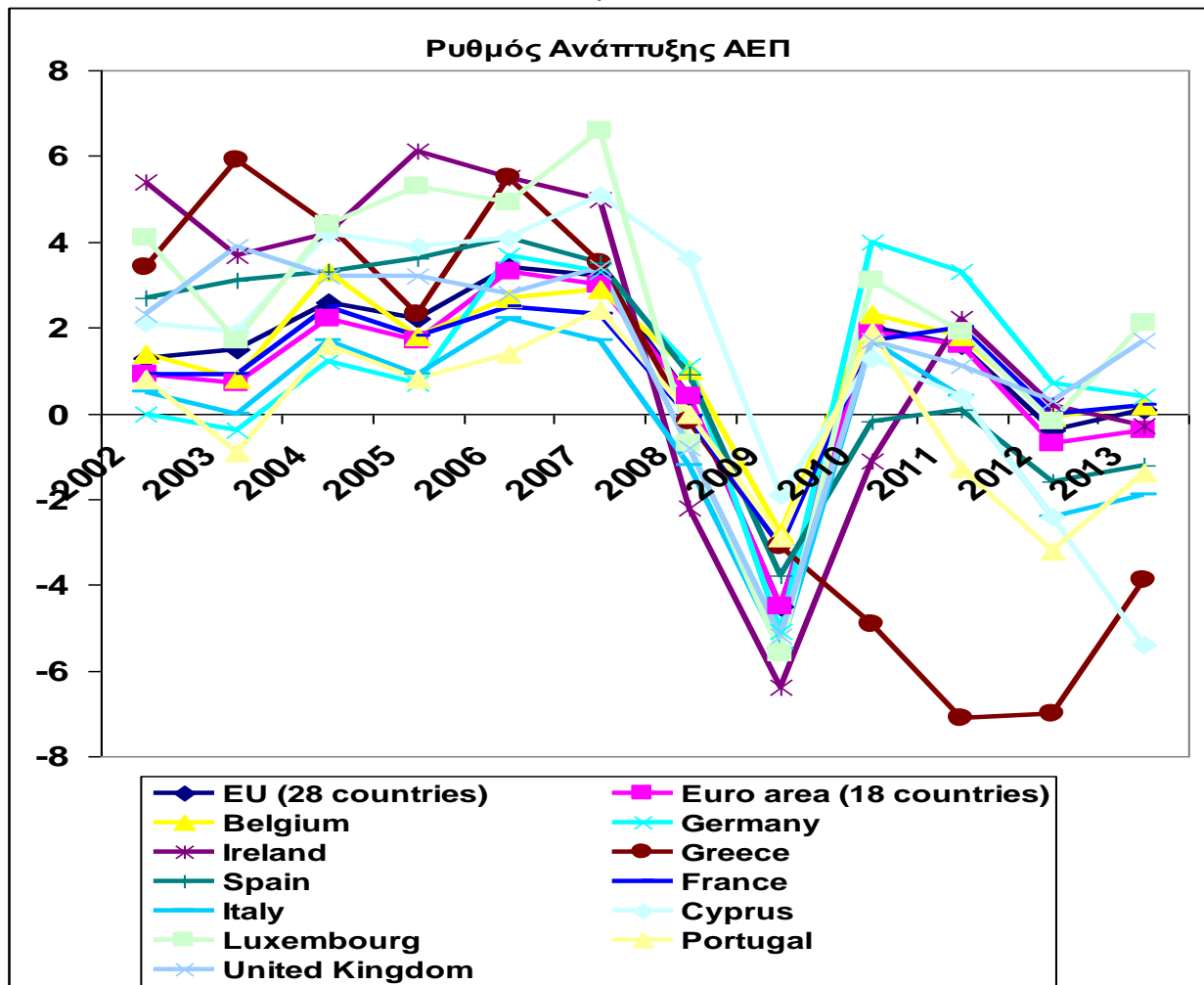
χαρακτηρίζονται έως και αδιέξοδα¹³⁶, τα οποία αφορούν σε ιδιωτικοποιήσεις, μειώσεις μισθών και συντάξεων, απολύσεις από το δημόσιο τομέα, μειώσεις των δημοσίων δαπανών και των κοινωνικών παροχών¹³⁷.

Παράλληλα, όπως προκύπτει και από το Γράφημα 6 που ακολουθεί, ενώ ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ σημείωσε δραματική μείωση για όλες τις χώρες με την εκδήλωση της κρίσης μεταξύ 2008 και 2009, το 2010 οι περισσότερες χώρες φαίνεται να ανακάμπτουν με την εξαίρεση της Ελλάδας, της Ιρλανδίας, της Πορτογαλίας, της Κύπρου, της Ισπανίας και της Ιταλίας.

¹³⁶ Κατρούγκαλος, Γ. (2014) *Τα καταστροφικά αδιέξοδα του νέου μνημονίου*, Διαθέσιμο στο: <http://www.thepressproject.gr/article/12602/Ta-katastrofika-adieksoda-tou-neou-mnimoniou> [Προσπελάστηκε 20/05/2014].

¹³⁷ Καποτάς, Ι.Π. (2011) *Ευρεία κατάργηση οργανικών θέσεων δημοσίων υπαλλήλων για λόγους δημοσίου συμφέροντος*, *Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης*, Διαθέσιμο στο: <http://www.constitutionalism.gr/site/page/4/> [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

Γράφημα 6: Ρυθμός Ανάπτυξης για την περίοδο 2002 – 2013 (Πηγή Δεδομένων: Eurostat, 2014)¹³⁸.

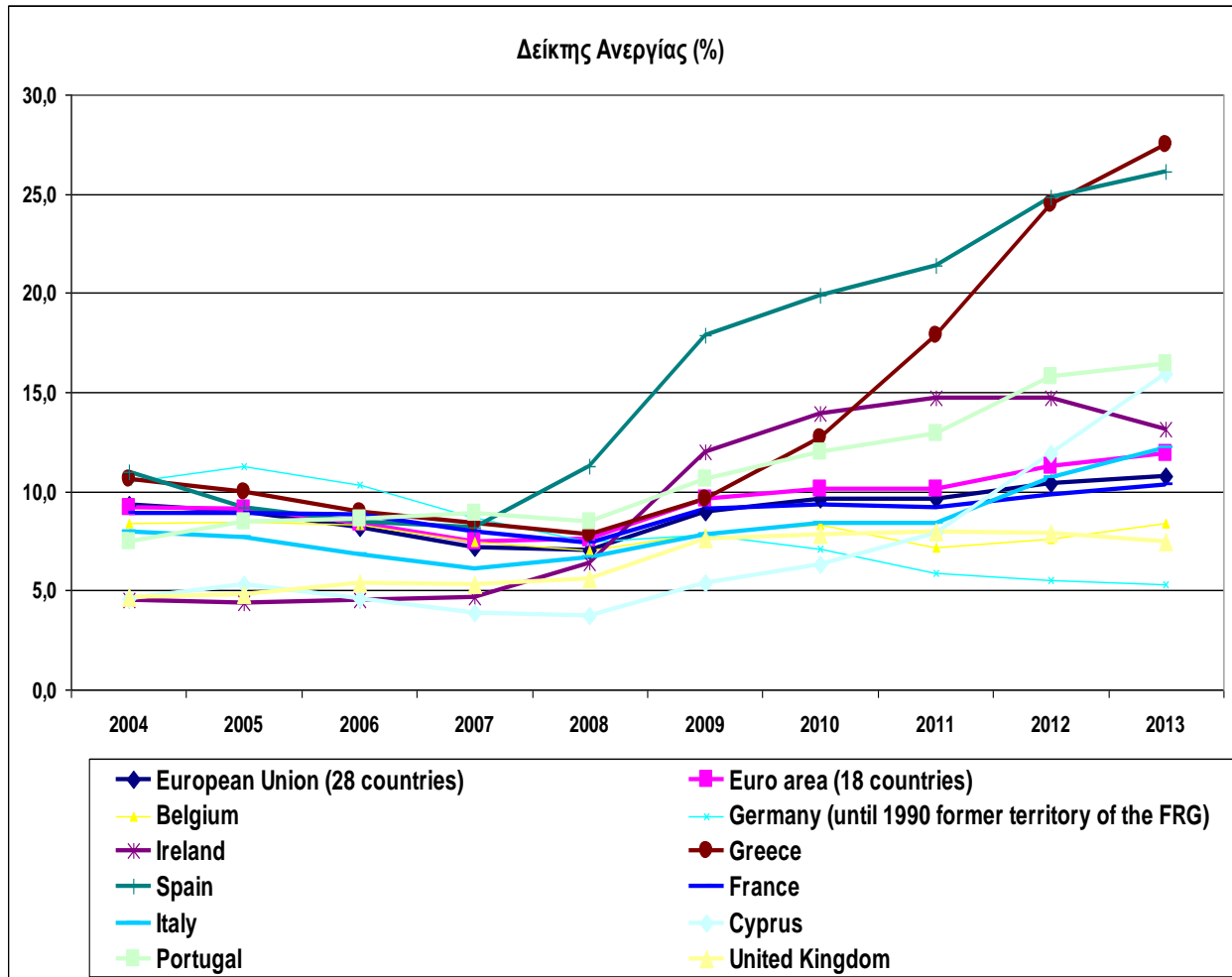

Ωστόσο, όπως προκύπτει και από το Γράφημα 7 που ακολουθεί, παρά τα δημοσιονομικά μέτρα για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των εν λόγω οικονομιών η ανεργία βαίνει συνεχώς αυξανόμενη από το 2009 κι έπειτα, με έμφαση σε Ελλάδα και Ισπανία όπου παρουσιάζονται ιστορικά υψηλά επίπεδα και με την εξαίρεση της Ιρλανδίας όπου παρατηρείται μικρή βελτίωση μεταξύ 2012 και 2013.

Αντίθετα, η ανεργία σε Γερμανία, Βέλγιο, Γαλλία και Ηνωμένο Βασίλειο κατά τα ίδια έτη και δεδομένης της κατά τα άλλα παγκόσμιας ύφεσης βαίνει σχεδόν σταθερή ή/και μειούμενη.

¹³⁸ Eurostat (2014) Purchase Power Parity per Inhabitant [www] Διαθέσιμο στο: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00115> [Προσπελάστηκε: 24/06/2014].

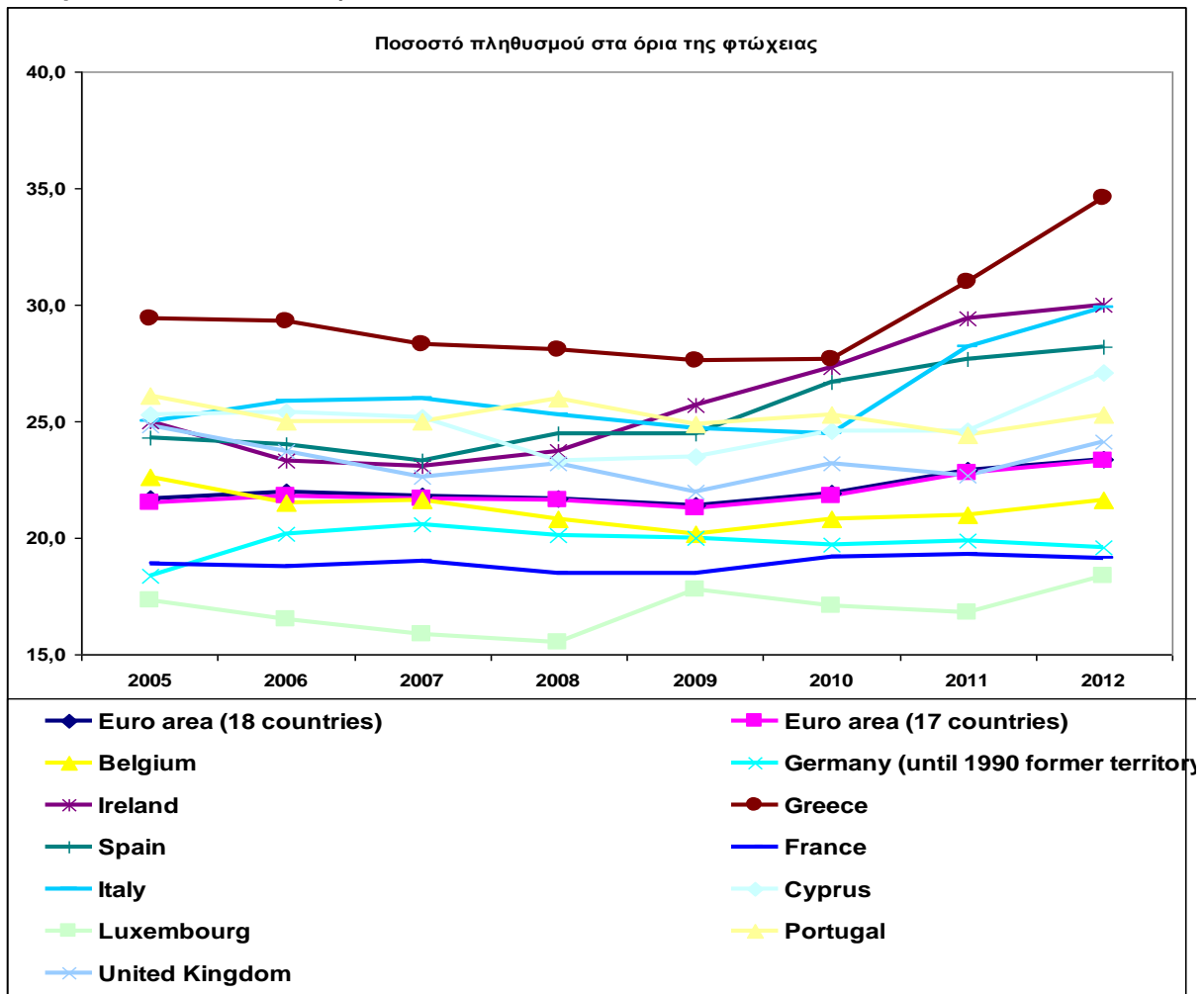
Γράφημα 7: Δείκτης Ανεργίας (%) χωρών του Ευρωπαϊκού Νότου και Κεντρικών Οικονομιών (Πηγή Δεδομένων: Eurostat, 2014¹³⁹).

Επιπλέον, όπως παρουσιάζεται και στο Γράφημα 8 που ακολουθεί το ποσοστό του πληθυσμού στα όρια της φτώχειας σε Ελλάδα, Ιρλανδία, Ισπανία, Κύπρο, Πορτογαλία και Ιταλία αυξήθηκε κατακόρυφα από το 2009 – 2010 κι έπειτα, σε αντίθεση με τις κεντρικές οικονομίες της Ευρώπης όπου παρέμεινε σταθερό ή μειώθηκε, όπως στην περίπτωση της Γερμανίας.

¹³⁹ Eurostat (2014) Unemployment Rate [www] Διαθέσιμο στο: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=teilm020&tableSelection=1&plugin=1> [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

Γράφημα 8: Ποσοστό πληθυσμού στα όρια της φτώχειας για την περίοδο 2005 – 2012 (Πηγή Δεδομένων: Eurostat, 2014)¹⁴⁰.

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, προφανώς οι περιφερειακές χώρες της Ευρωζώνης δεν μπορούσαν να υποτιμήσουν το κοινό νόμισμα, συνεπώς υιοθέτησαν πολιτικές εσωτερικής υποτίμησης όπως επιβλήθηκαν από τις Ευρωπαϊκές αρχές σε συνεργασία με τις εθνικές κυβερνήσεις σε αντάλλαγμα της χορήγησης περαιτέρω δανείων¹⁴¹.

¹⁴⁰ Eurostat Database (2014) People at risk of Poverty [www] Διαθέσιμο στο: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_peps01&lang=en [Προσπελάστηκε: 27/06/2014].

¹⁴¹ Toussaint, E. (2013) The euro crisis and contradictions between countries in the periphery and centre of the European Union [www] Διαθέσιμο στο: <http://cadtm.org/The-euro-crisis-and-contradictions#nb3-1> [Προσπελάστηκε: 27/06/2014].

Ωστόσο, το χάσμα μεταξύ των οικονομιών του κέντρου και της περιφέρειας μάλλον διευρύνθηκε. Παράλληλα, προφανώς η ευημερία των πολιτών στις περιφερειακές χώρες μάλλον δεν ευνοήθηκε, καθώς υπό το βάρος της οικονομικής ύφεσης ανατρέπονται οι μακροπρόθεσμα κατά τα άλλα διαπραγματευόμενοι κανόνες περί της λειτουργίας και του ρόλου του εθνικού κράτους¹⁴² και του Ευρωπαϊκού οικονομικού συντάγματος¹⁴³.

Υπό μια άλλη οπτική γωνία, με την κορύφωση της κρίσης το 2010 η Ελλάδα και στη συνέχεια η Ιρλανδία, η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Κύπρος και η Ιταλία δέχθηκαν την επίθεση των θεσμικών επενδυτών – ως οι πιο αδύναμοι κρίκοι της Ευρωπαϊκής αλυσίδας χρέους – οι οποίοι και ανταμείφθηκαν αδρά από τα επιτόκια τα οποία χρειάστηκε να υποστούν οι εν λόγω χώρες προκειμένου να χρηματοδοτηθεί το χρέος τους.

Οι ιδιωτικές τράπεζες δε αποκόμισαν τα υψηλότερα κέρδη καθώς μπορούσαν να δανείζονται χρήματα απ' ευθείας από την ΕΚΤ με επιτόκιο 1% σε αντιδιαστολή με τα επιτόκια μεταξύ του 4% και 5% των 90ήμερων δανείων που δίνονταν συγκεκριμένα στην Ελλάδα¹⁴⁴.

Από την άλλη πλευρά, η ΕΚΤ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έπρεπε αναγκαστικά να υποστηρίξουν τις χώρες υπό κερδοσκοπική επίθεση, δανείζοντάς τους χρήματα για να συνεχίσουν να καταβάλλουν πληρωμές για τα χρέη τους. Έτσι, η

¹⁴² Καλτσώνης, Δ. (2014) *Οι λειτουργίες του κράτους και του δικαίου στην οικονομική κρίση, Εισήγηση στο Σεμινάριο «Κράτος και δίκαιο στον 21ο αιώνα» - 2010*, Διαθέσιμο στο: <http://kratoskaidikaio.blogspot.gr/2010/10/blog-post.html> [Προσπελάστηκε: 22/06/2014].

¹⁴³ Καββαδά Δ.Δ., Οικονόμου, Μ. (2011) *Οικονομική κρίση: μία νέα θεώρηση του ρόλου του Κράτους και του οικονομικού Συντάγματος; Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης*, διαθέσιμο στο: http://www.constitutionalism.gr/site/1965-oikonomiki-krisi-mia-nea-tewrisi-toy-roloy-toy-kra/#_edn15 [Προσπελάστηκε: 20/05/2014].

¹⁴⁴ Toussaint, E. (2013) *The euro crisis and contradictions between countries in the periphery and centre of the European Union* [www] Διαθέσιμο στο: <http://cadtm.org/The-euro-crisis-and-contradictions#nb3-1> [Προσπελάστηκε: 27/06/2014].

Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο χρησιμοποίησαν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης προκειμένου να χορηγήσουν δάνεια σε Ελλάδα, Ιρλανδία, Πορτογαλία και Κύπρο, ώστε οι τελευταίες να καταβάλλουν τις πληρωμές των χρεών τους προς τις ιδιωτικές τράπεζες των πλουσιότερων χωρών της ΕΕ¹⁴⁵.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο μπορεί να υποστηριχθεί και η άποψη ότι η κρίση των χωρών του Ευρωπαϊκού Νότου μάλλον οφείλεται σε ενδοευρωπαϊκές αιτίες και δεν δημιουργήθηκε από τον κλυδωνισμό της παγκόσμιας οικονομικής πραγματικότητας δεδομένου του ανταγωνισμού από αναδυόμενες ή άλλες οικονομίες όπως η Κίνα, η Νότια Κορέα, η Βραζιλία και η Ινδία.

Ειδικότερα, κατά την τελευταία δεκαετία η Γερμανία, καθώς επίσης και η Αυστρία και η Ολλανδία υλοποιούσαν μία νέο-μερκαντιλιστική εμπορική πολιτική η οποία επιτυχώς έφερε αυξήσεις στις εξαγωγές τους κυρίως εντός της ΕΕ και της Ευρωζώνης και μέσω της συμπίεσης των μισθών των εργατών στη Γερμανία. Έτσι, ενδυναμώθηκε σημαντικά η ανταγωνιστικότητα της τελευταίας έναντι των ευρωπαϊκών εταίρων της και κυρίως έναντι χωρών όπως η Ελλάδα, η Ισπανία και η Πορτογαλία, αλλά και χωρών εκτός Ευρωζώνης όπως η Ρουμανία, η Βουλγαρία και η Ουγγαρία.

Παράλληλα ωστόσο δημιουργήθηκε ένα υψηλό έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο των εν λόγω χωρών έναντι της Γερμανίας και άλλων ισχυρότερων Ευρωπαϊκών οικονομιών.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να σημειωθεί ότι με τη δημιουργία του ευρώ το γερμανικό νόμισμα – υπό το αίτημα της Γερμανίας – υποτιμήθηκε και τα νομίσματα

¹⁴⁵Ibid.

ασθενέστερων οικονομικών ανατιμήθηκαν, καθιστώντας τις γερμανικές εξαγωγές πιο ανταγωνιστικές και σε βάρος των ασθενέστερων οικονομιών όπως της Ελλάδας, της Πορτογαλίας, της Ισπανίας, της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Ταυτόχρονα σημειώνεται ότι το χρέος των περιφερειακών χωρών της ΕΕ οφείλεται στην πλειοψηφία του στη συμπεριφορά ιδιωτικών φορέων όπως οι τράπεζες, οι κατασκευαστικές, η βαριά βιομηχανία και το εμπόριο. Με σκοπό να καταστούν ανταγωνιστικοί προς τις ισχυρότερες οικονομίες οι φορείς του ιδιωτικού τομέα των περιφερειακών χωρών ανέλαβαν χρέη έναντι των τραπεζών των ισχυρών οικονομιών της κεντρικής Ευρώπης, όπως η Γερμανία, η Γαλλία, η Ολλανδία, το Βέλγιο, η Αυστρία και το Λουξεμβούργο, αλλά και έναντι εγχώριων φορέων. Με την κατακόρυφη αύξηση της κατανάλωσης στις περιφερειακές χώρες δημιουργήθηκαν φούσκες, όπως χαρακτηριστικά στην Ισπανία η φούσκα στον κλάδο των ακινήτων, οι οποίες τελικά εκδηλώθηκαν, οδηγώντας τις κυβερνήσεις σε διάσωση των τραπεζών και κατ' επέκταση σε μεγέθυνση του δημοσίου χρέους, συνεπώς της εξάρτησης των περιφερειακών χωρών από τις ισχυρές κεντρικές οικονομίες.

Σε κάθε περίπτωση σε ένα τέτοιο πλαίσιο, μπορεί να υποστηριχθεί ότι από το δημοσιονομικό περιβάλλον το οποίο δημιουργήθηκε στην Ευρώπη μετά τη ΣυνθΛ και υπό το βάρος της κρίσης η οποία ξέσπασε περί τα οκτώ χρόνια μετά την κυκλοφορία του ενιαίου νομίσματος και ταυτόχρονα με τη θέση σε ισχύ της ΣυνθΛ, αν μη τι άλλο δε λειτούργησε ευνοϊκά για τους πολίτες¹⁴⁶.

Σημειωτέον δε ότι από την κρίση επλήγησαν τόσο οι φορολογούμενοι των περιφερειακών χωρών όσο και οι πολίτες των κεντρικών οικονομιών. Ωστόσο, θα

¹⁴⁶ Κατρούγκαλος, Γ. (2014) *Τα καταστροφικά αδιέξοδα του νέου μνημονίου*, Διαθέσιμο στο: <http://www.thepressproject.gr/article/12602/Ta-katastrofika-adiexsoda-tou-neou-mnimoniou> [Προσπελάστηκε 20/05/2014].

πρέπει να σημειωθεί το γεγονός ότι η ευημερία των Ευρωπαίων πολιτών αποτελούσε και έναν από τους πρωτεύοντες στόχους της Συνθήκης της Λισσαβώνας και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης εν γένει. Υπό αυτήν την οπτική γωνία, το Ευρωπαϊκό θεσμικό σύστημα φάνηκε μάλλον απροετοίμαστο για μια αποτελεσματική διαχείριση της κρίσης στον Ευρωπαϊκό Νότο¹⁴⁷.

¹⁴⁷ Κούρκουλας, Δ. (2013) *Περισσότερη Ευρώπη και όχι λιγότερη, η απάντηση στον ευρωσκεπτικισμό* [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.kerdos.gr/oldarticles.aspx?artid=1916653> [Προσπελάστηκε: 24/06/2014].

Γ.1.3. Σύγχρονη Συγκυρία και Μελλοντικές Προκλήσεις

Όπως προαναφέρεται με την ενεργοποίηση της Συνθήκης της Λισσαβώνας το 2009 – μετά οκταετούς πορείας διαπραγματεύσεων για ένα ευρωπαϊκό Σύνταγμα – οι κύριες θεσμικές αλλαγές αφορούν στην αναμόρφωση του ρόλου του Ύπατου Εκπροσώπου της ΕΕ για θέματα εξωτερικής πολιτικής, στην ίδρυση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης ως το διπλωματικό σώμα της Ένωσης, στον ορισμό ενός μόνιμου Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και στη σημαντική ενίσχυση των καθηκόντων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου¹⁴⁸.

Ωστόσο, η χρηματοπιστωτική κρίση που ξεκίνησε το 2008 από τις ΗΠΑ και εξαπλώθηκε σε όλο τον κόσμο, οδήγησε το 2010 στην κορύφωση της ελληνικής οικονομικής κρίσης και στη διάχυσή της ευρύτερα στην ΟΝΕ και με έμφαση στον Ευρωπαϊκό Νότο. Κατά μία άποψη, με το ξέσπασμα της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη πυροδοτήθηκαν δραστικά εξελίξεις στο δρόμο προς την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Παράλληλα όμως αντιστράφηκε η ανοδική μέχρι τότε πορεία του ενιαίου νομίσματος και της ΟΝΕ εν γένει, διευρύνοντας έτσι τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην αμυντική και πολιτική ενοποίηση του Ευρωπαϊκού οράματος (Παπανικολάου, 2013)¹⁴⁹.

¹⁴⁸ Τσούκαλης, Α. (2011) Εφαρμόζοντας τη Συνθήκη της Λισσαβώνας ένα χρόνο μετά – ELIAMEP [www] <http://www.eliamer.gr/european-integration/discussion-implementing-the-lisbon-treaty-one-year-on-28012011/> [Προσπελάστηκε: 27/06/2014].

¹⁴⁹ Παπανικολάου, Η. (2013) Κρίση Χρέους της Ζώνης του Ευρώ: Επιπτώσεις στην Εξωτερική Διάσταση της Ε.Ε., Παρατηρητήριο για την Κρίση ΕΛΙΑΜΕΠ [www] Διαθέσιμο στο: http://crisisobs.gr/wp-content/uploads/2013/07/POLICY-PAPER-No13.2013_%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CE%AC%CE%BF%CF%85-%CE%9A%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%82-2.pdf [Προσπελάστηκε: 20/06/2014].

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η κρίση και κυρίως οι προεκτάσεις της φαίνεται να λειτούργησαν ως κρίσιμη δοκιμασία για την αποτελεσματικότητα των ρυθμιστικών εργαλείων της ΣυνθΛ, η οποία δεν προέβλεπε τέτοιες εξελίξεις και κατ' επέκταση ούτε και τα κατάλληλα εργαλεία για τη διαχείρισή τους. Ακόμη περισσότερο αναδείχθηκαν οι μάλλον πολιτικές ρίζες και προεκτάσεις της χρηματοπιστωτικής Ευρωπαϊκής κρίσης – όπως άλλωστε και κάθε οικονομικής κρίσης¹⁵⁰.

Σε κάθε περίπτωση, τελικά επιτεύχθηκε η προώθηση των χορηγούμενων δανείων των περιφερειακών οικονομιών μάλλον προς τον ιδιωτικό τραπεζικό τομέα και η παράλληλη διεύρυνση του οικονομικού χάσματος έναντι των κεντρικών οικονομιών με τις ανάλογες προεκτάσεις στη διεύρυνση της κοινωνικής ψαλίδας μεταξύ των Ευρωπαίων πολιτών.

Υπό αυτές τις συνθήκες φαίνεται προφανώς ότι η ευημερία των πολιτών στις συγκεκριμένες χώρες μάλλον δεν ευνοήθηκε από το δημοσιονομικό περιβάλλον το οποίο δημιουργήθηκε στην Ευρώπη μετά τη ΣυνθΛ, παρά το γεγονός ότι η ευημερία των Ευρωπαίων πολιτών αποτελούσε και έναν από τους πρωτεύοντες στόχους της Συνθήκης. Υπό αυτήν την οπτική γωνία, το Ευρωπαϊκό θεσμικό σύστημα φάνηκε μάλλον απροετοίμαστο για μια αποτελεσματική διαχείριση της κρίσης στον Ευρωπαϊκό Νότο.

Ωστόσο, ένα τέτοιο συμπέρασμα δε θα πρέπει να δημιουργεί απαραίτητα έκπληξη καθώς η ιστορία έχει ήδη δείξει την πορεία των οικονομιών οι οποίες τίθενται υπό καθεστώς δανεισμού από τις ισχυρές οικονομίες του πλανήτη και κυρίως τις

¹⁵⁰ Τσούκαλης, Λ. (2011) Εφαρμόζοντας τη Συνθήκη της Λισσαβώνας ένα χρόνο μετά – ELIAMEP [www] <http://www.eliamer.gr/european-integration/discussion-implementing-the-lisbon-treaty-one-year-on-28012011/> [Προσπελάστηκε: 27/06/2014].

επιπτώσεις των ανάλογων δημοσιονομικών δεσμεύσεων στο βιοτικό επίπεδο των πολιτών¹⁵¹.

Παράλληλα, παρά τις προσδοκίες οι οποίες καλλιεργούνταν από τους υπέρμαχους της ΣυνθΛ τελικά η χρηματοπιστωτική κρίση έλαβε ιδιότητες και διαστάσεις αλυσιδωτής αντίδρασης προσανατολίζοντας τα κράτη-μέλη αλλά και τους πολίτες της ΕΕ σε κοινωνικό αναβρασμό, σε μάλλον πιο εθνο-κεντρικές επιλογές και πολιτικές και σε μια διευρυμένη δυσπιστία ως προς τις προθέσεις των ηγεσιών των άλλων κρατών – μελών της ΕΕ ως προς το εγχείρημα της ίδιας της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης εν γένει¹⁵².

Από την άλλη πλευρά, παρά το δεδομένα της υπάρχουσας δυσπιστίας μεταξύ πολιτών αλλά και κυβερνήσεων μεταξύ τους αλλά και έναντι των θεσμών, αφ' ενός δεν ευνοείται το κλίμα υπέρ της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και αφ' ετέρου, η ΣυνθΛ παραμένει το κύριο ρυθμιστικό εργαλείο της ΕΕ τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα, αν όχι μακροπρόθεσμα¹⁵³.

Σε κάθε περίπτωση, όπως χαρακτηριστικά σημειώνεται¹⁵⁴ μια ορθή απάντηση στην κρίση μπορεί να έλθει με περισσότερη και όχι με λιγότερη Ευρώπη, αλλά σε ένα περιβάλλον αλληλεγγύης και αλληλοϋποστήριξης.

Από την άλλη πλευρά, εφόσον όπως προκύπτει από τα προαναφερόμενα η κρίση φαίνεται να είναι – ή να έχει οδηγηθεί – βαθιά πολιτικής προέλευσης και διαστάσεων, θα χρειαστεί ουσιαστική πολιτική βούληση για την αντιμετώπισή των τρεχουσών επιπτώσεών της, για τη διασφάλιση μιας πιο μακροπρόθεσμης ασπίδας

¹⁵¹ Easterly, W. (2007) *Βοήθεια χωρίς αποτέλεσμα*, .Κ.Χ. Αθανασιάδης (επ.) – Ε. Κωνσταντίνου (μετ.), Αθήνα: Εκδόσεις Αρχιπέλαγος.

¹⁵² Morisse-Schilback, M. (2011) “Ach Deutschland” Greece, the euro-crisis and the Costs and Benefits of a Benign Hegemon *IPG*, 1: 26 – 41.

¹⁵³ Τσούκαλης, Λ. (2011), *ibid*.

¹⁵⁴ Κούρκουλας, Δ. (2013) *ibid*.

έναντι ανάλογων κρίσεων και για την προώθηση της πορείας προς μια ουσιαστική Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά, όπως προκύπτει από τα παραπάνω η ΣυνθΛ ήλθε να δώσει λύση στο ερώτημα της μελλοντικής πορείας της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης σε μια εποχή τουλάχιστον κρίσιμη ως προς τη στάση των Ευρωπαίων πολιτών στο ευρωπαϊκό εγχείρημα.

Αναφορικά με την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής στο πλαίσιο της ΣυνθΛ επιτεύχθηκε – τουλάχιστον θεσμικά – μια κάποια ανακατανομή δυνάμεων, με αναδεικνυόμενο νικητή το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συγκριτικά με την πρότερη κατάσταση.

Ωστόσο, η θεσμική θέση της ΣυνθΛ σε ισχύ μετά πολυετών διαπραγματεύσεων και η χρονική σύμπτωση με το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης όπως έφτασε στην Ευρώπη, λειτούργησε τελικά αποκαλυπτικά ως προς την πραγματική ισχύ της ΣυνθΛ.

Παρά τη ρητή απαγόρευση περί μη χρηματοδοτικής υποστήριξης μεταξύ κρατών μελών ή/και εκ μέρους της ΕΚΤ, οι Ευρωπαϊκές αρχές – μάλλον ως έκφραση των κεντρικών οικονομιών της Ευρώπης – σε συνεργασία με το ΔΝΤ και τις εθνικές κυβερνήσεις υπό κρίση παραβίασαν τις διατάξεις της ΣυνθΛ. Από την άλλη πλευρά, οι συνέπειες μιας άλλης πολιτικής θα είχαν ενδεχομένως καταστροφικές επιπτώσεις στο ενιαίο νόμισμα.

Σε κάθε περίπτωση, η αναγκαιότητα μιας τέτοιας ή άλλης παρέμβασης διαγραφόταν ήδη από την εποχή της ολοκλήρωσης του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ, δεδομένης της ανεπαρκούς τήρησης των κριτηρίων σύγκλισης τόσο κατά την πρώτη κυκλοφορία του ενιαίου νομίσματος, όσο και στη συνέχεια.

Το γεγονός ότι δεν διατέθηκε ο απαραίτητος χρόνος για την πραγματική σύγκλιση των χωρών υπό ένταξη στην ΟΝΕ με τα επίπεδα των κριτηρίων αποτελεί επιλογή, η οποία αποτελεί ευθύνη από κοινού των κυβερνήσεων τόσο των περιφερειακών, όσο και των κεντρικών οικονομιών.

Γεγονός επίσης είναι ότι η παγκόσμια κρίση, με δεδομένες σήμερα τις προεκτάσεις της στις περιφερειακές χώρες της Ευρωζώνης, αποτελεί κατά μία άποψη ευθύνη του υπερ-δανειζόμενου ιδιωτικού τομέα και των κυβερνήσεών τους που στην πορεία ανέλαβαν τα χρέη. Κατά άλλη άποψη, η αναγκαιότητα για τον υπερ-δανεισμό προέκυψε από καθ' αυτή την ενοποίηση της αγοράς και την ένταση του ανταγωνισμού έναντι των ισχυρών οικονομιών της κεντρικής Ευρώπης.

Σε κάθε περίπτωση, με το ξέσπασμα της παγκόσμιας κρίσης και δεδομένης της παγκοσμιοποίησης και των κεφαλαιαγορών διατέθηκε πρόσφορο έδαφος για τους ιδιώτες επενδυτές να αποκομίσουν τα οφέλη της νέο-μερκαντιλιστικής πολιτικής των Ευρωπαϊκών κρατών εν γένει.

Οι συνέπειες των μηχανισμών διάσωσης οδήγησαν σε περαιτέρω διεύρυνση των χρεών των περιφερειακών οικονομιών προς τις κεντρικές οικονομίες, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό των πακέτων διάσωσης προσανατολίστηκε τελικά στους ιδιώτες επενδυτές – πιστωτές προερχόμενους εκ των ισχυρών οικονομιών.

Παράλληλα, το αντάλλαγμα για τη χορήγηση των πακέτων διάσωσης αφορά σε επώδυνα διαρθρωτικά μέτρα, μειώσεις μισθών, συντάξεων και κοινωνικοασφαλιστικών παροχών και ιδιωτικοποιήσεις άνευ προηγουμένου για τις πληγείσες χώρες.

Υπό αυτές τις συνθήκες είναι αναπόφευκτος ο κοινωνικός αναβρασμός καθώς επίσης και η στροφή των Ευρωπαίων φορολογουμένων προς ακόμα βαθύτερη

δυσπιστία έναντι των συμπολιτών της Ένωσης και προς το εγχείρημα της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης εν γένει. Ακόμη περισσότερο, η Ευρώπη οδηγείται όλο και δεξιότερα αναδεικνύοντας τις κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις της τρέχουσας, αλλά και κάθε οικονομικής κρίσης.

Κλείνοντας, καθίσταται σαφές ότι το δημοσιονομικό περιβάλλον της Ευρώπης μετά τη Συνθήκη της Λισσαβώνας λειτούργησε ιδιαίτερα θετικά κυρίως για τους ιδιώτες μεγαλο-επενδυτές αλλά και τα δημόσια οικονομικά των ισχυρών οικονομιών της ΕΕ. Από την άλλη πλευρά, η ευημερία των φορολογουμένων των Ευρωπαίων πολιτών γενικά και των περιφερειακών χωρών ειδικά, τίθεται σε ιδιαίτερα κρίσιμα επίπεδα, δεδομένης της ύφεσης, της ανεργίας και των ποσοστών του πληθυσμού στα όρια της φτώχειας.

Ενδεχομένως η λύση να προβλέπει περισσότερη και όχι λιγότερη Ευρώπη. Υπό μια τέτοια επιλογή όμως, η αλληλεγγύη μεταξύ των λαών και των ηγεσιών θα πρέπει να λειτουργεί ουσιαστικά και σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης ανεξαιρέτως.

Πηγές

Πρωτογενή Νομικά Κείμενα, Ανακοινώσεις, Αποφάσεις, Ψηφίσματα και Εκθέσεις Οργάνων της ΕΕ και άλλων Οργανισμών

Ελληνικά

Ευropa (2007) *Σύνοψη της Νομοθεσίας της ΕΕ* [WWW] Διαθέσιμο στο: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/nice_treaty/nice_treaty_introduction_el.htm [Προσπελάστηκε: 10/05/2014].

Ευropa (2014) *Η Συνθήκη με μια ματιά* [WWW] Διαθέσιμο στο: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_el.htm [Προσπελάστηκε: 10/05/2014].

Ευropa (2014) *Σύνοψη Νομοθεσίας. Οικονομική και Νομισματική Πολιτική* [www] Διαθέσιμο στο: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0031_el.htm [Προσπελάστηκε: 22/05/2014].

Ευropa (2014) *Σύνοψη της Νομοθεσίας της ΕΕ. Η Συνθήκη της Λισσαβώνας*. [WWW] Διαθέσιμο στο: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0033_el.htm [Προσπελάστηκε: 15/05/2014].

Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του Νομοσχεδίου «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 – Επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου

Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016» Διαθέσιμο στο:
<http://www.minfin.gr/portal/el/resource/contentObject/id/d15456ff-833a-4310-b183-4594ea0a1dea> [Προσπελάστηκε 20/05/2014].

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010) *Ο Προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης με μια ματιά* [www] Διαθέσιμο στο:
<http://europedirect.pde.gov.gr/images/pubs/%CE%9F-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%8B%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%88%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%BC%CE%B5-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%AC.pdf> [Προσπελάστηκε: 14/06/2014].

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2014) *Τα έσοδα και οι δαπάνες της Ένωσης* [www] Διαθέσιμο στο:
http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/el/displayFtu.html?ftuld=FTU_1.5.1.html [Προσπελάστηκε: 05/06/2014].

Κανονισμός (ΕΕ, EURATOM) αριθ. 1311/2013 του Συμβουλίου της 2ας Δεκεμβρίου 2013 για τον καθορισμό του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για την περίοδο 2014 – 2020. Διαθέσιμο στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (L 347/884, 20.12.2013) και στο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1311&from=EL> [Προσπελάστηκε: 25/05/2014].

Κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 966/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, σχετικά με τους δημοσιονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) αριθ. 1605/2002 του Συμβουλίου (ΕΕ L 298 της 26.10.2012, σ. 1) Βλ. Άρθρα 6 – 35.

N. 3833/2010 «Προστασία της Εθνικής Οικονομίας- Επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης» (Α' 40/15.3.2010).

N. 3845/2010 «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα Κράτη – Μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο» (Α' 65/6.5.2010).

N. 3845/2010, «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο», διαθέσιμο στο: http://apografi.gov.gr/wp-content/uploads/downloads/2012/02/N3845_2010.pdf.

N. 3863/2010, «Νέο Ασφαλιστικό Σύστημα και συναφείς διατάξεις, ρυθμίσεις στις εργασιακές σχέσεις», Διαθέσιμο στο: <http://www.ggka.gr/latest/n3863-2010.pdf> [Προσπελάστηκε: 27/06/2014].

N. 3986/2011, «Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012 – 2015», Διαθέσιμο στο: <http://www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/datastore/1b/c6/58/1bc6588fea6749f058285e14d58c916569b92ec8/application/pdf/N.+3986.pdf> [Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

N. 4046/2012, «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.),

της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης», Διαθέσιμο στο: <http://www.taxnews.info/news/nomos-4046-2012/> [Προσπελάστηκε 26/06/2014].

Συμβούλιο της ΕΕ (2014) *Συνθέσεις του Συμβουλίου* [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.consilium.europa.eu/council/council-configurations?lang=el> [Προσπελάστηκε: 14/06/2014].

Συνθήκη της Λισσαβώνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, υπογράφηκε στη Λισσαβώνα στις 13 Δεκεμβρίου 2007, (ενοποιημένη έκδοση) Διαθέσιμο στο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=EL> [Προσπελάστηκε: 12/04/2014].

Σύνταγμα της Ελλάδας, όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27^{ης} Μαΐου 2008 της Η' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, Διαθέσιμο στο: <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/8c3e9046-78fb-48f4-bd82-bbba28ca1ef5/SYNTAGMA.pdf> [Προσπελάστηκε: 29/06/2014].

Ξερόγλωσσα

Belkin, P., Weiss, A. M., Nelson, M. R., Mix, E. D (2012) *The Eurozone Crisis: Overview and Issues For Congress*, Congressional Research Service Report R42377 [www] Διαθέσιμο στο: <http://fas.org/sgp/crs/row/R42377.pdf> [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

Eurogroup (2012) *Eurogroup Statement* [www] Διαθέσιμο στο: http://consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/128075.pdf [Προσπελάστηκε: 26/06/2014].

Ευropa (2014) *Financial Programming and budgeting* [www] Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/budget/mff/figures/index_en.cfm#documents [Προσπελάστηκε: 25/05/2014].

European Commission (2011) *Public Finances in the EMU*. Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2011/pdf/ee-2011-3_en.pdf [Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

European Commission (2012) *Interim Forecast* [www] Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/eu_economic_situation/pdf/2012/2012-02-23-interim-forecast_en.pdf [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

European Commission (2012) *The Second Economic Adjustment Programme for Greece*. Διαθέσιμο στο: http://sup.kathimerini.gr/xtra/media/files/fin/troika_ekthesi.pdf [Προσπελάστηκε: 29/06/2014].

European Commission (2013) *Autumn Economic Forecast*. Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2012_autumn_forecast_en.htm [Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

European Commission (2013) *Multiannual financial framework 2014–2020 and EU budget 2014 — The figures*, Luxembourg: Publications Office of the European Union. σελ. 4. Διαθέσιμο στο: http://ec.europa.eu/budget/news/article_en.cfm?id=201401281520 [Προσπελάστηκε: 20/05/2014].

European Commission Press Releases Database (2014) *Σχέδιο προϋπολογισμού 2015 της ΕΕ με επίκεντρο την ανάπτυξη παρά τους δημοσιονομικούς περιορισμούς* - European Commission - IP/14/665 11/06/2014 [www] Διαθέσιμο στο: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-665_el.htm [Προσπελάστηκε: 14/06/2014].

Eurostat (2012) *Euroarea unemployment rate at 10,7%* [www] Διαθέσιμο στο: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-01032012-AP/EN/3-01032012-AP-EN.PDF [Προσπελάστηκε: 27/06/2014].

Eurostat (2012) *Industrial production down by 1,1% in the euro area* [www] Διαθέσιμο στο: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/4-14022012-AP/EN/4-14022012-AP-EN.PDF [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

Eurostat (2014) *Eurostat Database* [www] Διαθέσιμο στο: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&rcode=tsdde410> [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

Eurostat (2014) *Purchase Power Parity per Inhabitant* [www] Διαθέσιμο στο: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&rcode=tec00115> [Προσπελάστηκε: 24/06/2014].

Eurostat (2014) *Unemployment Rates* [www] Διαθέσιμο στο: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&rcode=teilm020&tableSelection=1&plugin=1> [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

Eurostat Database (2014) *People at risk of Poverty* [www] Διαθέσιμο στο: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_peps01&lang=en [Προσπελάστηκε: 27/06/2014].

Lisbon Treaty (2014) *The Lisbon Treaty – Introduction* [WWW] Διαθέσιμο στο: <http://www.lisbon-treaty.org/wcm/the-lisbon-treaty.html> [Προσπελάστηκε: 10/05/2014].

Toussaint, E. (2013) *The euro crisis and contradictions between countries in the periphery and centre of the European Union* [www] Διαθέσιμο στο: <http://cadtm.org/The-euro-crisis-and-contradictions#nb3-1> [Προσπελάστηκε: 27/06/2014].

University George Mason (2011) *New Voices of Public Policy* [www] Διαθέσιμο στο: <http://journals.gmu.edu/index.php/newvoices/article/viewFile/261/152> [Προσπελάστηκε: 14/06/2014].

Verhelst, S. (2011) *The Reform of European Economic Governance: Towards a Sustainable Monetary Union?*. Egmont – Royal Institute for International Relations [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.egmontinstitute.be/wp-content/uploads/2013/09/ep47.pdf> [Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

Voxeurop (2014) *Greek aid will go to the banks* [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.voxeurop.eu/en/content/news-brief/1599061-greek-aid-will-go-banks> [Προσπελάστηκε: 24/06/2014].

Whittaker, J. (2011) *Eurosystem debts, Greece, and the role of banknotes*. Lancaster University Management School. [www] Διαθέσιμο στο: <http://eprints.lancs.ac.uk/51935/1/eurosystemNov2011.pdf> [Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

World Bank Database (2011) *World Databank* [www] Διαθέσιμο στο: <http://databank.worldbank.org/data/views/reports/tableview.aspx> [Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

Συγγράμματα, Άρθρα και Συμβολές σε Τόμους

Ελληνικά

(Μεταφρασμένοι ξένοι συγγραφείς)

Doering, D. (2013) *Το Μικρό Βιβλίο του Φιλελευθερισμού*, Α. Ιωαννίδης (μετ.), Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών – Μάρκος Δραγούμης: Αθήνα.

Easterly, W. (2007) «Βοήθεια χωρίς αποτέλεσμα», .Κ.Χ. Αθανασιάδης (επ.) – Ε. Κωνσταντίνου (μετ.), Αθήνα: Εκδόσεις Αρχιπέλαγος.

Jones, F. (2014) *Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο* [www] Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Διαθέσιμο στο: http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.5.2.html [Προσπελάστηκε: 25/05/2014].

Ramone, I. (2009) «Το απόλυτο Κράχ, η κρίση του αιώνα και η ανασυγκρότηση του μέλλοντος», Γ. Ευαγγέλου (επ.) – Κ. Σαμπαθιανάκη (μετ.), Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.

Rosen, H.S., Gayer, T., Ράπανος, Β., Καπλάνογλου, Γ. (2009) *Δημόσια Οικονομική: Σύγχρονη θεωρία και ελληνική πραγματικότητα*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

(Έλληνες Συγγραφείς)

Ζάχαρης, Η. (2013) *Η Ευρωπαϊκή Ένωση μετά τη Συνθήκη της Λισσαβώνας. Μία νέα Συνθήκη για μία αποτελεσματικότερη Ένωση*; ΜΑ Διπλωματική Εργασία: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Ιωακείμης, Π. *Η Συνθήκη της Λισσαβώνας*, Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο, 2010.

Καββαδά Δ.Δ., Οικονόμου, Μ. (2011) Οικονομική κρίση: μία νέα θεώρηση του ρόλου του Κράτους και του οικονομικού Συντάγματος; *Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης*, διαθέσιμο στο: http://www.constitutionalism.gr/site/1965-oikonomiki-krisi-mia-nea-tewrisi-toy-roloy-toy-kra/#_edn15 [Προσπελάστηκε: 20/05/2014].

Καζάκος, Π. (2007) «Το οικονομικό Σύνταγμα» της ΕΕ με και χωρίς αναθεώρηση των Συνθηκών: Θεσμικές εγγυήσεις για ανοιχτές αγορές, *Ευρωπαϊών Πολιτεία*, 1, σελ. 93-15.

Καλτσώνης, Δ. (2014) *Οι λειτουργίες του κράτους και του δικαίου στην οικονομική κρίση*, Εισήγηση στο Σεμινάριο «Κράτος και δίκαιο στον 21ο αιώνα» - 2010, Διαθέσιμο στο: <http://kratoskaidikaio.blogspot.gr/2010/10/blog-post.html> [Προσπελάστηκε: 22/06/2014].

Καποτάς, Ι.Π. (2011) Ευρεία κατάργηση οργανικών θέσεων δημοσίων υπαλλήλων για λόγους δημοσίου συμφέροντος, *Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης*, Διαθέσιμο στο: <http://www.constitutionalism.gr/site/page/4/> [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

Καραγεώργου, Β. (2013) Η αρχή της διαφάνειας στην ενωσιακή έννομη τάξη, Αθήμα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Κατρούγκαλος, Γ. (2014) *Τα καταστροφικά αδιέξοδα του νέου μνημονίου*, Διαθέσιμο στο: <http://www.thepressproject.gr/article/12602/Ta-katastrofika-adiexoda-tou-neou-mnimoniou> [Προσπελάστηκε 20/05/2014].

Κατρούγκαλος, Γ. (2014) Τα νομικά της διαγραφής του χρέους, Διαθέσιμο στο: <http://greek-critical-legal.blogspot.gr/2014/02/blog-post.html> [Προσπελάστηκε 20/05/2014].

Κοντιάδης, Ξ. (2005) *Τα δημοψηφίσματα για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και ο ρόλος των λαών – Διάλογος για τη νομιμοποίηση της ενωσιακής διαδικασίας*, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Κουγέας, Β.Δ. (1998) *Η παρέμβαση της εκτελεστικής λειτουργίας στην διάθεση των πιστώσεων του κρατικού προϋπολογισμού*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλας.

Κουγέας, Β.(2007) *Στοιχεία έλεγχου εφαρμογής κοινοτικού δικαίου : Διαδικασίες, παραβάσεις και αντιμετώπισή τους*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Κουγέας, Β. (2008) *Ευρωπαϊκό δημοσιονομικό δίκαιο: Οι πηγές - Πρωτογενές και παράγωγο δίκαιο*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Κουγέας, Β.Δ. (2008) *Οι αρχές του κοινοτικού προϋπολογισμού και η εφαρμογή τους: Στα στάδια της κατάρτισης, της έγκρισης, της εκτέλεσης και του ελέγχου*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Κουγέας, Β.Δ. (2009) *Εισήγηση στην εκδήλωση: «Η προοπτική των θεσμών, του δικαίου και των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης»* 1.6.2009, Νομική Βιβλιοθήκη.

Κουγέας, Β. (2009) *Ευρωπαϊκό φορολογικό δίκαιο : Οι πηγές - Πρωτογενές και παράγωγο δίκαιο*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Κούρκουλας, Δ. (2013) *Περισσότερη Ευρώπη και όχι λιγότερη, η απάντηση στον ευρωσκεπτικισμό* [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.kerdos.gr/oldarticles.aspx?artid=1916653> [Προσπελάστηκε: 24/06/2014].

Λιανού, Μ. (2014) *Ευρωπαϊκή Ένωση και Συνθήκη της Λισαβώνας* [WWW] Διαθέσιμο στο: http://www.ekem.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1116:2010

-05-03-11-46-53&catid=124:2009-11-06-12-17-52&Itemid=249 [Προσπελάστηκε 14/05/2014].

Μανιτάκης, Α. (2004) *Το «Σύνταγμα» της Ευρώπης αντιμέτωπο με την εθνική και λαϊκή κυριαρχία*, Αθήνα: Παπαζήση.

Μούσης, Ν. (2011) *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Μποτόπουλος, Κ. (2008) Από τον ένα σταθμό στον άλλο (μέσω Συντάγματος). Μια συγκριτική ανάλυση της συνθήκης της Λισαβώνας, *Ευρωπαϊών Πολιτεία*, 2: .

Παπαδημητρίου, Λ. (2011) Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε ενωσιακό επίπεδο και ο Χάρτης: Η προδρομική σκέψη και η συμβολή του Γιώργου Παπαδημητρίου. *Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης* [www] Διαθέσιμο στο: <http://constitutionalism.gr/site/wp-content/mgdata/pdf/papadopoulou.pdf> [Προσπελάστηκε στις: 10/05/2014].

Παπανικολάου, Η. (2013) Κρίση Χρέους της Ζώνης του Ευρώ: Επιπτώσεις στην Εξωτερική Διάσταση της Ε.Ε., *Παρατηρητήριο για την Κρίση ΕΛΙΑΜΕΠ* [www] Διαθέσιμο στο: http://crisisobs.gr/wp-content/uploads/2013/07/POLICY-PAPER-No13.2013_%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CE%AC%CE%BF%CF%85-%CE%9A%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%82-2.pdf [Προσπελάστηκε: 20/06/2014].

Παπαστυλιανός, Χ. (2008) *Προϋποθέσεις και όρια μετεξέλιξης της ΕΕ σε μια διακριτή Συνταγματική τάξη*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε..

Σακελλαρόπουλος, Σ.Ο (2004) *Μύθος της Παγκοσμιοποίησης και η πραγματικότητα του Ιμπεριαλισμού*, Αθήνα: Gutenberg.

- Σαρπ, Ε. (2013) Εισήγηση στην υπόθεση του Μνημονίου, *Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης*, Διαθέσιμο στο: <http://www.constitutionalism.gr/site/1865-eisigisi-stinyrotesi-toy-mnimoniou/> [Προσπελάστηκε: 10/06/2014].
- Στεργίου, Α. (2013) Οι περικοπές των συντάξεων υπό το πρίσμα του άρθρου 1 του Π.Π.Π. της ΕΣΔΑ, *Όμιλος Αριστόβουλος Μάνεσης*, Διαθέσιμο στο: <http://www.constitutionalism.gr/site/%CE%BF%CE%B9-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%80%CE%AD%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%AC%CE%BE%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CF%85%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF-%CF%80%CF%81%CE%AF%CF%83/> [Προσπελάστηκε: 20/05/2014].
- Στεφάνου, Κ. (2013) Οι Ευρωπαϊκές Συνθήκες μετά την Αναθεώρηση της Λισσαβώνας. *ECEFIL – European Center of Economic and Financial Law*, Διαθέσιμο στο: <http://www.ecefil.eu/UpFiles/educ/Lissavona.pdf> [Προσπελάστηκε: 09/05/2014].
- Τσάτσος, Δ. (2007) *Ευρωπαϊκή Συμπολιτεία. Για μια Ευρωπαϊκή Ένωση των Κρατών, των Λαών, των Πολιτών και του Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Πολιτισμού*, Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνης.
- Τσούκαλης, Λ. (2011) *Εφαρμόζοντας τη Συνθήκη της Λισσαβώνας ένα χρόνο μετά – ELIAMEP* [www] <http://www.eliamep.gr/european-integration/discussion-implementing-the-lisbon-treaty-one-year-on-28012011/> [Προσπελάστηκε: 27/06/2014].
- Φραγκάκης, Δ. (2008) Από τη Συνταγματική στη «Μεταρρυθμιστική» Συνθήκη και από τη Νίκαια στη Λισσαβόνα. *Ευρωπαϊκή Πολιτική*, 1: 3 – 23.

Χρυσόγονος, Κ. (2010) *Η χαμένη τιμή της Ελληνικής Δημοκρατίας. Ο μηχανισμός «στήριξης της ελληνικής οικονομίας» από την οπτική της εθνικής κυριαρχίας και της δημοκρατικής αρχής* [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.constitutionalism.gr/site/1809-i-hameni-timi-tis-ellinikis-dimokratias-o-mihanism/> [Προσπελάστηκε: 14/06/2014].

Χρυσόγονος, Κ. (2005) *Το μετέωρο βήμα της Ευρώπης*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Ξενόγλωσσα

Action Committee for European Democracy (2007) *A New Treaty and Supplementary Protocols: Contribution to the Debate on Europe's Political Prospects in the Perspective of the European Council of 21–22 June 2007, Explanatory Memorandum.* [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.eui.eu/Documents/RSCAS/Research/ACED/ACED2007NewTreatyMemorandum-0406.pdf> [Προσπελάστηκε: 15/06/2014].

Alessi, C. (2013) *The Eurozone in crisis.* Council on Foreign Relations [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.cfr.org/eu/eurozone-crisis/p22055> [Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

Antonopoulou, I. (2012) *Are the European banks saving Greece or themselves?* . LSE [www] Διαθέσιμο στο: <http://blogs.lse.ac.uk/greeceatlse/2012/03/23/are-the-european-banks-saving-greece-or-saving-themselves/#more-537> [Προσπελάστηκε: 24/06/2014].

Bronz, J.L. (2013) *The (never-ending) Eurozone Crisis* [www] Διαθέσιμο στο: oli.ucsd.edu/display/documents/eurozone.pptx [Προσπελάστηκε: 26/06/2014].

Competition master (2013) *Crisis in Euro-zone – Next Phase of Global Economic*

Turmoil [www] Διαθέσιμο στο:

<http://web.archive.org/web/20100525043849/http://www.competitionmaster.com/ArticleDetail.aspx?ID=4546e4b3-8b0c-465b-b2b8-46ef69cc14f3>

[Προσπελάστηκε: 20/06/2014].

Euractiv (2007) *Constitutional Treaty: the "reflection period"* [www] Διαθέσιμο στο:

[http://web.archive.org/web/20071022173609/http://euractiv.com/en/future-](http://web.archive.org/web/20071022173609/http://euractiv.com/en/future-eu/constitutional-treaty-reflection-period/article-155739)

[eu/constitutional-treaty-reflection-period/article-155739](http://web.archive.org/web/20071022173609/http://euractiv.com/en/future-eu/constitutional-treaty-reflection-period/article-155739) [Προσπελάστηκε:

10/05/2014].

Ewing, J., Healy, J. (2010) *Cuts to Debt Rating Stir Anxiety in Europe*, The New York

Times [www] Διαθέσιμο στο:

[http://www.nytimes.com/2010/04/28/business/global/28drachma.html?pagewanted=all&](http://www.nytimes.com/2010/04/28/business/global/28drachma.html?pagewanted=all&_r=0)

[_r=0](http://www.nytimes.com/2010/04/28/business/global/28drachma.html?pagewanted=all&_r=0) [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

Firzli, J.M.N. (2010) *The Ideological and Political Roots of the EU debt crisis* [www]

διαθέσιμο στο:

http://www.canadianeuropean.com/yahoo_site_admin/assets/docs/Greece__the__EU__Debt__Crisis__VN__Al-Nahar_Feb-March_2010.7383827.pdf

[Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

Kurpas, S. Crum, B., de Schoutheete, P., Keller, J., Dehousse, F., Andoura, S.,

Missiroli, A., Hagemann, S., Bribosia, H. (2007) *The Treaty of Lisbon:*

Implementing the Institutional Innovations. CEPS Special Reports. Διαθέσιμο

στο: <http://www.ceps.eu/files/book/1554.pdf> [Προσπελάστηκε: 21/05/2014].

Manikandan, R. (2011) *Eurozone Crisis: Italy, Spain, Greece, Portugal and Ireland in Debt Web* [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.ibtimes.com/eurozone-crisis-italy-spain-greece-portugal-ireland-debt-web-373322> [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

Manolopoulos, J. (2011) *Greece's Odious Debt*. New York: Anthem Press.

Morisse-Schilback, M. (2011) "Ach Deutschland" *Greece, the euro-crisis and the Costs and Benefits of a Benign Hegemon*. IPG, 1: 26 – 41, Διαθέσιμο στο: http://library.fes.de/pdf-files/ipg/ipg-2011-1/2011-1__04_a_morisse-schilbach.pdf [Προσπελάστηκε: 20/05/2014].

Ειδησεογραφία

Ελληνικά

In.gr (2010) *Μαχαίρι στο 13ο και 14ο μισθό στο Δημόσιο, σώζεται στον ιδιωτικό τομέα* [www] Διαθέσιμο στο: <http://news.in.gr/greece/article/?aid=1132263> [Προσπελάστηκε: 26/06/2014].

Ξενόγλωσσα

Beugelink, A. (2014) *Τα έσοδα και οι δαπάνες της Ένωσης* [www] Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Διαθέσιμο στο: http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/el/displayFtu.html?ftuld=FTU_1.5.1.html [Προσπελάστηκε: 28/05/2014].

Baker, L, Sassard, S. (2012) *Insight: How the Greek debt puzzle was solved* [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.reuters.com/article/2012/02/29/us-europe-greece-idUSTRE81S0NP20120229> [Προσπελάστηκε: 26/06/2014].

Baker, L. (2012) *One step forward, two back for Greece on debt*. Ekathimerini.

Διαθέσιμο στο:

http://www.ekathimerini.com/4dcgi/_w_articles_wsite2_1_03/10/2012_464286

[Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

BBC (2012) Eurozone crisis explained [www] Διαθέσιμο στο:

<http://www.bbc.com/news/business-13798000> [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

Bensasson, M., Benjamin, H. (2014) *Greek bond sale tops 4\$ billion in return to markets*. Bloomberg [www] Διαθέσιμο στο:

<http://www.businessweek.com/news/2014-04-10/greece-readies-bond-sale-as-athens-car-bomb-reminds-of-upheaval> [Προσπελάστηκε: 27/06/2014].

Boot, A. (2012) *From 'Grexit' to 'Spain in the neck': It's time for puns, neologisms and break-ups* [www] Διαθέσιμο στο: [http://www.dailymail.co.uk/debate/article-2144206/From-Grexit-Spain-neck-Its-time-puns-neologisms-break-](http://www.dailymail.co.uk/debate/article-2144206/From-Grexit-Spain-neck-Its-time-puns-neologisms-break-ups.html?ito=feeds-newsxml)

[ups.html?ito=feeds-newsxml](http://www.dailymail.co.uk/debate/article-2144206/From-Grexit-Spain-neck-Its-time-puns-neologisms-break-ups.html?ito=feeds-newsxml) [Προσπελάστηκε: 26/06/2014].

Financial Times (2013) *Hint of southern comfort shows need to bolster reform process* [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/bb53cd56-b17d-11e2-9315-00144feabdc0.html#axzz2TO9HHgbj> [Προσπελάστηκε: 26/06/2014].

Smith, H. (2012) *I fear for social explosion*. The Guardian [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.theguardian.com/world/2012/feb/12/greece-cant-take-any-more>

[Προσπελάστηκε: 28/06/2014].

Smith, H. (2012) *IMF official admits austerity is harming Greece*. The Guardian [www] Διαθέσιμο στο: <http://www.theguardian.com/business/2012/feb/01/imf-austerity-harming-greece> [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

Sobczyk, M. (2012) *Kissinger Still Lacks a Number to Call Europe*. Wall Street Journal [www] Διαθέσιμο στο:

<http://blogs.wsj.com/emergingeuropa/2012/06/27/kissinger-still-lacks-a-number-to-call-europe/tab/print/> [Προσπελάστηκε: 12/05/2014].

Ziotis, C., Weeks, N. (2010) *Greek Bailout Talks Could Take Three Weeks as Bond Repayment Looms in May*. Bloomberg L.P. [www] Διαθέσιμο στο:

<http://www.bloomberg.com/news/2010-04-20/greek-talks-on-61-billion-aid-may-take-three-weeks-as-bond-payment-looms.html> [Προσπελάστηκε: 25/06/2014].

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ II

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο310

(πρώην άρθρο 268της ΣΕΚ)

1. Όλα τα έσοδα και τα έξοδα της Ένωσης, πρέπει να προβλέπονται για κάθε οικονομικό έτος και να εγγράφονται στον προϋπολογισμό.

Ο ετήσιος προϋπολογισμός της Ένωσης καταρτίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σύμφωνα με το άρθρο 314.

Ο προϋπολογισμός πρέπει να είναι ισοσκελισμένος ως προς τα έσοδα και τα έξοδα.

2. Οι εγγεγραμμένες στον προϋπολογισμό δαπάνες εγκρίνονται για τη διάρκεια του οικονομικού έτους, σύμφωνα με τον κανονισμό του άρθρου322.

3. Η εκτέλεση των εγγεγραμμένων στον προϋπολογισμό δαπανών απαιτεί την προηγούμενη έκδοση νομικά δεσμευτικής πράξης της Ένωσης που να παρέχει τη νομική βάση για τη δράση της και την εκτέλεση των αντίστοιχων δαπανών, σύμφωνα με τον κανονισμό του άρθρου322,πλην των εξαιρέσεων που αυτός προβλέπει.

4. Προκειμένου να εξασφαλίζεται η δημοσιονομική πειθαρχία, η Ένωση δεν εκδίδει πράξεις που δύνανται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στον προϋπολογισμό, χωρίς να παρέχει την εγγύηση ότι οι δαπάνες που απορρέουν από τις πράξεις αυτές δύνανται να χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο των ιδίων πόρων της Ένωσης και τηρουμένου του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου του άρθρου 312.

5. Ο προϋπολογισμός εκτελείται σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης. Τα κράτη μέλη συνεργάζονται με την Ένωση προκειμένου να διασφαλίζουν ότι οι πιστώσεις που εγγράφονται στον προϋπολογισμό χρησιμοποιούνται σύμφωνα με την αρχή αυτή.

6. Η Ένωση και τα κράτη μέλη, σύμφωνα με το άρθρο 325, καταπολεμούν την απάτη ή οποιαδήποτε άλλη παράνομη δραστηριότητα εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΠΟΡΟΙ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Άρθρο 311

(πρώην άρθρο 269 της ΣΕΚ)

Η Ένωση προορίζεται με επαρκή μέσα για την επίτευξη των στόχων της και την επιτυχή εφαρμογή των πολιτικών της.

Ο προϋπολογισμός χρηματοδοτείται στο ακέραιο, υπό την επιφύλαξη των άλλων εσόδων, από ίδιους πόρους.

Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία ομοφώνως και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εκδίδει απόφαση που καθορίζει τις διατάξεις που διέπουν το σύστημα των ιδίων πόρων της Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό, μπορεί να καθιερώνει νέες κατηγορίες ιδίων πόρων ή να καταργεί υπάρχουσα κατηγορία. Η απόφαση αυτή τίθεται σε ισχύ μόνο μετά την έγκρισή της από τα κράτη μέλη, σύμφωνα με τους αντίστοιχους συνταγματικούς κανόνες τους.

Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας μέσω κανονισμών σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία καθορίζει τα μέτρα εφαρμογής του συστήματος ιδίων πόρων της Ένωσης, εφόσον αυτό προβλέπεται από την απόφαση που εκδίδεται βάσει του τρίτου εδαφίου. Το Συμβούλιο αποφασίζει μετά από την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΟΛΥΕΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Άρθρο 312

1. Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο έχει ως στόχο να εξασφαλίζει την ομαλή εξέλιξη των δαπανών της Ένωσης εντός των ορίων των ιδίων της πόρων.

Θεσπίζεται για περίοδο τουλάχιστον πέντε ετών.

Ο ετήσιος προϋπολογισμός της Ένωσης καταρτίζεται τηρουμένου του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου.

2. Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία, εκδίδει κανονισμό που

καθορίζει το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο. Το Συμβούλιο λαμβάνει τη σχετική απόφαση ομόφωνα μετά από την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο αποφασίζει με την πλειοψηφία των μελών που το απαρτίζουν.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δύναται να εκδίδει, ομόφωνα, απόφαση η οποία επιτρέπει στο Συμβούλιο να αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία όταν εκδίδει τον προβλεπόμενο στο πρώτο εδάφιο κανονισμό.

3. Το δημοσιονομικό πλαίσιο καθορίζει το ύψος των ετήσιων ανώτατων ορίων των πιστώσεων για αναλήψεις υποχρεώσεων ανά κατηγορία δαπανών και του ετήσιου ανώτατου ορίου των πιστώσεων για

πληρωμές. Οι κατηγορίες δαπανών, που είναι περιορισμένες σε αριθμό, αντιστοιχούν στους κύριους τομείς δραστηριοτήτων της Ένωσης.

Το δημοσιονομικό πλαίσιο προβλέπει οποιαδήποτε άλλη διάταξη χρήσιμη για την ομαλή διεξαγωγή της ετήσιας διαδικασίας του προϋπολογισμού.

4. Όταν ο κανονισμός του Συμβουλίου με τον οποίο καθορίζεται νέο δημοσιονομικό πλαίσιο δεν έχει εκδοθεί κατά τη λήξη του προηγούμενου δημοσιονομικού πλαισίου, τα ανώτατα όρια και οι λοιπές διατάξεις που αντιστοιχούν στο τελευταίο έτος του εν λόγω πλαισίου παρατείνονται έως την έκδοση της πράξης αυτής.

5. Καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας που οδηγεί στη θέσπιση του δημοσιονομικού πλαισίου, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή λαμβάνουν κάθε απαραίτητο μέτρο για να διευκολύνουν τη θέσπιση αυτή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ3

Ο ΕΤΗΣΙΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Άρθρο 313

(πρώην άρθρο272,παράγραφος1,της ΣΕΚ)

Το οικονομικό έτος αρχίζει την1η Ιανουαρίου και λήγει στις31Δεκεμβρίου.

Άρθρο 314

(πρώην άρθρο272,παράγραφοι2έως 10,της ΣΕΚ)

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με ειδική νομοθετική διαδικασία, θεσπίζουν τον ετήσιο προϋπολογισμό της Ένωσης σύμφωνα με τις κατωτέρω διατάξεις.

1. Κάθε θεσμικό όργανο, πλην της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, καταρτίζει, προ της1ης Ιουλίου,

κατάσταση των προβλεπομένων δαπανών του για το επόμενο οικονομικό έτος. Η Επιτροπή συγκεντρώνει τις καταστάσεις αυτές σε σχέδιο προϋπολογισμού, το οποίο είναι δυνατόν να περιέχει αποκλίνουσες προβλέψεις.

Το σχέδιο αυτό περιλαμβάνει πρόβλεψη των εσόδων και των δαπανών.

2. Η Επιτροπή καταθέτει πρόταση που περιέχει το σχέδιο προϋπολογισμού στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο το αργότερο την1η Σεπτεμβρίου του έτους που προηγείται του έτους της εκτέλεσης του προϋπολογισμού.

Η Επιτροπή μπορεί να τροποποιήσει το σχέδιο προϋπολογισμού κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, έως τη σύγκληση της επιτροπής συνδιαλλαγής της παραγράφου 5.

3. Το Συμβούλιο καθορίζει τη θέση του σχετικά με το σχέδιο προϋπολογισμού και την διαβιβάζει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το αργότερο την 1η Οκτωβρίου του έτους που προηγείται του έτους της εκτέλεσης του προϋπολογισμού. Ενημερώνει πλήρως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τους λόγους οι οποίοι το οδήγησαν στον καθορισμό της θέσης του.

4. Εάν, εντός σαράντα δύο ημερών από τη διαβίβαση αυτή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο:

α) εγκρίνει τη θέση του Συμβουλίου, εκδίδεται ο προϋπολογισμός,

β) δεν αποφασίσει, ο προϋπολογισμός θεωρείται εκδοθείς,

γ) εγκρίνει τροπολογίες με την πλειοψηφία του όλου αριθμού των μελών που το απαρτίζουν, το σχέδιο, όπως τροποποιήθηκε, διαβιβάζεται στο Συμβούλιο και την Επιτροπή. Ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, κατόπιν συμφωνίας με τον πρόεδρο του Συμβουλίου, συγκαλεί αμέσως την επιτροπή συνδιαλλαγής. Ωστόσο, εάν εντός δέκα ημερών από τη διαβίβαση του σχεδίου, το Συμβούλιο γνωστοποιήσει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ότι εγκρίνει όλες τις τροπολογίες του, η επιτροπή συνδιαλλαγής δεν συνέρχεται.

5. Η επιτροπή συνδιαλλαγής, η οποία αποτελείται από τα μέλη του Συμβουλίου ή τους αντιπροσώπους τους και από ισάριθμους αντιπροσώπους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, έχει ως αποστολή την επίτευξη συμφωνίας επί κοινού σχεδίου, με την ειδική πλειοψηφία των μελών του Συμβουλίου ή των αντιπροσώπων τους και με την πλειοψηφία των αντιπροσώπων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εντός 21 ημερών από τη σύγκλησή της, βάσει των θέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Η Επιτροπή συμμετέχει στις εργασίες της επιτροπής συνδιαλλαγής και αναλαμβάνει όλες τις αναγκαίες πρωτοβουλίες με σκοπό την προσέγγιση των θέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

6. Εάν, εντός της προθεσμίας των 21 ημερών που ορίζεται στην παράγραφο 5, η επιτροπή συνδιαλλαγής συμφωνήσει επί κοινού σχεδίου, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το

Συμβούλιο διαθέτουν προθεσμία 14 ημερών έκαστο από την ημερομηνία της συμφωνίας αυτής για να εγκρίνουν το κοινό σχέδιο.

7. Εάν, εντός της προθεσμίας των 14 ημερών της παραγράφου 6:

α) το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εγκρίνουν αμφότερα το κοινό σχέδιο ή δεν λάβουν απόφαση, ή ένα από τα δύο αυτά θεσμικά όργανα εγκρίνει το κοινό σχέδιο ενώ το άλλο δεν λάβει απόφαση, ο προϋπολογισμός θεωρείται ότι έχει εκδοθεί οριστικά σύμφωνα με το κοινό σχέδιο, ή

β) το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αποφασίζοντας με την πλειοψηφία των μελών που το απαρτίζουν, και το Συμβούλιο απορρίψουν αμφότερα το κοινό σχέδιο, ή εάν ένα από τα δύο αυτά θεσμικά όργανα απορρίψει το κοινό σχέδιο ενώ το άλλο δεν λάβει απόφαση, υποβάλλεται νέο σχέδιο προϋπολογισμού από την Επιτροπή, ή

γ) το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αποφασίζοντας με την πλειοψηφία των μελών που το απαρτίζουν, απορρίψει το κοινό σχέδιο ενώ το Συμβούλιο το εγκρίνει, υποβάλλεται νέο σχέδιο προϋπολογισμού από την Επιτροπή, ή

δ) το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εγκρίνει το κοινό σχέδιο ενώ το Συμβούλιο το απορρίψει, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μπορεί, με την πλειοψηφία των μελών που το απαρτίζουν και των τριών πέμπτων των ψηφισάντων, εντός 14 ημερών από την απόρριψη του σχεδίου από το Συμβούλιο, να αποφασίσει να επιβεβαιώσει όλες ή μερικές από τις τροπολογίες της παραγράφου 4, στοιχείο γ). Εφόσον δεν επιβεβαιωθεί μια τροπολογία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ισχύει η θέση που συμφωνήθηκε στην επιτροπή συνδιαλλαγής ως προς τη γραμμή του προϋπολογισμού για την οποία υποβλήθηκε η τροπολογία. Ο προϋπολογισμός θεωρείται ως οριστικά εκδοθείς επί αυτής της βάσεως.

8. Εάν, εντός της προθεσμίας των 21 ημερών που ορίζεται στην παράγραφο 5, η επιτροπή συνδιαλλαγής δεν συμφωνήσει επί κοινού σχεδίου, υποβάλλεται νέο σχέδιο προϋπολογισμού από την Επιτροπή.

9. Όταν περατωθεί η διαδικασία που προβλέπεται στο παρόν άρθρο, ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου διαπιστώνει ότι ο προϋπολογισμός έχει οριστικώς εκδοθεί.
10. Κάθε θεσμικό όργανο ασκεί τις εξουσίες που του αναθέτει το παρόν άρθρο τηρώντας τις Συνθήκες και τις πράξεις που θεσπίζονται βάσει αυτών, ιδίως όσον αφορά τους ίδιους πόρους της Ένωσης και την ισοσκέλιση εσόδων και δαπανών.

Άρθρο315

(πρώην άρθρο273της ΣΕΚ)

Αν, στην αρχή ενός οικονομικού έτους, ο προϋπολογισμός δεν έχει ακόμη οριστικά εγκριθεί, τα έξοδα δύνανται να πραγματοποιούνται μηνιαίως κατά κεφάλαιο κατά τις διατάξεις του κανονισμού που εκδίδεται εις εκτέλεση του άρθρου 322, εντός των ορίων του ενός δωδεκάτου των πιστώσεων που είχαν εγγραφεί στο σχετικό κεφάλαιο του προϋπολογισμού του προηγούμενου οικονομικού έτους, χωρίς να υπερβαίνουν το ένα δωδέκατο των πιστώσεων που προβλέπονται στο ίδιο κεφάλαιο του σχεδίου προϋπολογισμού.

Το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, και με την επιφύλαξη της τηρήσεως των άλλων όρων που ορίζονται στην πρώτη παράγραφο, δύναται να εγκρίνει έξοδα που υπερβαίνουν το ένα δωδέκατο, σύμφωνα με τον κανονισμό που εκδίδεται εις εκτέλεση του άρθρου 322. Το Συμβούλιο διαβιβάζει αμέσως την απόφαση αυτή στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Η απόφαση του δευτέρου εδαφίου προβλέπει τα αναγκαία μέτρα σχετικά με τους πόρους για την εφαρμογή του παρόντος άρθρου, σύμφωνα με τις πράξεις που αναφέρει το άρθρο311.

Τίθεται σε ισχύ τριάντα ημέρες από την έκδοσή της, εάν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν αποφασίσει, εντός της προθεσμίας αυτής, με την πλειοψηφία των μελών που το απαρτίζουν, να μειώσει τις σχετικές δαπάνες.

Άρθρο316

(πρώην άρθρο271της ΣΕΚ)

Με εξαίρεση τις πιστώσεις οι οποίες αφορούν τα έξοδα υπαλληλικού προσωπικού, οι πιστώσεις οι οποίες παραμένουν αχρησιμοποίητες στο τέλος του οικονομικού έτους είναι δυνατό να μεταφερθούν μόνο στο επόμενο οικονομικό έτος, κατά τους όρους που καθορίζονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 322.

Οι πιστώσεις εξειδικεύονται κατά κεφάλαια, στα οποία περιλαμβάνονται τα έξοδα αναλόγως της φύσεως ή του προορισμού τους. Τα κεφάλαια υποδιαιρούνται συμφώνως προς τον κανονισμό που εκδίδεται κατ'εφαρμογή του άρθρου 322.

Τα έξοδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, του Συμβουλίου, της Επιτροπής καθώς και του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτελούν αντικείμενο χωριστών τμημάτων του προϋπολογισμού, με την επιφύλαξη ειδικού καθεστώτος για ορισμένα κοινά έξοδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΠΑΛΛΑΓΗ

Άρθρο317

(πρώην άρθρο274της ΣΕΚ)

Η Επιτροπή εκτελεί τον προϋπολογισμό σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού που εκδίδεται σε εκτέλεση του άρθρου 322, με δική της ευθύνη και εντός των ορίων των πιστώσεων που εγκρίθηκαν, σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης. Τα κράτη μέλη συνεργάζονται με την Επιτροπή προκειμένου να διασφαλίσουν ότι οι πιστώσεις χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τις αρχές της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης.

Ο κανονισμός προβλέπει τις υποχρεώσεις ελέγχου των κρατών μελών κατά την εκτέλεση του προϋπολογισμού καθώς και τις απορρέουσες ευθύνες. Προβλέπει επίσης τις

ευθύνες κάθε θεσμικού οργάνου και τον ειδικό τρόπο κατά τον οποίο κάθε θεσμικό όργανο συμμετέχει στην εκτέλεση των ιδίων δαπανών του.

Η Επιτροπή δύναται να προβαίνει, εντός των ορίων και υπό τις προϋποθέσεις του κανονισμού που εκδίδεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 322, σε μεταφορές πιστώσεων του προϋπολογισμού είτε από κεφάλαιο σε κεφάλαιο είτε από υποδιαίρεση σε υποδιαίρεση.

Άρθρο 318

(πρώην άρθρο 275 της ΣΕΚ)

Η Επιτροπή καταθέτει κατ' έτος στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο τους λογαριασμούς του διαρρέυσαντος οικονομικού έτους, που αναφέρονται στην εκτέλεση του προϋπολογισμού. Η Επιτροπή τους γνωστοποιεί επίσης ένα δημοσιονομικό ισολογισμό περί του ενεργητικού και του παθητικού της Ένωσης.

Η Επιτροπή υποβάλλει επίσης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο έκθεση αξιολόγησης των οικονομικών της Ένωσης βασιζόμενη στα αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί ιδίως όσον αφορά τις επισημάνσεις στις οποίες προέβησαν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο βάσει του άρθρου 319.

Άρθρο 319

(πρώην άρθρο 276 της ΣΕΚ)

1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μετά από σύσταση του Συμβουλίου, απαλλάσσει την Επιτροπή ως προς την εκτέλεση του προϋπολογισμού. Για τον σκοπό αυτό, εξετάζει, ύστερα από το Συμβούλιο, τους λογαριασμούς, τον δημοσιονομικό ισολογισμό και την έκθεση αξιολόγησής του άρθρου 318, την ετήσια έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, μαζί με τις απαντήσεις των ελεγχόμενων οργάνων στις παρατηρήσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου, τη δήλωση βεβαίωσης που αναφέρεται στο άρθρο 287, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, καθώς και τις συναφείς ειδικές εκθέσεις του.

2. Προτού απαλλάξει την Επιτροπή, ή για οποιονδήποτε άλλο σκοπό που εντάσσεται στα πλαίσια της άσκησης των εξουσιών της σε θέματα εκτέλεσης του προϋπολογισμού, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δύναται να ζητήσει να ακούσει την Επιτροπή σχετικά με την εκτέλεση των δαπανών ή τη λειτουργία των συστημάτων δημοσιονομικού ελέγχου. Η Επιτροπή διαβιβάζει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αιτήσεί του, κάθε αναγκαία πληροφορία.

3. Η Επιτροπή καταβάλλει κάθε προσπάθεια ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι παρατηρήσεις που συνοδεύουν τις αποφάσεις απαλλαγής και οι άλλες παρατηρήσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την εκτέλεση των δαπανών, καθώς και τα σχόλια που συνοδεύουν τις συστάσεις απαλλαγής που διατυπώνει το Συμβούλιο.

Μετά από αίτηση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή του Συμβουλίου, η Επιτροπή υποβάλλει έκθεση για τα μέτρα που έχουν ληφθεί με βάση αυτές τις παρατηρήσεις και σχόλια, και ιδίως σχετικά με τις οδηγίες που έχουν δοθεί στις υπηρεσίες οι οποίες έχουν αναλάβει την εκτέλεση του προϋπολογισμού. Οι εκθέσεις αυτές διαβιβάζονται επίσης στο Ελεγκτικό Συνέδριο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΚΟΙΝΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 320

(πρώην άρθρο 277 της ΣΕΚ)

Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο και ο ετήσιος προϋπολογισμός καταρτίζονται σε ευρώ.

Άρθρο 321

(πρώην άρθρο 278 της ΣΕΚ)

Η Επιτροπή δύναται, με την επιφύλαξη ότι πληροφορεί σχετικά τις αρμόδιες αρχές των ενδιαφερομένων κρατών μελών να μεταφέρει στο νόμισμα ενός κράτους μέλους, τα

στοιχεία ενεργητικού που κατέχει στο νόμισμα ενός άλλου κράτους μέλους, κατά το μέτρο που είναι αναγκαίο για τη χρησιμοποίησή τους για τους σκοπούς για τους οποίους προορίζονται από τις Συνθήκες. Η Επιτροπή αποφεύγει, κατά το δυνατό, να προβαίνει σε τέτοιες μεταφορές, αν κατέχει στοιχεία ενεργητικού διαθέσιμα ή ρευστοποιήσιμα στο νόμισμα που χρειάζεται.

Η Επιτροπή επικοινωνεί με κάθε κράτος μέλος μέσω της αρχής την οποία αυτό ορίζει. Κατά την εκτέλεση των δημοσιονομικών πράξεων, προσφεύγει στην εκδοτική τράπεζα του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους ή σε άλλον εξουσιοδοτημένο από αυτό οικονομικό οργανισμό.

Άρθρο 322

(πρώην άρθρο 279 της ΣΕΚ)

1. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, και μετά από διαβούλευση με το Ελεγκτικό Συνέδριο, θεσπίζουν μέσω κανονισμών:

α) τους δημοσιονομικούς κανονισμούς που ρυθμίζουν ιδίως τις πρακτικές λεπτομέρειες κατάρτισης και εκτέλεσης του προϋπολογισμού και παρουσίασης και ελέγχου των λογαριασμών,

β) τους κανόνες που οργανώνουν τον έλεγχο της ευθύνης των δημοσιονομικών φορέων, και ιδίως των διατακτών και των υπολόγων.

2. Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας, προτάσει της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ελεγκτικό Συνέδριο, καθορίζει τους τρόπους και τη διαδικασία κατά τα οποία τα έσοδα του προϋπολογισμού που προβλέπονται από τη ρύθμιση περί ιδίων πόρων της Ένωσης τίθενται στη διάθεση της Επιτροπής και προσδιορίζει τα εφαρμοστέα μέτρα προς αντιμετώπιση, εφόσον είναι ανάγκη, των ταμειακών αναγκών.

Άρθρο323

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή μεριμνούν ώστε να είναι διαθέσιμα τα αναγκαία δημοσιονομικά μέσα που επιτρέπουν στην Ένωση να πληροί τις νομικές της υποχρεώσεις έναντι τρίτων.

Άρθρο324

Στο πλαίσιο των διαδικασιών του προϋπολογισμού του παρόντος τίτλου, πραγματοποιούνται, με πρωτοβουλία της Επιτροπής τακτικές συναντήσεις μεταξύ των προέδρων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής. Οι πρόεδροι λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την προώθηση του συντονισμού και της προσέγγισης των θέσεων των θεσμικών οργάνων των οποίων προεδρεύουν για να διευκολύνουν την εφαρμογή του παρόντος τίτλου.